

**002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
794**

ΣΤ'

89

ΕΧΒ

ΕΡΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ

ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΙ ΑΘΗΝΩΝ

Caesaris (C. Iulii)

C. IULII CAESARIS

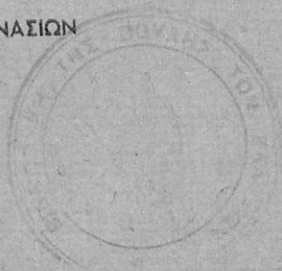
B 17 Λ Σ Γ

COMMENTARII

DE BELLO CIVILI

ΛΑΤΙΝΙΚΑ Δ/Γ = 134

ΔΙΑ ΤΗΝ Δ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

116

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1947

C. IULII CAESARIS

COMMENTARII DE BELLO CIVILI

(ΕΚΛΟΓΑΙ)

116

ΣΤ'

89

ΣΧΒ

ΕΡΡΙΚΟΥ Α. ΣΚΑΣΣΗ

ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΛΑΤΙΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩΙ ΑΘΗΝΩΝ

Caesaris (C. 34 pp.)

C. IULII CAESARIS

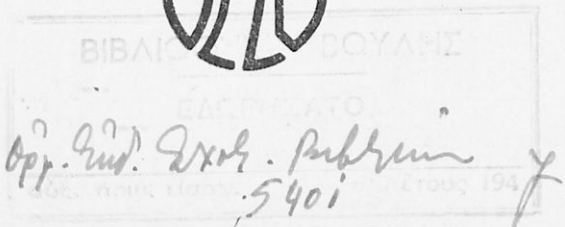
COMMENTARII

DE BELLO CIVILI

ΔΙΑ ΤΗΝ Δ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΟΕΒ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1947

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Β
794

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΟΝ

I. ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΙΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

Ὁ Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ (C. Iulius Caesar) ἐγεννήθη ἐν Ῥώμῃ τῇ 13 τοῦ Κοϊντίλιου μηνός, τοῦ κατόπιν ἕξ αὐτοῦ ὀνομασθέντος Ἰουλίου, τοῦ ἔτους 100 π. Χ. καὶ ἀπέθανε δολοφονηθεὶς κατὰ τὰς εἰδούς τοῦ Μαρτίου (τῇ 15 Μαρτίου) τοῦ ἔτους 44 π.Χ.

Ὁ Καῖσαρ μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Σύλλα καὶ τὴν ἦτταν τῆς μερίδος τοῦ Μαρτίου (83-82 π. Χ.) ἐκινδύνευσε, διότι ἦτο ἐκ τῆς μητρὸς Αὐρηλίας στενὸς συγγενὴς τοῦ τελευταίου. Καὶ ἀνῆκε μὲν εἰς ἀριστοκρατικώτατον γένος, διότι ἀνήγεν αὐτὸ εἰς τὸν μυθικὸν Ἰουλον (Ἀσκάνιον), τὸν υἱὸν τοῦ Αἰνείου, ἀλλ' ὅμως ἠγεῖτο τοῦ δημοτικοῦ κόμματος.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 80 π. Χ., ἄγων ἡλικίαν 20 ἐτῶν, ἐστράτευσε εἰς τὴν Ἀσίαν, συγχρόνως δὲ ἤρχεισε τὸ πολιτικὸν καὶ ῥητορικὸν αὐτοῦ στάδιον. Ἦτο καὶ περὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐντριβέστατος, τοσοῦτον δὲ οἰκείως εἶχε πρὸς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ὥστε καὶ ἀποθνήσκων, ὅτε εἶδε τὸν Βροῦτον μεταξὺ τῶν συνωμοτῶν πλῆττοντα αὐτόν, ἐπεφώνησεν ἑλληνιστὶ τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο «Καὶ σύ, τέκνον Βροῦτε;» Εἶχε διδασκάλους ἐν Ῥώμῃ μὲν τὸν Μᾶρκον Ἀντώνιον Γνίφωνα, ἐπιφανῆ ἐκ Γαλατίας ῥήτορα καὶ γραμματικόν, ἐν Ῥόδῳ δὲ (τῷ 76-75 π. Χ.), ὅπου κατόπιν ἐπορεύθη, τὸν ἕξ Ἀλαβάνδων τῆς Καρίας Ἀπολλώνιον τὸν Μόλωνος ἐκ τῶν κορυφαίων ῥητόρων τῆς Ῥοδίας Σχολῆς.

Τῷ 67 π. Χ. διετέλεσε ταμίης (quaestor) ἐν Ἰσπανίᾳ, τῷ 65 ἀγορανόμος (aedilis), τῷ 63 ἐπὶ τῆς ὑπατείας τοῦ Κικέρωνος μέγας ποντίφιξ (pontifex maximus), τῷ 62 στρατηγὸς (praetor), τῷ 61 ἀντιστρατήγος (pro praetore) ἐν Ἰσπανίᾳ, τῷ 59 ὕπατος (consul) τὸ πρῶτον, ἀπὸ τοῦ 58-50 ἀνθύπατος (pro consule) ἐν Γαλατίᾳ, τὴν ὁποίαν ὑπέταξε καὶ ἔπειτα ὠργάνωσεν, ἀποβὰς ὁ κυριώτατος παράγων τοῦ ἐκρωμαϊσμοῦ τῆς Λύσεως διὰ τῆς διαδόσεως τῆς λατινικῆς γλώσσης καὶ τοῦ ἑλληνοκρομαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

Ἦτο στρατηγὸς καὶ πολιτικὸς μέγας, νομοθέτης, μαθηματικὸς, ἱστορικὸς συγγραφεὺς, ποιητὴς καὶ γραμματικὸς.

II. ἜΡΓΑ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

Τὰ κύρια καὶ σφῶμενα μείζονα ἔργα τοῦ Καίσαρος εἶναι οἱ commentarii, τὰ ὑπομνήματα (ἑφημερίδες, ἐφήμεροι ἀναγραφαί), τὰ ὁποῖα

κοινῶς ὀνομάζονται ἀπομνημονεύματα. Οἱ commentarii εἶναι : commentarii de bello Gallico (ἀπομνημονεύματα περὶ τοῦ Γαλατικοῦ πολέμου) καὶ commentarii de bello cívili (ἀπομνημονεύματα περὶ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου). Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι διηρημένοι εἰς 7 βιβλία (διότι τὸ 8ον εἶναι τοῦ Αὔλου Ἰρτίου) ἀναφέρονται εἰς τὰ συμβάντα τῶν ἑπτὰ πρώτων ἐτῶν τοῦ πολέμου, ὃν ἐπολέμησεν ὁ Καῖσαρ ἐν τῇ Γαλατία, Βρετανία καὶ Γερμανία (58-52 ἢ 51 π.Χ.), οἱ δὲ δεύτεροι διηρημένοι εἰς τρία βιβλία ἀναφέρονται εἰς τὰ διετῆ γεγονότα τοῦ ἐμφυλίου πολέμου, μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ πολέμου (ἀπὸ Ἰαν. τοῦ 49—Νοεμβρ. 48 π. Χ.)

III. ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΜΦΥΛΙΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ *

1. Ὅτε ὁ Γναῖος Πομπήιος μετὰ τὰς λαμπρὰς αὐτοῦ νίκας ἐν τῇ Ἀσία κατὰ τὸ ἔτος 61 π. Χ. ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Ῥώμην, ἦτο ἀναμφισβητήτως, μολοντί εἶχεν ἀπολύσει τὸν στρατόν, ὁ πρῶτος καὶ ἰσχυρότατος ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀνὴρ. Ἀλλ' ἡ μοναδικὴ δόξα καὶ ἡ προεξέχουσα αὐτοῦ θέσις διήγειραν τὴν ζηλοτυπίαν καὶ τὴν ὑποψίαν τῶν ἀνταγωνιστῶν του· οἱ προσωπικοὶ ἐχθροί, ἰδίᾳ ὁ Κράσσος, ὁ Λούκουλλος καὶ ὁ Μέτελλος, τῶν ὁποίων ἡ δόξα διὰ τῆς ἐπευβάσεως αὐτοῦ εἶχε μειωθῆ, ἐνήργησαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ Πομπήιος, ὅτε ἐν ἔτει 60 π. Χ. ἐζήτησε νὰ ἐπικυρωθῶσιν αἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ διατάξεις αὐτοῦ καὶ νὰ διανεμηθῶσιν ἀγροὶ εἰς τοὺς παλαιοὺς στρατιώτας (veterani), προσέκρουσεν ἐν τῇ Συγκλήτῳ εἰς ἀνυπέροβλητα ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα ἐξηνάγκασαν αὐτὸν νὰ στραφῆ εἰς τὸ δημοτικὸν κόμμα, ἵνα οὕτω κατορθώσῃ τὴν ἐπιψήφισιν τῶν προτάσεών του. Τότε δὲ προΐστατο τοῦ κόμματος τούτου ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ. Οὗτος, μόλις ἐπιστρέψας ἐκ τῆς Ἰσπανίας, ἔνθα εἶχε χρηματίσει ἀντιστρατήγος (propraetor), ἐπεδίωξε τὴν ὑπατείαν τοῦ ἔτους 59. Τὸ συγκλητικὸν κόμμα ἀντέστη ἰσχυρῶς εἰς τοῦτο. Ὅθεν ἐπῆλθεν εὐκόλως ἔνωσις. Προσελήφθη ὡς τρίτος, τῇ ἀπαιτήσει τοῦ Καίσαρος, ὁ Μάρκος Κράσσος, λόγῳ μὲν διότι ὁ Κράσσος ἦτο ἀπαραίτητος ἕνεκα τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς ἐπιροῆς του πρὸς διεξαγωγὴν τῶν κοινῶν σχεδίων, πράγματι ὅμως διότι ὁ Καῖσαρ ἤθελε νὰ χρησιμοποιήσῃ αὐτὸν ὡς

* Κατὰ τὴν ἔκδοσιν Kramer - Hofmann - Meusel (1906).

ἀντιστάθμισμα ἐναντίον τοῦ πανισχύρου ἔτι Πομπηίου. Οὕτω συνεστάθη ἡ πρώτη τριανδρία (triumvirātus) ἐπὶ τῷ σκοπῷ ne quid ageretur in re publica, quod displicuisset ulli e tribus (=ὅπως μὴ τι ἐν τῇ πολιτείᾳ διαπραχθῆ ἄπαρέσκον τινὶ ἐκ τῶν τριῶν).

2. Καίτερο πολεμούμενος ὑπὸ τῶν ἀριστοκρατικῶν καὶ τοῦ συνυπάτου του Μάρκου Βιβούλου κατώρθωσεν ὁ Καῖσαρ μετὰ πολλῆς συνέσεως καὶ δραστηριότητος πολλὰ καὶ ἰδιά τὴν παραδοχὴν τοῦ Ἰουλίου ἀγροτικοῦ νόμου (lex Iulia agraria), δι' οὗ νόμου ἐξεπληροῦτο ὁ σκοπὸς τοῦ Πομπηίου πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν παλαιμάχων στρατιωτῶν του. Ἐπειτα τῇ προτάσει τοῦ Καίσαρος ἐχαρίσθη ὑπὸ τοῦ δήμου, ἐπειδὴ ἡ Σύγκλητος εἶχεν ἤδη ἀποκρούσει τὴν πρότασιν ταύτην, τὸ τρίτον τοῦ μισθώματος εἰς τοὺς μισθωτὰς (pub. iucanus) τῶν ἐν Ἀσίᾳ τελῶν ὁμοίους ἱππεῖς. Ὡσαύτως ὁ Πομπηίος κατώρθωσε διὰ τοῦ Καίσαρος νὰ ἐπικυρωθῶσιν ὑπὸ τῆς Συγκλήτου, ἀρνούμενης μέχρι τότε, πᾶσαι αἱ ἀσιατικαὶ διατάξεις αὐτοῦ. Τέλος καὶ ὁ Καῖσαρ, τῇ προτάσει τοῦ ὑπ' αὐτοῦ προσελκυσθέντος δημάρχου Ποπλίου Βατινίου (lex Vatinia), ἔλαβε (τῷ 55 π. Χ.) ἐπὶ 5 ἔτη, παρὰ τὰ νενομισμένα, τὴν διοίκησιν τῆς ἐντὸς τῶν Ἑλλεσπονδίων Γαλατίας (Gallia cisalpinga) καὶ τοῦ Ἰλλυρικοῦ (Illyricum) καὶ εἰς ταύτας προσέθηκεν ἡ Σύγκλητος, ἵνα μὴ ἐξαναγκασθῆ εἰς τοῦτο, καὶ τὴν διοίκησιν τῆς πέραν τῶν Ἑλλεσπονδίων Γαλατίας (Gallia ulterior), ἣτις καὶ ἀπλῶς provincia ἐκαλεῖτο. Τοιοῦτοτρόπως ὁ Καῖσαρ ἐπέτυχε νὰ συντριβῆ ἡ τῶν ἀριστοκρατικῶν ἀπὸ τοῦ Σύλλα κυριαρχία καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ πολιτείᾳ τὸ δημοτικὸν κόμμα, οὗτινος αὐτὸς προΐστατο.

3. Ἄλλ' ἐνῶ ὁ Καῖσαρ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐμάχετο ἐν Γαλατίᾳ νικηφόρος ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας καὶ τοῦ μεγαλείου τῆς Ῥώμης, ἀναδειχθεὶς οὕτως εἰς τῶν πρώτων στρατηγῶν τοῦ κόσμου, τοῦναντίον ὁ Πομπηίος, ὁ ἐν Ῥώμῃ ἀντιπρόσωπος τῶν συμφερόντων τῆς τριανδρίας, ἣτις διὰ τοῦ γάμου τούτου μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Καίσαρος Ἰουλίας ἐγένινεν ἔτι στενωτέρα, ὁσημέραι κατέλιπε καὶ μετ' αὐτοῦ τὸ δημοτικὸν κόμμα. Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ ἀριστοκρατικοὶ ἤρριξαν νὰ ἀναλαμβάνωσι θάρος, μεταστραφείσης τῆς κοινῆς γνώμης πρὸς τὸ μέρος τῆς Συγκλήτου. Τούτου ἕνεκα οἱ τρεῖς οὗτοι ἄνδρες ἐν ἔτει 56 π. Χ. συνεσκέφθησαν ἐν Λούκῃ (νῦν *Lucca*, ΒΑ τῆς *Pisa*) περὶ τοῦ πρακτείου μετὰ τῶν κορυφαίων ἐκ τῶν ὀπαδῶν των. Ἐλήφθησαν μεγάλαι ἀποφάσεις, ὧν ἀποτέλεσμα ἦτο νὰ ἐκλεγῶσι διὰ τὸ ἔτος 55 ὕπατοι

ὁ Πομπήιος καὶ ὁ Κράσσος. Διὰ τοῦ Τρεβωνίου νόμου (lex Trebonia) ἔλαβεν ὁ πρῶτος τὴν διοίκησιν τῶν δύο Ἰσπανιῶν καὶ ὁ δεύτερος ἐπὶ 5 ἔτη τὴν διοίκησιν τῆς Συρίας μετ' ἀπεριορίστου ἔξουσίας. Διὰ νόμου ὡσαύτως τῶν ὑπάτων παρετάθη ἡ ἔξουσία (imperium) τοῦ Καίσαρος ἐπὶ 5 εἰσέτι ἔτη. Ἡ ἀντιπολίτευσις πρὸς τὸ παρὸν κατεπνίγη, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἔλαβε νέαν δύναμιν, ὅτε πλέον ὁ δεσμὸς τῆς τριανδρίας βαθμηδὸν ἐξησθένησε καὶ τέλος συνετρίβη.

4. Ὁ Πομπήιος συνεδέθη πρὸς τὸν Καίσαρα, ἵνα τῇ βοηθείᾳ αὐτοῦ καταβάλῃ τοὺς ἀνταγωνιστάς. Ἦδη τούτου ἐπιτευχθέντος, ἔγινεν ὁ πρῶτος ὑποταγαμῆνος βεηθὸς τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του. Ἡ ὀψις ἄρα ἦτο ἀναπόφευκτος. Ὁ ἐν ἔτει 53 συμβὰς θάνατος τῆς Ἰουλίας καὶ ὁ κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐπακολουθήσας θάνατος τοῦ Κράσσου, μαχομένου κατὰ τῶν Πάρθων, ἐπειάζουν αὐτήν. «Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ Κράσσου καὶ τῆς Ἰουλίας», λέγει ὁ ὁμοῦτος ἱστορικὸς Φλώρος, «διελύθησαν οἱ δεσμοὶ τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπηίου καὶ ἡ ἀντιζήλια τῶν εὐθὺς ἐξερράγη. Ἦδη εἰς τὸν Πομπήιον ἐφαίνετο ὑποπτος ἡ δύναμις τοῦ Καίσαρος καὶ εἰς τὸν Καίσαρα τὸ ἀξίωμα τοῦ Πομπηίου βαρὺ. Οὗτος δὲν ἠνείχετο ἴσον, οὐδὲ ἐκείνος ἀνώτερον. Ἐν τῇ ἐγκληματικῇ αὐτῶν ἀντιζήλιᾳ ἤριζον περὶ τῶν πρωτείων, ὥσεὶ ἡ τύχη τῶν ἀχανοῦς κράτους δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπαρξέσῃ καὶ δι' ἀμφοτέρους». Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις αὐτονόητον ἦτο ὅτι ὁ Πομπήιος ἐπλησίασε τὸ Συγκλητικὸν κόμμα, θέλων νὰ χρησιμοποιήσῃ τοῦτο ἐναντίον τοῦ Καίσαρος. Ἄλλ' ἀφ' ἑτέρου καὶ ἡ Σύγκλητος μόνον οὕτω θὰ ἀπηλλάσσετο ἀμφοτέρων, ἐὰν κατὰ πρῶτον ἐξεμηδένιζε τὸν ἐπικινδυνότατον τῇ βοηθείᾳ τοῦ ἑτέρου. Τὴν εὐκαιρίαν πρὸς συνδιαλλαγὴν παρέσχον αἱ πολὺκροτοι ἔριδες τοῦ Κλωδίου καὶ τοῦ Μίλωνος, αἵτινες εἶχον ἐμβάλει τότε τὴν πολιτείαν εἰς μεγάλην ταραχήν. Μετὰ τὸν ὑπὸ τῶν ξιφομάχων τοῦ Μίλωνος θάνατον τοῦ Κλωδίου ἐξελέγη κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 52 π.Χ., παρὰ πᾶν ἔθος, μόνος ὑπάτος ὁ Πομπήιος καὶ ἔτυχε τῆς ἀδείας παρὰ τῆς Συγκλήτου νὰ στρατολογήσῃ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ νὰ λάβῃ τὰ ἀναγκασιῶντα μέτρα πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς τάξεως. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ Καίσαρ καὶ ὁ Πομπήιος ἐχωρίσθησαν διὰ πάντος.

5. Κατὰ τὴν τρίτην ὑπατείαν (τῷ 52) κατέστησεν ὁ Πομπήιος διὰ τῶν νόμων του de vi (περὶ βίας, βιαιοπραγιῶν) καὶ de ambitu (περὶ παρανόμου σπουδαρχίας) αὐστηροτέρας τὰς ὑπαρχούσας ποινὰς καὶ συνέτεμε τὴν διαδικασίαν. Ὁ δεύτερος τοῦλάχιστον νόμος ἦτο

ὀφθαλμοφανῶς τοιοῦτος, ὥστε ἡδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῆ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος. Ἐκτὸς τούτου παρέτεινε ὁ αὐτὸς διὰ τῆς Συγκλήτου ἐπὶ πέντε ἀκόμη ἔτη τὴν ἐν Ἰσπανίᾳ ἀρχὴν του, μολονότι ἐσκόπευε νὰ μείνῃ ἐν Ῥώμῃ. Ἴνα δὲ περιβάλλῃ ἡ Σύγκλητος διὰ τῶν τύπων τῆς νομιμότητος τὴν προᾶξίν του ταύτην ἐπήφισε, τῇ προτάσει τούτου, ἄλλον νόμον (lex Pompeia de provinciis), δι' οὗ οἱ ὑπατοὶ καὶ οἱ στρατηγοὶ δὲν ὄφειλον, ὡς μέχοι τοῦδε ἐγένετο, νὰ ἀναλαμβάνωσι τὴν διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας των εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπόθεσιν τῆς ἀρχῆς των, ἀλλὰ μόνον μετὰ παρέλευσιν ὁ ἐτῶν. Οὕτω πως τακτοποιήσας τὰ πράγματα ἤλιπεν ὁ Πομπήιος ὅτι θὰ εἶχε, καθ' ὃν χρόνον θὰ ἐπέστρεφεν ὁ Καίσαρ ὡς ἰδιώτης πλέον (sine imperio) εἰς τὴν Ῥώμην μετὰ τὴν λῆξιν τῆς ἐν τῇ Γαλατίᾳ ἀρχῆς του, κατὰ τοιοῦτον τρόπον συγκεντρώσει εἰς ἑαυτὸν σύμπασαν τὴν δύναμιν τῆς πολιτείας, ὥστε νὰ καταστῆ δυνατὸν εὐχερῶς καὶ νὰ μνησθῆ καὶ νὰ καταδικασθῆ οὗτος, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ γίνῃ ἰδιαιτέρα μνεία περὶ τούτου. Αἱ ἐνέργειαι αὗται τοῦ Πομπηίου ἐνέβαλον τὸν Καίσαρα εἰς πολλὴν ἀμηχανίαν, ἐπειδὴ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ ἐπανάστασις τοῦ Vercingetorigis ἔθετεν ἐν ἀμφιβόλῳ πάσας τὰς ἐν Γαλατίᾳ ἐπιτυχίας αὐτοῦ, αἰτινες καὶ μόναι ἐπέτρεπον εἰς τὸν Καίσαρα μετὰ δυνάμεος νὰ ἀντιμετωπίξῃ τὸ Συγκλητικὸν κόμμα. Εἶχεν ὅμως ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὁ Καίσαρ νόμον κατὰ πρότασιν τῶν δέκα δημάρχων (lex decem tribunorum) παρακινήθέντων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Πομπηίου φοβουμένου αὐτὸν ut absenti sibi (τῷ Καίσαρι), quandoque imperii tempus expleri coepisset, petitio secundi consulatus daretur, ne ea causa maturius et imperfecto adhuc bello decederet (Suet. Caes. 26)*. Οἱ Πομπηῖοι διὰ λόγους σχολιμότητος δὲν ἀντετάχθησαν εἰς τὸν νόμον τούτου. Τέλος ἐπήφισεν ἡ Σύγκλητος, τῇ προτάσει τοῦ Πομπηίου, ἕτερον νόμον (de iure magistratum), δι' οὗ ἀπηγορεύετο γενικῶς νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ὑπατικὰς ἐκλογὰς ἄνδρες ἀπόντες. Διὰ τοῦ νόμου τούτου ἤρθη τὸ προνόμιον (privilegium) τοῦ Καίσαρος. Καὶ ναὶ μὲν κατ' ἐπίμονον τῶν φίλων ἀπαίτησιν ἠθέλησε νὰ ἐπανορθώσῃ ἐν τῷ νόμῳ ὁ Πομπήιος τὴν δῆθεν παράλειψιν, ἀλλ'

* Παρεσκεύασε (Πομπήιος) διὰ τῶν δημάρχων ἐπιτραπῆναι καὶ ἀπόντι (Καίσαρι) τὴν ἀρχὴν, ὅταν ἐκ τῶν νόμων καθήκῃ (=ἐν τῷ ὑπὸ τῶν νόμων ὀρισμένῳ χρόνῳ) αἰτῆσαι. Δίων Κάσσ. XI 51.

ἔπραξε τοῦτο ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τοῦ δήμου, ἐξ ἄλλου ὅμως οὔτε καὶ ἀφ' ἑαυτοῦ εἶχε τοιοῦτον δικαίωμα. Μόλις βραδύτερον κατέστη δυνατόν νὰ γίνῃ ἐν τῇ Συγκλήτῳ πρότασις (Suet., Caes., ε. ἀν.).

6. Ἀφοῦ ἡ κατὰ τοῦ Καίσαρος ἐπίθεσις εἶχε κατὰ τοιοῦτον τρόπον παρασκευασθῆ, προέτεινε κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ ὕπατος Μάρκος Μάρκελλος νὰ ἀνακληθῆ ὁ Καῖσαρ ἐκ τῆς ἀρχῆς του πρὸ τῆς παρελεύσεως τοῦ ὀρισμένου χρόνου, ἐπειδὴ ὁ ἐν τῇ Γαλατίᾳ πόλεμος εἶχεν ἤδη περατωθῆ, καὶ νὰ μὴ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ὑπατικὰς ἀρχαιοεσίας, ἀν ἦτο ἀπὼν, διότι τὸ χάριν αὐτοῦ πρότερον ψηφισθὲν *privilegium* ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο εἶχε καταργηθῆ διὰ νεωτέρου γενικοῦ νόμου. Ἀλλὰ διὰ πολλοὺς λόγους κατωρθώθη κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος νὰ ψηφισθῆ ὑπὸ τῆς Συγκλήτου μόνον ἢ μία πρότασις, νὰ ἀρχίσῃ δηλ. κατὰ τὴν 1 Μαρτίου τοῦ ἐπομένου ἔτους ἢ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν διάσκεψις καὶ νὰ μὴ διακοπῆ αὕτη πρὶν ληφθῆ περὶ αὐτῶν ἀπόφασις.

7. Διὰ τὸ ἔτος 50 π. Χ., ὅπερ κατὰ τὰ φαινόμενα προεμνηνέτο κρίσιμον, εἶχεν ὁ Καῖσαρ διὰ δεκασμοῦ προσελκύσει τὸν δήμαρχον Γάιον Σκοιβώνιον Κουρίωνα. Ὁ ἀσυνείδητος οὗτος ἀλλ' εὐφυῆς ἀνὴρ διεξήγαγε μετὰ μεγίστης ἐπιτηδειότητος τὸ ἀνατεθὲν ἔργον. Ἀρχίσας δηλονότι νὰ ὑποκρίνεται ὅτι εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Καίσαρος καὶ διὰ πολλῶν ὑπὲρ τοῦ δήμου προτάσεων ἀποκτήσας τὴν εὐνοίαν τούτου εὗρε κατάλληλον πρόφασιν ὅπως διαρρήξῃ τὰς σχέσεις αὐτοῦ πρὸς τὴν Σύγκλητον, τῆς ὁποίας ἕως τότε ἐνομιζέτο ἐνθερμος ὁπαδός. Ὅτε λοιπὸν ἐπρόκειτο νὰ ἀρχίσωσι τὴν πρώτην Μαρτίου αἱ περὶ τῶν ἐπαρχιῶν ὀρισμένα διασκέψεις κατώρθωσε, προφασίζόμενος ὅτι ἤθελε νὰ συνεννοηθῆ μετὰ τοῦ δήμου, νὰ ἐπιτύχῃ ἀναβολὴν τῆς συζητήσεως μέχρι τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, ὁπότε θὰ διεκόπτοντο αἱ ἐργασίαι τῆς Συγκλήτου (*discensus senatus*). Ὅτε δὲ πάλιν ἐπανόησεν ἢ συζήτησις κατὰ μῆνα Μάιον, προέτεινεν ὁ Κουρίων νὰ ἀνακληθῶσιν ἀμφοτέρω ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν τῶν, λέγων ὅτι τοῦτο ἀπίτηι τὸ συμφέρον τοῦ δήμου. Ὁ δῆμος τόσον ἐνθουσιωδῶς ἠσπάσθη τὴν γνώμην ταύτην, ὥστε ὁ Πομπήιος, ἀσθενὴς τότε ὢν ἐν Καμπανίᾳ, ἐδῆλώσεν εἰς τὴν Σύγκλητον ὅτι ἦτο πρόθυμος νὰ συμμορφωθῆ. Ὁ ὕπατος Γάιος Μάρκελλος θέτων τὴν πρότασιν εἰς ψηφοφορίαν ἐξήτησεν οὐχὶ ἄνευ ὑστεροβουλίας διὰ τινος τῶν Συγκλητικῶν νὰ χωρισθῆ αὕτη. Οὕτως ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Καίσαρος ἐψήφισαν πάντες, συμπεριλαμβανομένων καὶ αὐτῶν τῶν φίλων τοῦ Καίσαρος, ἀλλ' ἢ πρό-

τασις ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Πομπηίου ἀπερρίφθη διὰ μεγάλης πλειοψηφίας. Ὁ Κουρίων τότε ἀντετάχθη εἰς τὸν χωρισμὸν τῆς προτάσεως καὶ οὕτω ἡ πρότασις τῆς ἀνακλήσεως ἀμφοτέρων ἐτέθη ἠνωμένη εἰς ψηφοφορίαν. Ὑπὲρ τῆς προτάσεως ἐψήφισαν 370 Συγκλητικοί, κατ' αὐτῆς δὲ μόνον 22. Φυσικῶ τῷ λόγῳ κατὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἔκαμιν ἐνστασιν ἄλλος δῆμαρχος καὶ οὕτως ἔληξαν κατὰ μῆνα Ἰούνιον αἱ μακροαὶ καὶ ταραχώδεις αὐταὶ διασκέψεις, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ἀποφασισθῇ τι ὀριστικὸν καὶ χωρὶς νὰ νικήσῃ οὐδὲν ἐκ τῶν δύο ἀντιμαχομένων κομμάτων.

8. Ἐν ἄλλῳ ὅμως ζητήματι, ὅπερ ἐκίνησαν ἐπιτηδείως οἱ Πομπηιανοί, οὐδαμῶς ἴσχυσε νὰ προφυλάξῃ τὸν Καίσαρα ἢ εὐφυΐα τοῦ Κουρίωνος. Περὶ τὸν χρόνον τοῦτον ἠπείλουν τὴν Συρίαν καὶ τὴν Κιλικίαν οἱ Πάρθοι. Ἐπρεπεν, ὡς ἦτο ἀνάγκη, ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις νὰ ἐνισχυθῇ ὁ στρατός. Τοῦτο ἐκμεταλλευθεὶς ὁ ὕπατος Γάιος Μάρκελλος ἠθέλησε νὰ μειώσῃ σημαντικῶς τὰς δυνάμεις τοῦ Καίσαρος. Ὅθεν ἀπήτησε πορ' ἑκατέρου, μετ' ἀπόφασιν τῆς Συγκλήτου, τὴν ἄμεσον ἀποστολὴν ἐνὸς λεγεῶνος, ἵνα ἀμφοτέροι ἀποσταλῶσιν εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἀλλ' ὁ Πομπήιος, ἐπειδὴ εἶχε πρότερον (τῷ 55 π. Χ.) παραχωρήσει εἰς τὸν Καίσαρα ἓνα λεγεῶνα, ἀπήτησε τὴν ἐπιστροφὴν τούτου, οὕτως ὥστε ὁ Καῖσαρ ἠναγκάσθη νὰ στερηθῇ δύο λεγεῶνων. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως αἱ δυνάμεις τοῦ Πομπηίου ἤξανον, ἐπειδὴ οἱ δύο οὗτοι λεγεῶνες ἐκρατήθησαν ὑπὸ τῶν Πομπηιανῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ βραδύτερον ἐχρησιμοποιήθησαν ἐναντίον τοῦ Καίσαρος.

9. Ἀφοῦ διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἔληξε προσωρινῶς ἡ ἔρις, ἔλαβον χώραν κατὰ μῆνα Κοϊντίλιον (Ἰούλιον), ὡς συνήθως, αἱ ἀρχαιρεσίαι τῶν ἀρχόντων, αἵτινες ἀπέληξαν ὑπὲρ τῶν Πομπηιανῶν. Δύο σφοδροὶ ἐχθροὶ τοῦ Καίσαρος, ὁ Λεύκιος Λέντλος καὶ ὁ Γάιος Μάρκελλος, ἐξελέγησαν ὕπατοι καὶ μεταξὺ ὄλων τῶν ἀρχόντων μόνον δύο πραγματικοὶ ὀπαδοὶ τοῦ Καίσαρος εὐρέθησαν, οἱ δύο δῆμαρχοι Μάρκος Ἀντώνιος καὶ Κόϊντιος Κάσσιος Λογγίνος.

10. Ἴσως ἔνεκα τῆς τοιαύτης ἐκβάσεως τῶν ἐκλογῶν, ἐν πάσῃ ὅμως περιπτώσει ἵνα παρασκευασθῇ διὰ τὸν ἀφρευκτον ἀγῶνα, ἦλθεν ὁ Καῖσαρ ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ἤθελε νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν Ἀντώνιον διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ «ἐπ' οἰωνοῖς ἱερέως» (augur), παρὰ τὴν συνήθειάν του ἥδη περὶ τὸ τέλος τοῦ μηνὸς Sextilis (Αὐγούστου) εἰς εἰς τὴν Ἄνω Ἰταλίαν καὶ κατέτριψεν ἐκεῖ ὄλον τὸν μῆνα Σεπτέμ-

βριον ἐπισκεπτόμενος τὰς πόλεις τῆς ἐντὸς τῶν Ἑλλήνων Γαλατίας (Gallia cisalpina). Ἡ παραμονὴ αὐτῆ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ Ἑλλάδι Ἰταλία προεκάλεσεν ἐν τῇ Ῥώμῃ μέγαν ἐρεθισμόν. Διεδίδετο ὅτι κατὰ τὰς εἰδούς τοῦ Ὀκτωβρίου θὰ συνηθροίζοντο ἐν Πλακεντία 4 λεγεῶνες, ὅτι οἱ λοιποὶ λεγεῶνες θὰ ἠκολούθουν καὶ ὅτι ἐκεῖ θὰ διεξήγεται ὁ ἀποφασιστικὸς ἀγών. Ἐπὶ τῶν διαδόσεων τούτων στηριζόμενος ὁ ἕπατος Γάιος Μάρκελλος προέτεινε ἐν τῇ Συγκλήτῳ νὰ μετακληθῶσιν εὐθύς οἱ ἀπὸ τοῦ Καίσαρος ἀποσπασθέντες δύο λεγεῶνες πρὸς φύλαξιν τῆς Ῥώμης, νὰ γίνωσι στρατολογία καθ' ἅπασαν τὴν Ἰταλίαν καὶ νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸν Πομπήιον μετ' ἀπεριορίστου ἐξουσίας ἡ ἀρχηγία ὅλων τῶν δυνάμεων τῆς πολιτείας. Οὐδὲν ὅμως ἀπεφασίζετο. Ἡ Σύγκλητος ἐταλαντεύετο, ἐνισταμένου, ὡς πάντοτε, τοῦ δημάρχου Κουρίωνος, ὅστις διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐματαιῶνε τὰς προτάσεις τοῦ παραφόρου ὑπάτου Μαρκέλλου. Ὁ ἕπατος οὗτος διὰ φανεράς ὑπερβάσεως τῆς ἀρμοδιότητός του ἐκάλεσεν ἄνευ τῆς γνώμης τῆς Συγκλήτου τὸν Πομπήιον πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς πολιτείας. Οὗτος ἐδέχθη τὴν ἐντολήν καὶ ὁ Κουρίων, ἀφ' ἐνός μὲν ἀδυνατῶν πλέον νὰ ὑποστηρίξῃ τὰ συμφέροντα τοῦ Καίσαρος, ἀφ' ἐτέρου δὲ καὶ φοβούμενος περὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀσφαλείας, ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν πόλιν καὶ νὰ μεταβῇ πρὸς τὸν Καίσαρα.

11. Ὁ Καίσαρ, ὅστις ἐν τῷ μεταξὺ εἶχεν ἐκ νέου μεταβῆ εἰς τὴν Γαλατίαν καὶ ἐκεῖ εἶχεν ἐπιθεωρήσει τὸν στρατόν του καὶ εἶχε διατάξει τὸν δέκατον τρίτον λεγεῶνα νὰ πορευθῇ εἰς τὴν ἐντὸς τῶν Ἑλλήνων Γαλατίαν, ἐπέστρεψεν ἅμα τῇ ἀναγγελίᾳ τῶν ἐν Ῥώμῃ συμβάντων τάχιστα εἰς τὴν Ἑλλάδι Ἰταλίαν καὶ ἔφθασεν ἐκεῖ περὶ τὰ μέσα τοῦ Νοεμβρίου. Εἶχε τὴν γνώμην ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ διακόψῃ τὰς διαπραγματεύσεις, ἐπειδὴ ἤθελε νὰ ἐπιρρίψῃ τὴν εὐθύνην τοῦ ἀγῶνος εἰς τοὺς ἀντιπάλους του καὶ οὕτω νὰ κερδίσῃ ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν κοινὴν γνώμην. Ὄθεν μετὰ πολλὰς καὶ ἀγόνους ἐπὶ τῶν προτάσεων τοῦ Καίσαρος μεταξὺ τῶν κορυφαίων τῶν κομμάτων συζητήσεις ἀπέστειλεν οὗτος εἰς τὴν Σύγκλητον τὸν εἰς αὐτὸν καταφυγόντα Κουρίωνα μετ' ἐπιστολῆς τελεσιγράφου (ultimatum). Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἀνεγνώσθη συνεδριαζούσης τῆς Συγκλήτου τῇ 1ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 49 π. Χ., ἥτις, μετ' ἄλλας ταραχώδεις συνεδρίας γενομένας κατὰ τὰς ἐπομένας ἡμέρας, κατέφυγε τέλος τὴν 7ην Ἰανουαρίου εἰς τὸ senatus consultum ultimum, δι' οὗ ἐσχάτου Συγκλητικῆς δόγματος

ἀντίθετο ἢ φύλαξις τῆς πολιτείας εἰς τοὺς ὑπάτους, τοὺς στρατηγοὺς καὶ τοὺς δημάρχους. Ὁ Καῖσαρ τότε, ἐπειδὴ ἡ Σύγκλητος εἶχεν ὀνομάσει αὐτὸν ἐχθρὸν τῆς πατρίδος, ἐδέχθη τὴν πρόκλησιν καὶ διῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ τὸν Ῥουβίκωνα ποταμὸν, ὅστις χωρίζει τὴν ἐντὸς τῶν Ἑλλήνων Γαλατίαν ἀπὸ τῆς ἄλλης Ἰταλίας, ὑπειπὼν τὸ γνωστὸν ἐκεῖνο «ἀνεροφίθω κύβος» (Πλουταρχ. β. Καίσ. 32. β. Πομπ. 60. Suet. Caes. 32. : Eatur, quo deorum ostenta et inimicorum iniquitas vocat: iacta alea est).

Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου ἄρχεται ὁ ἐμφύλιος πόλεμος (bellum civile), περὶ τοῦ ὁποίου πραγματεύονται τὰ ἀπομνημονεύματα.

IV. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ ΤΩΝ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ DE BELLO CIVILI

- Βιβλ. I.** Διαπράγματεύσεις τοῦ Καίσαρος πρὸς τὴν Σύγκλητον. Ἐκρηγίς τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. Ὑποταγὴ τῆς Ἰταλίας ἀπὸ τοῦ Ῥουβίκωνος μέχρι τοῦ Βρενδησίου. Ἐκδιώξις τῶν Πομπηϊανῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ κατανίκησις αὐτῶν ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ.
- Βιβλ. II.** Πολιορκία καὶ παράδοσις τῆς Μασσαλίας. Ὀριστικὴ ὑποταγὴ τῆς Ἰσπανίας. Ἀνακήρυξις τοῦ Καίσαρος ὑπὸ τοῦ ῥωμαϊκοῦ δήμου ὡς δικτάτωρος καὶ εἶτα ἐκλογὴ αὐτοῦ ὡς ὑπάτου. Ἦτα καὶ θάνατος τοῦ Κουρίωνος ἐν τῇ Ἀφρικῇ.
- Βιβλ. III.** Ἐκστρατεία τοῦ Καίσαρος κατὰ τοῦ Πομπηίου, διαπεραιωθέντος εἰς Ἑλλάδα. Διαπεραιώσις τοῦ Καίσαρος εἰς Παλαιστὴν τῆς Ἡπείρου (5 Ἰαν. τοῦ 48). Μάχαι καὶ ἦτα τοῦ Καίσαρος παρὰ τὸ Δυροράχιον (ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου—6 Ἰουλίου τοῦ 48) ἄφιξις τούτου εἰς Αἰγίνιον τῆς Θεσσαλίας (24 Ἰουλ. τοῦ 48). Ἡ περὶ τὴν Φάρσαλον μάχη (9 Αὐγ. τοῦ 48). Καταδιώξις τοῦ Πομπηίου καὶ ἄφιξις αὐτοῦ εἰς τὸ Πηλούσιον τῆς Αἰγύπτου καὶ δολοφονία αὐτοῦ (28 Σεπτεμβρίου τοῦ 48). Ἄφιξις τοῦ Καίσαρος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Πομπηίου (4 Ὀκτωβρ. τοῦ 48). Ἐναρξίς τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ πολέμου (9 Νοεμβρ. τοῦ 48).

V. ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΕΙΣ ΤΟ 82ον ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΟΥ ΙΙΙ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Καῖσαρ μετὰ τὰς τελευταίας ἀτυχεῖς παρὰ τὸ Δυρράχιον μάχας ἐνόησεν ὅτι δὲν ἠδύνατο νὰ κρατήσῃ τὰς θέσεις του. Αἱ τροφαὶ ἤρχισαν καθ' ὀλοκληρίαν νὰ ἐκλείπωσι καὶ οἱ στρατιῶται ἠναγκάζοντο νὰ τρώγωσιν ἀντὶ ἄρτου ζύμην παρεσκευασμένην ἐκ ῥιζῶν.

Ἐξ ἄλλου ἕτερος μέγας κίνδυνος ἠπείλει τὸν Καῖσαρα ἐξ ἀνατολῶν. Κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Πομπηίου ἔφθασεν εἰς τὴν Μακεδονίαν μετὰ δύο λεγεῶνων ὁ πενθερὸς τούτου Σκιπίων, ἀνθύπατος τῆς Συρίας, ὅστις ἐστράφη εὐθύς, ἀκολουθήσας ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης τὴν Ἐγνατίαν ὁδόν, κατὰ τοῦ στρατηγοῦ Γναίου Δομιτίου Καλβίνου, ὅστις ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἀπὸ τῆς 6 Ἀπριλίου τοῦ 48 εἰς Μακεδονίαν μετὰ δύο λεγεῶνων καὶ 500 ἰππέων.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ὁ Καῖσαρ, φρονῶν ὅτι ἔὰν μετέθεεν ἐκεῖθεν τὸ θέατρον τοῦ πολέμου βαδίζων ἐναντίον τοῦ Σκιπίωνος, θὰ ἐξηνάγκαζε τὸ Πομπήιον νὰ καταδιώξῃ αὐτὸν καὶ οὕτω θὰ παρείχετο εὐκαιρία πρὸς μάχην, ἔσπευσε νὰ συνενωθῇ μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Δομιτίου.

Ὅθεν κατ' ἀρχὰς διηρθύνη ὁ Καῖσαρ εἰς τὴν Ἀπολλωνίαν (7 Ἰουλίου τοῦ 48)· ἐκεῖθεν στραφεῖς πρὸς ἀνατολὰς διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀφου καὶ διὰ τοῦ ὄρους Λάκμονος (διαβάσεως Μετσόβου) ἔφθασεν εἰς τὴν στρατηγικωτάτην πόλιν Αἰγίνιον (παρὰ τὴν σημερινὴν Καλαμπάκαν), ἔνθα συνηγήθη μετὰ τοῦ Δομιτίου. Ἐντεῦθεν ἦλθεν εἰς τὴν παραμεθόριον καὶ ἰσχυρὰν πόλιν Γόμφους (παρὰ τὸ σημερινὸν χωρίον Μουζάκι τῆς Πίνδου), ἣν μετὰ σύντομον πολιορκίαν ἐκυρίευσεν καὶ ἐληλάτησεν (26 Ἰουλίου). Τὴν ἐπομένην ἐβάδισε κατὰ τῆς Μητροπόλεως (πόλεως παρὰ τὸ Παλαιόκαστρον τῆς Καρδίτσης), ἣτις καὶ παρεδόθη ἀμαχητὶ (27 Ἰουλίου).

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Πομπήιος, ἐννοήσας τὸ σχέδιον τοῦ Καίσαρος, ἠκολούθησεν κατὰ πόδας τοῦτον ἀπὸ τοῦ Δυρραχίου ὁδεύων πρὸς νότον μέχρι τῶν περὶ τὴν πόλιν Ἀσπαράγιον μερῶν (ἐπὶ τῆς Β. ὄχθης τοῦ ποτ. Γενούσου [ν. Σκούμπι] τῆς Ἰλλυρίας). Ἐκεῖθεν ὅμως ἀποστὰς τῆς καταδιώξεως τοῦ Καίσαρος ἔφθασεν διὰ τῆς Ἡρακλείας (νῦν Μοναστηρίου), μέχρι τῆς Κέλλης, ἐντεῦθεν δὲ νοτιῶς μέχρι τοῦ Ἀλιάκμονος καὶ ἔπειτα διὰ τῆς αὐτῆς δι' ἧς καὶ ὁ Σκιπίων ὁδοῦ τὴν 1 Αὐγ. εἰς Λάρισαν, ἔνθα συνηνώθη μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Σκιπίωνος.

Η ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΦΑΡΣΑΛΟΝ ΜΑΧΗ

LXXXII.* Pompeius paucis post diebus in Thessaliam per-
venit contionatusque apud cunctum exercitum suis agit gratias,
Scipionis milites cohortatur, ut parta iam victoria praedae ac
praemiorum velint esse participes, receptisque omnibus in una
castra legionibus suum cum Scipione honorem partitur classi-
cumque apud eum cani et alterum illi iubet praetorium tendi.
Auctis copiis Pompei duobusque magnis exercitibus coniunctis 2
pristina omnium confirmatur opinio et spes victoriae augetur,
adeo ut, quicquid intercederet temporis, id morari reditum in
Italiam videretur, et, si quando quid Pompeius tardius aut con- 3
sideratius faceret, unius esse negotium diei, sed illum delectari
imperio et consulares praetoriosque servorum habere numero di-
cerent. Iamque inter se palam de praemiis ac sacerdotiis con- 4
tendebant in annosque consulatum definiebant, alii domos bona-
que eorum, qui in castris erant Caesaris, petebant; magnaue 5
inter eos in consilio fuit controversia, oporteretne Lucili Hirri,
quod is a Pompeio ad Parthos missus esset, proximis comitiis
praetoriis absentis rationem haberi, cum eius necessarii fidem
implorarent Pompei, praestaret, quod proficiscenti recepisset, ne
per eius auctoritatem deceptus videretur, reliqui, in labore pari
ac periculo ne unus omnes antecederet, recusarent.

LXXXIII. Iam de sacerdotio Caesaris Domitius, Scipio 1
Spintherque Lentulus cotidianis contentionibus ad gravissimas
verborum contumelias palam descenderunt, cum Lentulus aeta-
tis honorem ostentaret, Domitius urbanam gratiam dignitatem-
que iactaret, Scipio affinitate Pompei confideret. Postulavit etiam 2

* Κατά τὴν στρεφεύτ. ἔκδοσιν τοῦ Bernard Dinter (Lipsiae MCMXIV).

L. Afranium proditoris exercitus Acutius Rufus apud Pompeium,
 3 quod gestum in Hispania diceret. Et L. Domitius in consilio di-
 xit placere sibi, bello confecto ternas tabellas dari ad iudican-
 dum iis, qui ordinis essent senatorii belloque una cum ipsis in-
 terfuissent sententiasque de singulis ferrent, qui Romae reman-
 sissent quique intra praesidia Pompei fuissent neque operam in
 4 re militari praestitissent: unam fore tabellam, qui liberandos omni
 periculo censerent, alteram, qui capitis damnarent, tertiam, qui
 5 pecunia multarent. Postremo omnes aut de honoribus suis aut de
 praemiis pecuniae aut de persequendis inimicitiis agebant nec,
 quibus rationibus superare possent, sed, quem ad modum uti
 victoria deberent, cogitabant.

1 LXXXIII. Re frumentaria praeparata confirmatisque mili-
 tibus et satis longo spatio temporis a Dyrrachinis proeliis inter-
 misso, quo satis perspectum habere militum animum videretur,
 temptandum Caesar existimavit, quidnam Pompeius propositi
 2 aut voluntatis ad dimicandum haberet. Itaque ex castris exerci-
 tum eduxit aciemque instruxit, primo suis locis pauloque a ca-
 stris Pompei longius, continentibus vero diebus, ut progredere-
 tur a castris suis collibusque Pompeianis aciem subiceret. Quae res
 3 in dies confirmatiorem eius exercitum efficiebat. Superius tamen
 institutum in equitibus servabat, ut, quoniam numero multis
 partibus esset inferior, adolescentes atque expeditos ex antesi-
 gnanis electos mutatis ad pernecitatem armis inter equites proe-
 liari iuberet, qui cotidiana consuetudine usum quoque eius gener-
 4 ris proeliorum perciperent. His erat rebus effectum, ut equitum
 mille etiam apertioribus locis VII milium Pompeianorum impe-
 tum, cum adesset usus, sustinere auderent neque magno opere
 5 eorum multitudine terrerentur. Namque etiam per eos dies proe-
 lium secundum equestre fecit atque unum Allobrogem ex duo-
 bus cum quibusdam interfecit.

1 LXXXV. Pompeius, qui castra in colle habebat, ad infimas
 radices montis aciem instruebat, semper, ut videbatur, exspectans,
 2 si iniquis locis Caesar se subiceret. Caesar nulla ratione ad pu-

gnam elici posse Pompeium existimans hanc sibi commodissimam belli rationem iudicavit, ut castra ex eo loco moveret semperque esset in itineribus, haec spectans, ut movendis castris pluribus- 3 que adeundis locis commodiore re frumentaria uteretur, simulque in itinere ut aliquam occasionem dimicandi nancisceretur et insolitum ad laborem Pompei exercitum cotidianis itineribus defatigaret. His constitutis rebus, signo iam profectionis dato ta- 4 bernaculisque detensis animadversum est, paulo ante extra cotidianam consuetudinem longius a vallo esse aciem Pompei progressam, ut non iniquo loco posse dimicari videretur. Tunc Caesar 5 apud suos, cum iam esset agmen in portis; Differendum est, inquit, iter in praesentia nobis et de proelio cogitandum, sicut semper depoposcimus. Animo simus ad dimicandum parati; non facile occasionem postea reperiemus, confestimque expeditas copias educit.

LXXXVI. Pompeius quoque, ut postea cognitum est, suorum omnium hostatu statuerat proelio decertare. Namque etiam in consilio superioribus diebus dixerat, prius quam concurrerent acies, fore uti exercitus Caesaris pelleretur. Id cum essent plerique admirati, Scio me, inquit, paene incredibilem rem polliceri; sed rationem consilii mei accipite, quo firmiore animo in proelium prodeatis. Persuasi equitibus nostris, idque mihi facturos confirmaverunt, ut, cum propius sit accessum, dextrum Caesaris cornu ab latere aperto aggrederentur et circumventa ab tergo acie prius perturbatum exercitum pellerent, quam a nobis telum in hostem iaceretur. Ita sine periculo legionum et paene sine 4 vulnere bellum conficiemus. Id autem difficile non est, cum tantum equitatu valeamus. Simul denuntiavit, ut essent animo parati in posterum et, quoniam fieret dimicandi potestas, ut saepe cogitavissent, ne usu manuque reliquorum opinionem fallerent. 5

LXXXVII. Hunc Labienus excepit et, cum Caesaris copias despiceret, Pompei consilium summis laudibus efferret, Noli, inquit, existimare, Pompei, hunc esse exercitum, qui Galliam Germaniamque devicerit. Omnibus interfui proeliis, neque temere

3 incognitam rem pronuntio. Perexigua pars illius exercitus super-
est; magna pars deperit, quod accidere tot proeliis fuit necesse,
multos autumnī pestilentia in Italia consumpsit, multi domum
4 discesserunt, multi sunt relictī in continentī. An non audistis ex
iis, qui per causam valetudinis remanserunt, cohortes esse Brun-
disii factas? Hae copiae, quas videtis, ex dilectibus horum an-
norum in citeriore Gallia sunt refectae, et plerique sunt ex coloni-
5 Dyrrachinis interiit. Haec cum dixisset, iuravit, se nisi victorem
in castra non reversurum, reliquosque, ut idem facerent, horta-
6 tus est. Hoc laudans Pompeius idem iuravit; nec vero ex reli-
7 quis fuit quisquam, qui iurare dubitaret. Haec cum facta sunt in
consilio, magna spe et laetitia omnium discessum est; ac iam
animo victoriam praecipiebant, quod de re tanta et a tam pe-
rito imperatore nihil frustra confirmari videbatur.

1 LXXXVIII. Caesar, cum Pompei castris appropinquasset,
2 ad hunc modum aciem eius instructam animadvertit. Erant in
sinistro cornu legiones duae traditae a Caesare initio dissensio-
nis ex senatusconsulto, quarum unā prima, altera tertia appella-
3 batur; in eo loco ipse erat Pompeius. Mediam aciem Spicio cum
legionibus Syriacis tenebat. Ciliciensis legio coniuncta cum co-
4 hortibus Hispanis in dextro cornu erant collocatae. Has firmissi-
mas se habere Pompeius existimabat. Reliquas inter aciem med-
iam cornuaque interiecerat numeroque cohortes CX expleverat.
5 Haec erant milia XLV, evocatorum circiter duo, quae ex bene-
ficiariis superiorum exercituum ad eum convenerant; quae tota
acie disperserat. Reliquas cohortis VII in castris propinquisque
6 castellis praesidio disposuerat. Dextrum cornu eius rivus quidam
impeditis ripis muniebat; quam ob causam cunctum equitatum,
sagittarios funditoresque omnes sinistro cornu obiecerat.

1 LXXXVIII. Caesar superius institutum servans X. legio-
nem in dextro cornu, nonam in sinistro collocaverat, tametsi erat
Dyrrachinis proeliis vehementer attenuata, et huic sic adiunxit
octavam, ut paene unam ex duabus efficeret, atque alteram al-

teri praesidio esse iusserat. Cohortes in acie LXXX constitutas 2
 habebat, quae summa erat milium XXII ; cohortes duas castris
 praesidio reliquerat. Sinistro cornu Antonium, dextro P. Sullam, 3
 media acie Cn. Domitium praeposuerat. Ipse contra Pompeium
 constitit. Simul his rebus animadversis, quas demonstravimus, 4
 timens, ne a multitudine equitum dextrum cornu circumvenire-
 tur, celeriter ex tertia acie singulas cohortes detraxit atque ex
 his quartam instituit equitatuque opposuit et, quid fieri vellet,
 ostendit monuitque, eius diei victoriam in earum cohortium vir-
 tute constare. Simul tertiae aciei totique exercitui imperavit, 5
 ne iniussu suo concurreret ; se, cum id fieri vellet, vexillo signum
 daturum.

LXXXX. Exercitum cum militari more ad pugnam cohor- 1
 taretur suaque in eum perpetui temporis officia praedicaret, im-
 primis commemoravit, testibus se militibus uti posse, quanto stu-
 dio pacem petisset, quae per Vatinium in colloquiis, quae per
 Aulum Clodium cum Scipione egisset, quibus modis ad Oricum
 cum Libone de mittendis legatis contendisset. Neque se umquam 2
 abuti militum sanguine neque rempublicam alterutro exercitu
 privare voluisse. Hac habita oratione exposcentibus militibus et 3
 studio pugnae ardentibus tuba signum dedit.

LXXXXI. Erat Crastinus evocatus in exercitu Caesaris, 1
 qui superiore anno apud eum primum pilum in legione X du-
 xerat, vir singulari virtute. Hic signo dato, Sequimini me, inquit, 2
 manipulares mei qui fuistis, et vestro imperatori, quam consti-
 tuistis, operam date. Unum hoc proelium superest ; quo con-
 fecto et ille suam dignitatem et nos nostram libertatem recu-
 perabimus. Simul respiciens Caesarem, Faciam, inquit, hodie, 3
 imperator, ut aut vivo mihi aut mortuo gratias agas. Haec cum
 dixisset, primus ex dextro cornu procucurrit, atque eum electi
 milites circiter CXX voluntarii eiusdem centuriae sunt prosecuti.

LXXXXII. Inter duas acies tantum erat relictum spatii, ut 1
 satis esset ad concursum utriusque exercitus. Sed Pompeius 2

suis praedixerat, ut Caesaris impetum exciperent neve se loco moverent aciemque eius distrahi paterentur; idque admonitu C. Triarii fecisse dicebatur, ut primus excursus visque militum infringeretur aciesque distenderetur, atque in suis ordinibus dispositi dispersos adorirentur; leviusque casura pila sperabat in loco retentis militibus, quam si ipsi immissis telis occurrissent, simul fore, ut duplicato cursu Caesaris milites exanimarentur et lassitudine conficerentur. Quod nobis quidem nulla ratione factum a Pompeio videtur, propterea quod est quaedam animi incitatio atque alacritas naturaliter innata omnibus, quae studio pugnae incenditur. Hanc non reprimere, sed augere imperatores debent; neque frustra antiquitus institutum est, ut signa undique concinerent clamoremque universi tollerent; quibus rebus et hostes terreri et suos incitari existimaverunt.

LXXXIII. Sed nostri milites dato signo cum infestis pilis procucurrissent atque animadvertissent, non concurrere a Pompeianis, usu periti ac superioribus pugnis exercitati sua sponte cursum represserunt et ad medium fere spatium constiterunt, ne consumptis viribus appropinquarent, parvoque intermisso temporis spatio ac rursus renovato cursu pila miserunt celeriterque, ut erat praeceptum a Caesare, gladios strinxerunt. Neque vero Pompeiani huic rei defuerunt. Nam et tela missa exceperunt et impetum legionum tulerunt et ordines conservarunt pilisque missis ad gladios redierunt. Eodem tempore equites ab sinistro Pompei cornu, ut erat imperatum, universi procucurrerunt, omnisque multitudo sagittariorum se profudit. Quorum impetum noster equitatus non tulit, sed paulatim loco motus cessit, equitesque Pompei hoc acrius instare et se turmatim explicare aciemque nostram a latere aperto circumire coeperunt. Quod ubi Caesar animadvertit, quartae aciei, quam instituerat sex cohortium, dedit signum. Illi celeriter procucurrerunt infestisque signis tanta vi in Pompei equites impetum recerunt, ut eorum nemo consisteret omnesque conversi non solum loco excederent, sed protinus incitati fuga montes altissimos peterent. Quibus summotis omnes sagittarii funditoresque destituti inermes sine praesidio

interfecti sunt Eodem impetu cohortes sinistrum cornu pugnantibus etiam tum ac resistentibus in acie Pompeianis circumierunt eosque a tergo sunt adortae.

LXXXIII. Eodem tempore tertiam aciem Caesar, quae ¹ quieta fuerat et se ad id tempus loco tenuerat, procurrere iussit. Ita cum recentes atque integri defessis successissent, alii autem ² a tergo adorirentur, sustinere Pompeiani non potuerunt atque universi terga verterunt. Neque vero Caesarem fefellit, quin ab ³ iis cohortibus, quae contra equitatum in quarta acie collocatae essent, initium victoriae oriretur, ut ipse in cohortandis militibus pronuntiaverat. Ab his enim primum equitatus est ⁴ pulsus, ab isdem factae caedes sagittariorum ac funditorum, ab isdem acies Pompeiana a sinistra parte [erat] circumita atque ⁵ initium fugae factum. Sed Pompeius, ut equitatum suum pulsum vidit atque eam partem, cui maxime confidebat, perterritam animadvertit, aliis quoque diffisus acie excessit protinusque se in castra equo contulit et iis centurionibus, quos in statione ad praetoriam portam posuerat, clare, ut milites exaudirent, Tuemini, inquit, castra et defendite diligenter, si quid durius acciderit. Ego reliquas portas circumeo et castrorum praesidia confirmo. Haec cum dixisset, se in praetorium contulit, summae rei ⁶ fidens et tamen eventum expectans.

LXXXV. Caesar Pompeianis ex fuga intra vallum compulsis nullum spatium perterritis dare oportere existimans milites cohortatus est, ut beneficio fortunae uterentur castraque oppugnarent. Qui, etsi magno aestu (nam ad meridiem res erat ² perducta), tamen ad omnem laborem animo parati imperio paruerunt. Castra a cohortibus, quae ibi praesidio erant relictae, ³ industrie defendebantur, multo etiam acrius a Thracibus barbarisque auxiliis. Nam, qui ex acie refugerant milites, et animo perterriti et lassitudine confecti missis plerique armis signisque ⁴ militaribus magis de reliqua fuga quam de castrorum defensione cogitabant. Neque vero diutius, qui in vallo constiterant, ⁵ multitudinem telorum sustinere potuerunt, sed confecti vulneribus

locum reliquerunt, protinusque omnes ducibus usi centurionibus tribunisque militum in altissimos montes, qui ad castra pertinebant, confugerunt.

1 LXXXXVI. In castris Pompei videre licuit trichilas structas, magnum argenti pondus expositum, recentibus caespitibus tabernacula constrata, Lucii etiam Lentuli et non nullorum tabernacula protecta edera, multaque praeterea, quae nimiam luxuriam et victoriae fiduciam designarent, ut facile existimari posset, nihil eos de eventu eius diei timuisse, qui non necessarias conquirerent voluptates. At hi miserrimo ac patientissimo exercitu Caesaris luxuriam obiciebant, cui semper omnia ad necessarium usum defuissent. Pompeius, iam cum intra vallum nostri versarentur, equum nactus detractis insignibus imperatoriis decumana porta se ex castris eiecit protinusque equo citato
2 Larisam contendit. Neque ibi constitit, sed eadem celeritate paucos suos ex fuga nactus, nocturno itinere non intermisso, comitatu equitum XXX ad mare pervenit navemque frumentariam conscendit, saepe, ut dicebatur, querens, tantum se opinionem fefellisse, ut, a quo genere hominum victoriam sperasset, ab eo initio fugae facto paene proditus videretur.

1 LXXXXVII. Caesar castris potitus a militibus contendit, ne in praeda occupati reliqui negotii gerendi facultatem dimitterent. Qua re impetrata montem opere circummunire instituit. Pompeiani, quod is mons erat sine aqua, diffisi ei loco relicto monte universi iugis eius Larisam versus se recipere coeperunt.
2 Qua re animadversa Caesar copias suas divisit partemque legionum in castris Pompei remanere iussit, partem in sua castra remisit, IIII secum legiones duxit commodioreque itinere Pompeianis occurrere coepit et progressus milia passuum VI aciem
3 instruxit. Qua re animadversa Pompeiani in quodam monte constitierunt. Hunc montem flumen sublebat. Caesar milites cohortatus [est], etsi totius diei continenti labore erant confecti noxque iam suberat, tamen munitione flumen a monte seclisit, ne
4 noctu aquari Pompeiani possent. Quo perfecto opere illi de de-

ditione missis legatis agere coeperunt. Pauci ordinis senatorii, qui se cum iis coniunxerant, nocte fuga salutem petiverunt.

LXXXXVIII. Caesar prima luce omnes eos, qui in monte 1
 conserant, ex superioribus locis in planiciem descendere atque
 arma proicere iussit. Quod ubi sine recusatione fecerunt passis- 2
 que palmis projecti ad terram flentes ab eo salutem petiverunt,
 consolatus consurgere iussit et pauca apud eos de lenitate sua lo-
 cutus, quo minore essent timore, omnes conservavit, militibus-
 que suis commendavit, ne qui eorum violaretur, neu quid sui
 desiderarent. Hac abhilita diligentia ex castris sibi legiones alias 3
 occurrere et eas, quas secum duxerat, in vicem requiescere atque
 in castra reverti iussit eodemque die Larisam pervenit.

LXXXXVIII. In eo proelio non amplius CC milites desi- 1
 deravit, sed centuriones, fortes viros, circiter XXX amisit. Inter- 2
 fectus est etiam fortissime pugnans Crastinus, cuius mentionem
 supra fecimus, gladio in os adversum coniecto. Neque id fuit 3
 falsum, quod ille in pugnam proficiscens dixerat. Sic enim Caes-
 ar existimabat, eo proelio excellentissimam virtutem Crastini
 fuisse, optimeque eum de se meritum iudicabat. Ex Pompeiano 4
 exercitu circiter milia XV cecidisse videbantur, sed in deditionem
 venerunt amplius milia XXIII (namque etiam cohortes, quae
 praesidio in castellis fuerant, sese Sullae dederunt), multi prae-
 terea in finitimas civitates refugerunt, signaque militaria ex
 proelio ad Caesarem sunt relata CLXXX et aquilae VIII. L. Do- 5
 mitius ex castris in montem refugiens, cum vires eum lassitu-
 dine defecissent, ab equitibus est interfectus.

C. Eodem tempore D. Laelius cum classe ad Brundisium 1
 venit eademque ratione, qua factum a Libone antea demonstra-
 vimus, insulam obiectam portui Brundisino tenuit. Similiter Va- 2
 tinus, qui Brundisio praeerat, tectis instructisque scaphis eli-
 cuit naves Laelianas atque ex his longius productam unam quin-
 queremem et minores duas in angustiis portus cepit, itemque
 per equites dispositos aqua prohibere classarios instituit. Sed 3

Laelius tempore anni commodiore usus ad navigandum onerariis navibus Corcyra Dyrrachioque aquam suis supportabat neque a proposito deterrebat, neque ante proelium in Thessalia factum cognitum aut ignominia amissarum navium aut necessariorum rerum inopia ex portu insulaque expelli potuit.

1 CI. Isdem fere temporibus Cassius cum classe Syrorum et
 2 Phoenicum et Cilicum in Siciliam venit, et cum esset Caesaris
 classis divisa in duas partes, dimidiae parti praeesset P. Sulpi-
 cius praetor Vibone ad fretum, dimidiae M. Pomponius ad Mes-
 sanam, prius Cassius ad Messanam navibus advolavit, quam
 3 Pomponius de eius adventu cognosceret, perturbatumque eum
 nactus nullis custodiis neque ordinibus certis, magno vento et se-
 cundo completas onerarias naves taeda et pice et stupa reliquis-
 que rebus, quae sunt ad incendia, in Pomponianam classem im-
 misit atque omnes naves incendit XXXV, e quibus erant XX
 4 constratae. Tantusque eo facto timor incessit, ut, cum esset legio
 praesidio Messanae, vix oppidum defenderetur, et nisi eo ipso
 tempore quidam nuntii de Caesaris victoria per dispositos equi-
 tes essent allati, existimabant plerique futurum fuisse, uti amit-
 5 teretur. Sed oportunissime nuntiis allatis oppidum est defensum;
 Cassiusque ad Sulpicianam inde classem profectus est Vibonem,
 applicatisque nostris ad terram navibus circiter XL propter
 eundem timorem pari atque antea ratione [egerunt] secundum
 nactus ventum onerarias naves praeparatas ad incendium im-
 misit, et flamma ab utroque cornu comprehensa naves sunt com-
 6 bustae quinque. Cumque ignis magnitudine venti latius serperet,
 milites, qui ex veteribus legionibus erant relictis praesidio navibus
 7 ex numero aegrorum, ignominiam non tulerunt, sed sua sponte
 naves conscenderunt et a terra solverunt impetuque facto in Cas-
 sianam classem quinqueregis duas, in quarum altera erat Cas-
 sius, ceperunt, sed Cassius exceptus scapha refugit; praeterea
 8 duae sunt depressae triremes. Neque multo post de proelio facto
 in Thessalia cognitum est, ut ipsis Pompeianis fides fieret: nam
 ante id tempus fingi a legatis amicisque Caesaris arbitrabantur.
 Quibus rebus cognitis ex his locis Cassius cum classe discessit.

CII. **Caesar** omnibus rebus relictis persequendum sibi Pompeium existimavit, quascumque in partes se ex fuga recepisset, ne rursus copias comparare alias et bellum renovare posset, et, quantumcumque itineris equitatu efficere poterat, cotidie progrediebatur legionemque unam minoribus itineribus subsequi iussit. Erat edictum Pompei nomine Amphipoli propositum, uti omnes eius provinciae iuniores, Graeci civesque Romani, iurandi causa convenirent. Sed, utrum avertendae suspicionis causa Pompeius proposuisset, ut quam diutissime longioris fugae consilium occultaret, an novis delectibus, si nemo premeret, Macedoniam tenere conaretur, existimari non poterat. Ipse ad ancoram una nocte constitit et vocatis ad se Amphipoli hospitibus et pecunia ad necessarios sumptus corrogata cognito Caesaris adventu ex eo loco discessit et Mytilenas paucis diebus venit. Biduum tempestate retentus navibusque aliis additis actuariis in Ciliciam atque inde Cyprum pervenit. Ibi cognoscit, consensu omnium Antiochensium civiumque Romanorum, qui illic negotiarentur, arcem captam esse excludendi sui causa nuntiosque dimissos ad eos, qui se ex fuga in finitimas civitates recepisse dicerentur, ne Antiochiam adirent: id si fecissent, magno eorum capitis periculo futurum. Idem hoc L. Lentulo, qui superiore anno consul fuerat, et P. Lentulo consulari ac non nullis aliis acciderat Rhodi; qui cum ex fuga Pompeium sequerentur atque in insulam venissent, oppido ac portu recepti non erant missisque ad eos nuntiis, ut ex his locis discederent, contra voluntatem suam naves solverunt. Iamque de Caesaris adventu fama ad civitates perferebatur.

CIII. Quibus cognitis rebus Pompeius deposito adeundae Syriae consilio pecunia societatis sublata et a quibusdam privatis sumpta et aeris magno pondere ad militarem usum in naves imposito duobusque milibus hominum armatis, partim quos ex familiis societatum delegerat, partim quos a negotiatoribus coegerat, quos[que] ex suis quisque ad hanc rem idoneos existimabat, Pelusium pervenit. Ibi casu rex erat Ptolomaeus, puer aetate, magnis copiis cum sore Cleopatra bellum gerens, quam paucis ante mensibus per suos propinquos atque amicos regno

expulerat; castraque Cleopatrae non longo spatio ab eius castris
 3 distabant. Ad eum Pompeius misit, ut pro hospitio atque amici-
 tia patris Alexandria reciperetur atque illius opibus in calami-
 4 tate tegeretur. Sed qui ab eo missi erant, confecto legationis of-
 ficio liberius cum militibus regis colloqui coeperunt eosque hor-
 tari, ut suum officium Pompeio praestarent neve eius fortunam
 5 despicerent. In hoc erant numero complures Pompei milites,
 quos ex eius exercitu acceptos in Syria Gabinius Alexandriam
 traduxerat belloque confecto apud Ptolomaeum, patrem pueri,
 reliquerat.

1 CIII. His tunc cognitis rebus amici regis, qui propter aeta-
 tem eius in curatione erant regni, sive timore adducti, ut postea
 praedicabant, sollicitato exercitu regio, ne Pompeius Ale-
 xandriam Aegyptumque occuparet, sive despecta eius fortuna,
 ut plerumque in calamitate ex amicis inimici existunt, his, qui
 erant ab eo missi, palam liberaliter responderunt eumque ad re-
 2 gem venire iusserunt; ipsi clam consilio inito Achillam praefec-
 tum regium, singulari hominem audacia, et L. Septimium tri-
 3 bunum militum ad interficiendum Pompeium miserunt. Ab his
 liberaliter ipse appellatus et quadam notitia Septimii productus,
 quod bello praedonum apud eum ordinem duxerat, naviculam
 parvulam conscendit cum paucis suis: ibi ab Achilla et Septimio
 interficitur. Item L. Lentulus comprehenditur ab rege et in cu-
 stodia necatur.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ
ΚΑΙ ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ

1. Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ

I. Exercitus (στρατός). Ο στρατός του Καίσαρος συνέθετο I. ἐκ πεζῶν 1 (pedites), II. ἐξ ἰππέων (equites), III. ἐκ τεχνιτῶν (fabri) καὶ IV. ἐξ ἀποσκευῶν (impedimenta).

Οἱ πεζοὶ ἦσαν Α) milites legionarii καὶ Β) milites levis armaturae. 2

A. Οἱ legionarii ἦσαν ῥωμαῖοι πολῖται τῶν κατοιτέρων τάξεων ὑπηρε- 3
τοῦντες ἐν τῷ στρατῷ ἐπὶ μισθῷ καὶ προαγωγῇ. Οὗτοι ἦσαν κατανεμημένοι εἰς
τοὺς λεγεῶνας (legio).

Σημείωσις. Κατὰ τοὺς γαλατικούς πολέμους ὁ ἐτήσιος μισθὸς ἀνῆρχετο 4
περίπου εἰς 128 προπολεμικὰς δραχμάς, βραδύτερον ὁμῶς ὁ Καίσαρ ἀνεβίβασεν ἀ-
τόν περίπου εἰς 240 καταβαλλομένας κατὰ τριμηνίαν. Ὁ μισθὸς προσηρξάνετο διὰ
τῆς διανομῆς τῶν λαφύρων (praeda 82, 1. 97, 1)* ἢ διὰ χρημάτων, ἐκ λειπῶν
προερχομένων. Ἐκτὸς τῶν χρηματικῶν τούτων ἀμοιβῶν ὑπῆρχε καὶ ἠθικὴ, ἣτοι
ἔπαινος γινόμενος ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ.

Ὁ ἀριθμὸς τῆς δυνάμεως ἐκάστου λεγεῶνος ἀνῆρχετο εἰς 4000 - 6000 ἄν- 5
δρας.

Ὁ λεγεῶν ὑποδιηρεῖτο ὡς ἑξῆς:

1 legio = 10 cohortes (89, 2. 4. 93, 5. 8. κοόρτες, τάγματα).

1 cohors (400 περ. ἄνδρ.) = 3 manipuli (91, 2. σπεῖραι).

1 manipulus = 2 centuriae (91, 3.
λόχοι) ἢ ordines (104, 3).

Σημείωσις. Οἱ ἄνδρες τοῦ λεγεῶνος ἐκαλοῦντο legionarii, οἱ δὲ τοῦ
manipulus ἐλέγοντο manipulares (91, 2). Οἱ ἄνδρες ἐκάστου manipulus παρε-
τάσσοντο κατὰ τὴν ἀκόλουθον σειρὰν: 1) ἀστάτοι (hastati), νεώτατοι τὴν ἡλικίαν,
2) πρίγκιπες (principes), ἀκραιότετατοι τὴν ἡλικίαν καὶ 3) τριάριοι (triarii ἢ
pilani ἢ veterani), οἱ πρεσβύτεροι τῶν στρατιωτῶν, οἱ καὶ λόγῳ τῆς πολεμικῆς
αὐτῶν πείρας σπουδαιότετατοι.

Συνήθως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν τῆς πρώτης κοόρτης, ὡς καὶ τῶν ὑπο- 6
διαίρέσεων ταύτης, ἦτο πέρα τοῦ κανονικοῦ ἠῤῥξημένος, διότι αὕτη ἀπετέλει τὰ
νεῦρα τοῦ λεγεῶνος (91, 3). Ὅθεν ἡ πρώτη κοόρτις συνέθετο ἐξ ἀνδρῶν ἀπο-
τελούντων τὸ ἄνθος τοῦ στρατοῦ.

Ἐκτὸς τῶν στρατιωτῶν τούτων ὑπῆρχον ἐν τῷ λεγεῶνι καὶ οἱ λεγόμενοι 7

* Οἱ ἀριθμοὶ παραπέμπουσιν εἰς τὰ κεφάλαια τοῦ κειμένου (σελ. 17-28) π.χ.
82, 1 = κεφ. 82, § 1.

evocati (ανάκλητοι 88, 5. 91, 1). Οἱτοὶ ἦσαν παλαιάμαχοι στρατιῶται (veterani), ἀφωρητήσαντες ποτε τῶν τάξεων τοῦ στρατοῦ, οἱ ὅποιοι, εἴτε αὐτεπαγγέλτως (ὄθεν καὶ voluntarii ἐκαλοῦντο 91,3) εἴτε τῇ προσκλήσει τοῦ στρατηγοῦ, προσέφερον ἐκ νέου τὰς ὑπηρεσίας αὐτῶν, ἐφ' ὅσον διήρκει ἡ δι' ἣν ἐκλήθησαν στρατεία. Οἱ τοιοῦτοι ἐτιμῶντο ἐξαιρετικῶς ἐν τῷ στρατῷ ἔχοντες οὐχὶ μόνον ἵππον ἐν τῇ πορείᾳ, ἀλλὰ καὶ βαθμὸν καὶ μισθὸν ἑκατοντάχου, προσέτι δὲ ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῶν ταπεινότερων τοῦ στρατοπέδου ὑπηρεσιῶν.

- 8 Ἀπηλλαγμένοι ὡσαύτως, ἐξ εὐεργετήματος (beneficio) στρατηγοῦ ἢ ἄλλου ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ, τῶν ταπεινότερων τοῦ στρατοπέδου ὑπηρεσιῶν (πρβλ. τοὺς σημερινοὺς ὑπαξιωματικοὺς) ἦσαν καὶ οἱ πεζοὶ στρατιῶται, οἱ καλούμενοι beneficiarii (88, 5), οἵτινες ἀπετέλουν τὴν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος μνημονευομένην cohors praetoria, ἀπολαύουσαν τῆς ἐξαιρετικῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ εὐεργετήσαντος στρατηγοῦ, ὃν καὶ συνώδεον εἰς πᾶσαν στρατιωτικὴν ἐπιχείρησιν.

- 9 Ἐνδυμασία. Αὕτη ἀποτελεῖτο ἐκ χιτῶνος μαλλίνου (tunica) μετὰ ζώνης (cingulum), ἱματίου (sagum) φθάνοντος μέχρι τῶν γονάτων καὶ ὑποδημάτων (caligae) μέχρι σχεδὸν τοῦ μέσου τοῦ ἀντικνημίου.

Ἐπιπλοισμός. Οὗτος συνέκετο ἐξ ὄπλων ἀμυντικῶν (arma 95, 4) καὶ ἐπιδικῶν (tela 92, 3. 93, 2).

Τὰ ἀμυντικὰ ὄπλα ἦσαν: 1) Κράνος (galea). Τὸ κράνος τῶν ἱππέων ἐλέγγοτο cassis, φερόμενον μὲν κατὰ τὴν μάχην, ἀναρτώμενον δὲ ἀπὸ τοῦ στῆθους κατὰ τὴν πορείαν. 2) Θώραξ (lorica). 3) Θυρεὸς (=cutum, ἀσπίς τετραγώνος 1.25×0.78, ἀλλὰ καὶ κυλινδρική, σαμνιτικῆς προελεύσεως) συγκείμενος ἐκ ξύλου, ἐνισχυμένου διὰ σιδηρῶν ἐλασμάτων (ιδεὲ κεφ. 93, 2: exasperunt).

- 10 Τὰ ἐπιθετικὰ ὄπλα ἦσαν: 1) Pilum, ἀκόντιον, ὕσος (92, 3. 93, 1. 2. 5), ἐτρουσκικῆς προελεύσεως, πάχους 25 - 32 γλμ. καὶ μήκους 1.70 - 2 μ. Τοῦτο ἠδύνατο νὰ ἐξακοντισθῇ ἀποτελεσματικῶς ἀπὸ ἀποστάσεως 30 - 35 μέτρων. 2) Gladius, ξίφος ἀμφίστομον μετὰ αἰχμῆς ὀξυτάτης (93, 1. 2), ἰσπανικῆς προελεύσεως, μήκους ἐν συνόλῳ μέχρις 60 ἐκ. μ. Τοῦτο ἀνηρτάτο δι' ἀορτήρος (baltus) ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ ὄμου ἐντὸς κολεοῦ (vagina), ἐκ ξύλου ἐπενδεδυμένου διὰ χαλκοῦ. Οἱ στρατιῶται, ἐξ αἰτίας τῆς ἀσπίδος ἣν ἐκράτουν διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ἔφερον τὸ ξίφος ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ἰσχίου, ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ δὲ οἱ ἀξιωματικοί.

- 11 Ἐκτὸς τῶν ἀμυντικῶν καὶ ἐπιθετικῶν ὄπλων ἕκαστος στρατιώτης ἐκράτει ἐν ταῖς πορείαις ἀποσκευὴν (=arsinae), ἧτοι κοντάριον, ἐφ' οὗ προσεδέοντο ἐντὸς σακκιδίων διάφορα στρατιωτικὰ σκευῆ, χρήσιμα εἰς αὐτὸν καὶ κυρίως ἡ δι' ὠρισμένον χρόνον (ἕως 15 ἡμ.) τροφή. Οἱ ἄνευ τοιοῦτων ἀποσκευῶν καὶ βαρέος ὀπλισμοῦ στρατιῶται ἐλέγοντο ἐλαφροί, ψιλοὶ (expediti 84, 3), τοῦναντίον δὲ οἱ ἄλλοι ἐκαλοῦντο impediti ἢ sub sarcinis.

- 12 Διοίκησις. Οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ πεζικοῦ (καὶ τοῦ ναυτικοῦ) ἦσαν 1) ἀνώτεροι καὶ 2) κατώτεροι. Κατώτεροι ἦσαν οἱ λεγόμενοι centuriones (ἐκατόνταρχοι, 94, 5. 95, 5. 99, 1). Οἱτοὶ προήγοντο κατ' ἐκλογὴν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦτον καὶ μόνον εἰς αὐτόν, μολοντί μεγάλως διὰ τὴν ἀνδρείαν αὐτῶν ἐτιμῶντο καὶ εὐφίμως ἀνεφέροντο. Ὁ πρῶτος μεταξὺ

των εκατοντάρων, ὁ καὶ ἀρχηγὸς τῆς πρώτης *centuria* τοῦ πρώτου *manipulus* τῆς πρώτης ζούρτης τοῦ λεγεῶνος, ἐκαλεῖτο *centurio primi pili* (ἢ *ordinis*) ἢ *primus pilus* ἢ τέλος *primipilus* (91, 1). Οὗτος ἦτο ὁ φύλαξ τῆς σημαίας τοῦ λεγεῶνος, ἴσως δὲ καὶ ὁ σημαιοφόρος αὐτοῦ, κατὰ προνόμιον δὲ ἐλάμβανε μέρος εἰς τὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ συγκροτούμενα πολεμικὰ συμβούλια (*consilium* 82, 3. 83, 3. 86, 1. 88, 7· ἰδὲ καὶ ἀρ. 63), οἱ λοιποὶ δὲ *centuriones* μόνον ἐὰν προσεκαλοῦντο. Σύμβολον τοῦ ἀξιώματος αὐτῶν ἦτο ἀμπελίνη ῥάβδος (*vitis*). Ἀνώτεροι δὲ ἦσαν : 1) *Tribuni militum* (χιλῖαρχοι 95, 5. 104, 2), 13 τοὐλάχιστον ἐκ τῆς ἰππᾶδος τάξεως. Οὗτοι, ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τούτου ποιοῦντες ἔναρξιν τοῦ πολιτικοῦ αὐτῶν σταδίου, ἦσαν τὸν ἀριθμὸν 6 εἰς ἕκαστον λεγεῶνα, διοικοῦντες ἀνὰ δύο ἐκ περιτροπῆς ἐπὶ 2 μῆνας. 2) *Legati* (ὑπαρχοὶ ἢ ἀντιστράτηγοι 101, 7) ἐκ τῆς συγκλητικῆς τάξεως, προσκολλώμενοι, ἀνάγκης οὕσης, ὑπὸ τῆς Συγκλήτου τῷ στρατηγῷ. Οὗτοι, οὐχὶ σπανίως, ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς διοικηταὶ σώματος στρατοῦ δρωντος εἴτε πλησίον εἴτε μακρὰν τοῦ ἀρχιστρατήγου, ὅστις ἐκαλεῖτο ἀναλόγως *consul* ἢ *dux* ἢ καὶ *imperator* (87, 7. 15 91, 2. 3. 92, 5. 96, 3). Ὁ τελευταῖος τιμητικώτατος τίτλος ἀπενέμετο ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης εἰς τοὺς τροπαιοῦχος καὶ δαφνηφόρους στρατηλάτας. 3) *Quaestor* (στρατιωτικὸς ταμίης) ἐκ τῆς συγκλητικῆς τάξεως, ὅστις, ὥσπερ καὶ οἱ *legati*, ἀνελάμβανε καὶ πραγματικὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, ἀντικαθιστῶν ἐνίοτε καὶ αὐτὸν τὸν στρατηγόν.

Σημείωσις. Οἱ ἐντεταλμένοι ὑπηρεσίαν τινὰ στρατιωτικὴν καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τιθέμενοι στρατιωτῶν ἢ σώματος στρατοῦ ἐλέγοντο, ἀσχέτως πρὸς τὸν βαθμὸν ὃν εἶχον, *praefecti* ἢ *praepositi*, ἐπίσης δὲ οἱ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἢ ἄλλους μετ' ἐπισήμου ἐντολῆς χάριν διαπραγματεύσεων ἀποστελλόμενοι ἐκαλοῦντο, ἐνίοτε μάλιστα ἀσχέτως πρὸς τὸν βαθμὸν ὃν εἶχον, *legati* (91, 1, 97, 5, 103, 4).

Σύμβολα στρατηγικὰ (*insignia imperatoria* 93, 3). Ὁ στρατηγός, ἐν πο- 16 λέμῳ ἐφόρει ἀντὶ τῆς περιπορφύρου τηβέννου (*praetexta*) ἥτοι ἐσθῆτος λευκῆς μετὰ πορφυροβαφοῦς παρυφῆς (γύρου), ἣν εἶχεν ἐν τῇ πόλει, *glamuda* (*plu lamentum*) ἥτοι ἐσθῆτα συνήθως πορφυρᾶν. Ἐπίσης ἔφερεν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἰσίου ξίφος (*rugio*) ἀνηρημένον εἴτε ἐκ τοῦ δεξιοῦ ὤμου εἴτε ἐκ τῆς ζώνης.

Σημείωσις. Ὁ ἐπὶ κεφαλῆς στρατηγός ἀνελάμβανε οὐχὶ μόνον τὴν διοικησιν τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων μετ' ἀπολύτου δικαιώματος (δικαιοδοσίας) ἐπὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν στρατιωτῶν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν διπλωματικὴν διαπραγματεύσιν περὶ συνάψεως ἀνακωχῆς, συνθήκης καὶ ἐν γένει πᾶσαν ἐνέργειαν ἀφορῶσαν εἰς τὰς διοικήσεις τῶν ἐπαρχιῶν διὰ ζητήματα στρατολογικὰ, οἰκονομικὰ καὶ φορολογικὰ. Ἡ διοικητικὴ αὐτῆ ἐξουσία δι' ἐνός ὀνόματος ἐκαλεῖτο *imperium* (82, 3) καὶ ἔπαυεν ἰσχύουσα ἅμα τῇ ἐπανόδῳ τοῦ στρατηγοῦ εἰς τὴν Ῥώμην.

B. Οἱ *militēs levis armaturae* (στρατιῶται ἐλαφροῦ ὀπλισμοῦ). Οὗτοι δὲν 17 ἦσαν ὅμοι. πολῖται, ἀλλὰ πολῖται συμμάχων πόλεων (*socii*) καὶ ἐκαλοῦντο αὐ-

- xilia (95, 3), ἐστρατολογούντο δὲ διὰ διατάγματος τοῦ στρατηγοῦ (edictum proponere 102, 2) καὶ ὑπερέτουν ἐπὶ μισθῷ. Οἱ ἀρχηγοὶ ὅμως αὐτῶν ἐκαλοῦντο *praefecti socium* καὶ ἦσαν ῥωμαῖοι. Ὁ ὄπλισμός ἀπετελεῖτο κατὰ
- 18 κανόνα ἐκ μικρᾶς ἀσπίδος, ἐλαφροῦ καὶ μικροῦ κράνου, ξιφιδίου καὶ βραχέως ἀκοντίου. Εἰς τούτους ἀνήκουν καὶ οἱ σφενδονῆται (*funditores* 93, 7. 94, 4) καὶ οἱ τοξόται (*sagittarii* 93, 3. 7. 94, 4. ἰδὲ καὶ ἀρ. 21). Τμημα τῶν ἐπικουρικῶν ἦσαν καὶ οἱ *alarii* [*ala*=πτέρυξ, κέρασ τῆς παρατάξεως] ἐκ ῥωμαϊκῶν ἐπαρχικῶν στρατολογούμενοι, κληθέντες οὕτω διότι πάλαι παρετάσσοντο ἐκατέρωθεν τοῦ λεγεῶνος.
- 19 Ἐκαλοῦντο *praefecti regis* ἢ *regii* (104, 2) οἱ ἐκτός τῆς Ῥώμης, ἀρχηγοὶ τῶν στρατιωτῶν τοῦ βασιλέως.
- 20 **II. Equites.** Τὸ ἵππικόν (*equites, equitatus* καὶ σπανιώτατα *Romani equites* 84, 3. 89, 4. 93, 4, 94, 3. 4. 5) ἀπετελεῖτο ἐπὶ Καίσαρος οὐχὶ ἐκ ῥωμαίων ἱππέων (*equites Romani*) οὐδ' ἐκ ῥωμαίων πολιτῶν (*cives Romani*)*, ἀλλ' ἐκ πολιτῶν στρατολογουμένων ἐκ τῶν συμμάχων ὑπὸ ἱπάρχους ὅμως ῥωμαίους (*praefecti equitum*). Οἱ ἱππεῖς κατενέμοντο εἰς 10 ἴλας (*turmae* ἢ συνηθέστερον *turmae equitum*. Πρβλ. καὶ τὴν φράσιν *turmatim se explicare* 93, 3) ὑπὸ ἱλάρχας καλουμένους *decuriones* (ἢ *qui equitatu praecerant*). Ἐκάστη ἴλη, συγκεκριμένη ἐκ 30 ἱππέων ὑπὸ 3 ἱλάρχας, διηρεῖτο εἰς 3 ἱλαρχίας ἢ δεκανεῖας (*decuriae*), πλείους δὲ τῆς μιᾶς ἴλαι ἀπετέλουν τὴν πτέρυγα (*ala* τάγμα ἱππικῷ). Οἱ οὐραγοὶ τοῦ ἱππικοῦ ἐκαλοῦντο *optiones*.
- 21 Πολλὰκις πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἱππικοῦ, μάλιστα ἀριθμητικῶς ὑποδεεστέρου, ἐγκατεμειγνύοντο πεζοὶ (*inter equites proeliari* 84, 3), ἀλλὰ μετὰ ἐλαφροτέρου ὄπλισμοῦ (*mutatis armis* 84, 3), ἐπίσης δὲ *sagittarii* καὶ *funditores* (93, 3. 7. 94, 4 ἰδὲ καὶ ἀρ. 18). Οἱ ἱπποκόμοι (*calones*) ὡς καὶ οἱ ἡμιονηγοὶ (*muliones* ἰδὲ ἀρ. 23) διὰ κοινοῦ ὀνόματος ἐκαλοῦντο *servi*. Ὁ ὄπλισμός τῶν ἀνδρῶν τοῦ ἱππικοῦ ἐξηγεῖται ἐκάστοτε ἀπὸ τῆς χώρας τῆς προελεύσεως αὐτῶν.
- 22 **III. Fabri** τεχνῖται (ἦτοι ὄπλοποιοὶ, χαλκεῖς, σιδηρεῖς, τέκτονες κ. ἄ. τ.) ἐντεταλμένοι τὴν συντήρησιν καὶ τὴν κατασκευὴν τοῦ ὕλικου πολέμου. Ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν ἐκαλεῖτο *praefectus fabrum*. Ἐπὶ Καίσαρος ὅμως οὗτος μόνον τὸ ὄνομα εἶχε κοινὸν πρὸς τοὺς *praefecti*, ἐχρησίμευε δὲ ὡς βοηθὸς τοῦ στρατηγοῦ ἔχων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ τὰς πολεμικὰς μηχανάς. Οἱ *fabri* ἐπὶ Καίσαρος ἀπετελοῦντο ἐκ στρατιωτῶν ἀνηκόντων εἰς τὸν λεγεῶνα (*legionarii*), ἰδίᾳ μάλιστα προκειμένου περὶ κατασκευῆς γεφυρῶν καὶ νεῶν.
- 23 **IV. Impedimenta.** Διὰ τῆς λέξεως ταύτης ἐδηλοῦντο γενικῶς αἱ βαρεῖαι στρατιωτικαὶ ἀποσκευαί, ἦτοι σιχηναί, πολεμικαὶ μηχαναί, μεταφερόμεναι ἐπὶ ζῶων καὶ ἀμαξῶν, ὡς καὶ αἱ *sarcinae* (ἰδὲ ἀρ. 11). Εἰς τὰ *impedimenta* συμπεριλαμβάνοντο καὶ οἱ σχετικοὶ ὁδηγοὶ τῶν ζῶων.

* Τὸ πεζικόν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καλεῖται καὶ *nostrī* (=οἱ ἡμέτεροι) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἱππεῖς, οἵτινες ἦσαν ξένοι (Γαλάται κ.ἄ.).

Σημείωσις. Αἱ πολεμικαὶ μηχαναὶ ἦσαν :

α) βλητικαὶ (tormenta). Αὗται ἐχρησίζεον πρὸς ἄμυναν, ἐπίθεσιν καὶ πολιορκίαν, ὡσαύτως δὲ ἐποποθετοῦντο καὶ ἐπὶ τῶν καταστρωμάτων τῶν νεῶν πρὸς ὑποστήριξιν ἀποθιβάσεως στρατοῦ, ἤτοι: 1) scorpio βαλλιστρίς, ἐκτοξεύουσα μεγάλη βέλη καὶ βαρεῖς ὑσοῦς (pila muralia) 2) fundae libriles σφενδόναι ἐκσφενδονίζουσαι λιτριάους λίθους ἢ καὶ ἄλλους μικροτέρους 3) catapultae καταπέλται, ἐκτοξεύοντες βέλη καὶ μεγάλους λίθους καὶ 4) ballistae πετροβόλοι.

β) πολιορκητικαί, ἤτοι: 1) plutei προπετάσματα, γερροχελῶνα· 2) turris ambulatoria κινητὸς πύργος 3) vinea ἄμπελος· 4) testudo χελώνη· 5) aries κριός· 6) fistuca ἢ festuca ὄργανον, εἶδος κοπάνου, πρὸς ἔμπηξιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μεγάλων δοκῶν.

Υγειονομικὴ ὑπηρεσία. Σπουδαία ἐλαμβάνετο ἐν τῷ στρατῷ μέριμνα 24 περὶ τῆς υγείας τῶν στρατιωτῶν. Ὁ Καῖσαρ λ.χ. μετεκίνει ἐνίοτε τὸ στρατόπεδον μεταστρατοπεδεύων ἀλλαγῶν, ἵνα οὕτω ἀποφύγῃ τὸ νοσηρὸν τοῦ κλίματος. Ἐν τούτοις, ἐκτὸς τῶν τραυματιῶν, ὑπῆρχον καὶ πολλοὶ ἀσθενεῖς (87, 4). Ἐν γένει οἱ πλείστοι τούτων ἀπέθνησκον (87, 3) λόγῳ τῆς εἰς νηπιᾶδι κατὰστασιν εὐρισκομένης τότε ἰατρικῆς τέχνης. Οἱ τραυματῖα μεθ' ἐκάστην μάχην μετεφέροντο εἰς τὸ στρατόπεδον ἢ εἰς φιλίαν γειτονικὴν πόλιν ἐφ' ἁμαξῶν ἢ ἐπὶ ζώων, οἱ δὲ τραυματῖα ἀξιωματικοὶ καὶ ἐπὶ φορείων, ἵνα τύχωσιν ἰατρικῆς περιθάλψεως.

Σημαία (signa militaria 95, 4. 99, 4). Στρατιωτικὴ σημαία τοῦ λεγεῶ- 25 νος ἦτο, ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Μαρίου, ἀετὸς ἐξ ἀργύρου (aquila 99, 4) ἐπικαθήμενος μετὰ ἀνοικτῶν πτερυγῶν ἐπὶ κορυφῆς κονταρίου. Ὁ σημαιοφόρος τοῦ λεγεῶνος ἐλέγετο aquilifer.

Ἡ ἀρχικὴ σημαία τοῦ manipulus (ἰδ. ἀρ. 5 καὶ 12), ἣτις ἐλέγετο ἀπλῶς signum, ἀπετελεῖτο ἐκ κονταρίου ἀπολήγοντος εἰς χεῖρα ἀνοικτὴν, ὅφ' ἦν 26 κατὰ σειρὰν ὑπῆρχεν ἀνάλογος πρὸς τὰς ὑπηρεσίας ἐνὸς ἐκάστου manipulus ἀριθμὸς δίσκων μεταλλίνων (phalerae), ἴσως ἀργυρῶν, καὶ δακτυλίων ἐν εἶδει παρασῆμων. Ἡ σημαία τοῦ πρώτου manipulus ἐχρησίμευε καὶ ὡς σημαία τῆς κοόρτης. Ὁ σημαιοφόρος τοῦ manipulus ἐκαλεῖτο signifer.

Σημείωσις. Κατὰ τὰς πορείας τὸ signum manipuli προηγεῖτο, ἀλλὰ κατὰ τὴν μάχην ἠκολούθει, ἤτοι ἐβρίσκετο ὀπισθεν τῶν principes (ἰδ. ἀρ. 5). Οἱ στρατιῶται ἄρα, οἱ μαχόμενοι πρὸ τῆς σημαίας ταύτης, δηλ. οἱ hastati καὶ οἱ principes ἐκαλοῦντο antesignani. Οὗχ ἦττον ὁμοῦ ἐπὶ Καίσαρος διὰ τοῦ δνόματος τοῦ του ἐδηλοῦτο σῶμα στρατοῦ ἐπίλεκτον καὶ ψιλόν (expediti), μαχόμενον πρὸ τῆς πρώτης γραμμῆς τῆς παρατάξεως (83, 3) δυνάμενον δὲ νὰ χρησιμεύῃ καὶ ὡς στήριγμα τοῦ ἱππικοῦ.

Ἡ φρόσις infestis signis impetum facere (93, 6. πρβλ. καὶ infestis 27 pilis 93, 1) δηλοῖ ἐφορμὰν κατὰ τοῦ ἐχθροῦ μετὰ σημαιῶν ἐστραμμένων πρὸς αὐτὸν, ἐπομένως σημαίνει προσβάλλειν ἐκ τοῦ ἐναντίου, κατὰ μέτωπον.

Σημαία κυρίως τοῦ ἱππικοῦ ἦτο τὸ vexillum (89, 5. 93, 5). Αὕτη συνί- 28

στατο ἐκ τετραγώνου τεμαχίου ὀθόνης ἐρυθρᾶς ἢ πορφυρᾶς ἢ καὶ λευκῆς, κροσσωτῆς πρὸς τὰ κάτω, ἥτις ἀνηρτάτο ἐκ τῆς κορυφῆς κονταρίου διὰ διαξύλου (κοινῶς μπρίντα). Διὰ τῆς σημαίας ταύτης ἐδίδετο καὶ τὸ σημεῖον τῆς μάχης εἰς μεμονωμένα τμήματα στρατοῦ (89, 5. 93, 5).

- 29 **Σήματα** (signa). Ταῦτα ἐδίδοντο ὑπὸ τοῦ κεραταύλου (cornicen) ἢ τοῦ σαλπικτοῦ (bucinator) διὰ κέρατος (cornu 92, 5) μετ' ἀργυροῦ ἐπιστομίου ἢ διὰ σάλπιγγος (tuba 85, 4. 91, 2. 92, 5. 93, 1), δασάκις ἔπρεπε νὰ δοθῆ ἡ σημαία πρὸς συνάθροισιν, πόρειαν (profectio 85, 4), προσβολὴν (ιδεῖ σημ. κατωτ.) ἢ ὀπισθοχώρησιν (rec. ptui canere). Ἐπίσης εἰς τμήματα μικρὰ τὸ πρὸς μάχην σημεῖον ἐδίδετο καὶ διὰ τοῦ vexillum (89, 5), ὅπερ ἐκαλεῖτο καὶ ἀπλῶς signum (95, 5· ιδεῖ καὶ ἀρ. 28 καὶ 55).

Σ η μ ε ἰ ω σ ι ς. Ἡ φράσις *exproscere signum proelii ἢ proelii committendi* ἢ ἀπλῶς *exproscere* (90, 3) δηλοῖ ἀπαιτῶ νὰ σημήνη τὸ πολεμικόν, ἢ δὲ φράσις *signum dare* (91, 2. 93, 1) ἢ *signa* (=tubae ἢ tubae et cornua) *concinunt* δηλοῖ σημαίνειν τὸ πολεμικόν, δίδω τὸ σημεῖον τῆς ἐπιθέσεως (92, 5).

- 30 Ἰδιαίτερον σῆμα ἦτο τὸ classicum (82, 1), ὅπερ ἐσημαίνεται διὰ τῆς tuba ὑπὸ τοῦ bucinator, ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ στρατηγοῦ, πρὸς συνάθροισιν τοῦ στρατοῦ (82, 1), πρὸς ἀνακοίνωσιν διαταγῆς ἐπιθέσεως ἢ ὀπισθοχωρήσεως ἢ ἵνα ὁ στρατηγὸς ἀγορεύσῃ πρὸς ἐνθάρρουνσιν κυρίως ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ στρατοπέδῳ βήματος (suggesius) ἐνόπιον τῶν στρατιωτῶν. Ἐὰν ἐν τῷ στρατῷ διὰ τινα λόγον παρίστατο καὶ ἕτερος στρατηγὸς πᾶσα διαταγὴ ἐδίδετο δις διὰ τοῦ αὐτοῦ σαλπίσματος (πρβλ. 82, 1: *honorem partitur*).
- 31 **Παρατάξεις** (acies 89, 2. 3. 4. 93, 5. 94, 1. 3. 93, 8). Τοῦ λεγεῶνος συγκαταμένον ἐκ 10 κοόρτεων ἢ παρατάξεις ἐγίνετο ἐν ἀβαρκοειδεὶ διατάξει ἢ εἰς δύο γραμμὰς ἀνά πέντε κοόρτεϊς (acies duplex) ἢ συνηθέστερον εἰς τρεῖς (acies triplex 89. 92, 1).
- 32 Ἐν τῇ τριπλῇ παρατάξει ἡ πρώτη γραμμὴ ἀπετελεῖτο ἐκ 4 κοόρτεων, ἡ δὲ δευτέρα (acies secunda) καὶ ἡ τρίτη (acies tertia 89, 4. 94, 1) ἐκ τριῶν ἐκάστη κοόρτεων.
- 33 Μεταξὺ τῶν ἐχθρικών γραμμῶν καταλείποντο διαστήματα (intervalla relinquere) ὧν ἡ ἀπόστασις ἐκυμαίνεται ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν καὶ τῶν ἐδαφικῶν συνθηκῶν, πάντως ὅμως ἡ ἀπόστασις δὲν ἦτο μικροτέρα τῶν 100 passus (=150 περίπου μέτρων).
- 34 Τὸ ἵππικόν παρετάσσετο κατὰ κανόνα ἐν τῇ δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ πτέρυγι (ala) τῆς ὅλης παρατάξεως καὶ τοῦτο ἵνα ἀναπτυσσόμενον ὑπερφαλαγγίξῃ τὰ κέρατα τῶν πολεμίων (89, 4. 93, 3. 4. 6), ἐκτὸς ἐὰν ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους ἀπῆται τὴν παρουσίαν ὀλοκλήρου τοῦ ἵππου ἐν τῷ ἑτέρῳ κέρατι (88, 6).
Acies γενικῶς ἐλέγετο καὶ ὁ παρατεταγμένος στρατὸς (84, 2. 85, 1. 3. 92, 1 κλπ. ιδεῖ. Λεξιλόγιον) καθὼς καὶ ἡ μάχη (93, 8. 94, 5. 95, 4).
- 35 Τὸ παρατάσσειν τὸν στρατὸν πρὸς μάχην ἐλέγετο *aciem instruere* (84, 2. 88, 1. 97, 3) ἢ *legiones* (cohortes, *aciem*) *constituere* (89, 2).
- 36 Ἐν μεγίστῃ ἀνάγκῃ ἐσηματιζέτο καὶ τετάρτη γραμμὴ (quarta acies 89, 4.

93, 5) δι' ἀποσπάσεως ἀνδρῶν ἐκ τῆς παρατάξεως τοῦ κυρίου σώματος (de-trahere 89, 4).

Ἡ τετάρτη γραμμὴ ἐχρησίμευεν ὡς ὑποστηρίγματα μικροτέρου ἀριθμητικῶς 37 ἰππικοῦ (84, 3: numero multis partibus esse inferiorem) καὶ ἠμποδίζε τὴν ὑπερφάλαγγισιν τοῦ κέρατος (89, 4: cornu a multitudine equitum circum-veniri) ἢ τῆς παρατάξεως (93, 4 aciem circumire).

Ἡ θέσις, ἐνθα ἐτάσσετο ἕκαστος στρατιώτης ἢ ἐκάστη ναῦς, ἐλέγετο ordo 38 (92, 2. 93, 2. 101, 2) ὅθεν ἢ φράσις incertis ordinibus ἢ nullis ordinibus cer-tis δηλοῖ, εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, τὴν μὴ ὀρισμένην (καλὴν) τάξιν, τὴν ἀταξίαν (101, 2).

Τὰ ἄκρα τῆς ὄλης τοῦ στρατοῦ ἢ τοῦ ναυτικοῦ παρατάξεως ἢ καὶ σώμα- 39 τος στρατοῦ ἐκαλοῦντο κέρατα (cornua 104, 4), ἀριστερὸν κέρασ (sinistrum cornu 88, 2. 89, 1. 3. 93, 3. 8) καὶ δεξιὸν κέρασ (dextrum cornu 89, 1. 3. 4). Τὸ δὲ κέντρον ἐλέγετο media acies (89, 3).

Ἄλλου εἴδους σχηματισμοὶ ἦσαν 1) cuneus (σφηνοειδὴς σχηματισμὸς 40 παρατάξεως) 2) testudo (χελώνη, σκέπη διὰ συμφραττομένων ἀσπίδων) 3) orbis (κύκλος στρατιωτῶν ἐχόντων μέτωπον πρὸς τὰ ἔξω, γινόμενος ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ πρὸς ἀποφυγὴν κυκλώσεως).

Τάξις πορείας (agmen legionum, ordo agminis). Ὁ ἐν πορείᾳ στρατὸς 41 ἐκαλεῖτο agmen (πρὸβλ. καὶ 85, 4). Τοῦτου προηγούντο μεμονωμένοι κατάσκοποι (speculatores) ἢ ἐφοδεῖαι συνηθέστερον ἐπιπλοῖ (exploratores ἢ antecursores ἀνιχνευταί, πρόδρομοι). Ὁ στρατὸς ἐπορεύετο διηρημένος εἰς 3 τμήματα: 1) agmen primum ἢ priores (προφυλακὴ) κυρίως ἐξ ἰπέτων καὶ ὑποστηρίγματος ἐπικούρων πεζῶν 2) agmen ἢ exercitus ἢ agmen legionum (κύριον σῶμα) 3) agmen extremum ἢ novissimum ἢ ἁπλῶς novissimi (ὀπισθοφυλακὴ, ὀπισθοφυλάκες).

Τὸ κύριον σῶμα ἐβάδιζε κατὰ τρεῖς τρόπους: α') κατὰ φάλαγγα, ἐκαστὸν λεγεῶνος ἐχόντος ὀπισθεν αὐτοῦ τὰς ἀποσκευὰς (longissimo agmine). β') κατὰ φάλαγγα, ἀλλὰ τῶν ἀποσκευῶν εὐρισκομένων ἐν τέλει τοῦ ὄλου σώματος καὶ γ') ἢ κατὰ τριπλᾶς φάλαγγας (acie triplici instructa ἢ instituta) ἢ ἐν τετραγῶνῳ (agmine quadrato) περικλείοντι τὰς βαρεῖας ἀποσκευὰς. Τὸ ἰππικὸν κατὰ κανόνα προεπορεύετο τοῦ πεζικοῦ.

Σημείωσις. Ὅσακις παρίστατο ἀνάγκη ταχίστης πορείας, οἱ ἀποσκευαὶ κατελείποντο ἐν τῇ στρατοπέδῳ ἢ ἐν φιλικῇ πόλει.

Ἡ κανονικὴ πορεία τῶν στρατιωτῶν (iustum iter ἢ ἁπλῶς iter) ἦτο ἐξά- 42 ωρος, διανομένης οὕτω ἀποστάσεως 20 - 25 γλμ. Ἐν ἐκτάκτῳ πορείᾳ (magnum iter) διηνόοντο ἐπὶ 8 - 9 ὥρας 30 περίπου χιλιόμετρα, ἀλλὰ καὶ πλείονα (maxi-mum iter, περ. 45 γλμ.). Ὁ Καῖσαρ ὁμως ἐν ἀνάγκῃ διήνυε καὶ πολὺ περισσό-τερα). Εἰς τὰς πορείας ταύτας ἀντιτίθεντο αἱ μικρότεραὶ πῶς (minora itinera 102, 1). Πορεία ἐγένετο ἐν ἀνάγκῃ καὶ κατὰ τὴν νύκτα (nocturnum iter 96, 4).

Τὸ ῥῶμ. μίλλιον (mille passus [πληθ. ἀριθμ.] ἢ ἁπλῶς mille) συνέκειτο 43 ἐκ 1000 βημάτων (passus=[διπλοῦν] βῆμα=5 pedes. Ἐκαστος πούς=0,2963

μ.) και ισοδυνάμει περίπου πρὸς 1 1/2 χλμ. (ἀκριβέστερον 1,481 μ. 50). Ἐπομένως *milia passuum VI* = περίπου 9 χλμ. (97, 3).

- 44 **Στρατόπεδον** (*castra* 82, 1. 88, 1. 96, 1. 97, 1. 3. 98, 3). Τὸ χειμερινὸν στρατόπεδον κατασκευαζόμενον πλησίον πόλεων πρὸς διαρκῆ στρατοπέδευσιν τοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν χειμῶνα ἐκαλεῖτο χειμάδια (*hiberna*) καὶ ἀπῆρει ἔργα σοβαρὰ ὀχυρώσεως συνεχοῦς διαμονῆς (*opus hibernorum*). Τὸ διαχειμάζειν ἐλέγετο *hibernare* ἢ *hiemare* καὶ τὸ ὀδηγεῖν τὸν στρατὸν εἰς τὰ χειμάδια ἐδηλοῦτο διὰ τοῦ *exercitum* ἢ *milites in hiberna deducere* (ἢ *in hibernis collocare*), τὸ δὲ ἀντίθετον διὰ τοῦ *legiones ex hibernis educere* (ἢ *evocare*).

Ὁ ῥόμ. στρατὸς, ὡσάκις κατελαμβάνετο ὑπὸ τῆς νυκτός, ὄφειλε μετὰ τὴν πορείαν νὰ στρατοπεδεύῃ (*castra facere* ἢ *ponere*). Ὁ τόπος (ὡς καὶ αὐτὴ ἢ ἡμερησία πορεία) ἐσημαίνεται διὰ τῆς λ. *castra*. Διὰ τὰ χαραχθῆ καὶ ἐτοιμασθῆ στρατόπεδον ἔπρεπε πρῶτον νὰ ἐκλεγῆ ὁ τόπος (*castris idoneum locum deligere*), ὅστις διὰ τὰ θεωρηθῆ κατάλληλος (*locus idoneus* ἢ *oportunus*) ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐπὶ ὑψώματος (*in colle* 85, 1) κυρίως μὲν διὰ λόγους στρατηγικοῦς ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εὐκολοτέραν ἀποχέτευσιν τῶν ἰδάτων, προσέτι δὲ καὶ πρὸς ἐπίτευξιν μεγαλύτερας φθοράς τῶν ἐφορμῶντων στρατιωτῶν. Τὸ σχῆμα* τοῦ στρατοπέδου ἦτο σχεδὸν τετράγωνον (c. *quadrata* π.χ. 658×655 μ.) ἢ καὶ ὀρθογώνιον (*oblonga* π.χ. 630×560 ἢ 680×290), ἀναλόγως καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στρατιωτῶν, μετὰ γωνιῶν ἐστρογγυλευμένων καὶ τεσσάρων κατ' ἐλάχιστον ὄρον πυλῶν (*portae*) ἀνὰ μίαν ἐφ' ἐκάστης πλευρᾶς (85, 5. 94, 5).

- 45 Ἡ πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐστραμμένη πύλη (πλάτους περίπου 12 μ.), δι' ἧς κυρίως, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐτέρας τῶν πλαγίων πυλῶν (85, 4: *in portis*), ἐξήρχετο ὁ στρατὸς πρὸς ἔφοδον ἐκαλεῖτο *porta praetoria* (94, 5), ἢ δ' ἐπὶ τῆς παραλλήλου πλευρᾶς, ἥτοι ἢ ἀκριβῶς ἀπέναντι πύλη, ἐκαλεῖτο *porta decumana* (94, 5) καὶ ἐχρησίμευε κυρίως πρὸς εἴσοδον, ἔχουσα πλάτος περίπου 9.50 μ. (ιδ. 96, 3).
- 46 Τὸ στρατηγεῖον ἢ καὶ ἡ σκηνὴ τοῦ στρατηγοῦ ἐκαλεῖτο *praetorium* (82, 1. 94, 7) ἐκ τοῦ παλαιοῦ ὀνόματος τοῦ πραιτωρός. Τοῦτο ἔκειτο σχεδὸν ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ στρατοπέδου παρὰ τὸ βῆμα (*suggestus*), ὁπόθεν ὁ στρατηγὸς ἐν ἀνάγκῃ ἠγόρευε πρὸς τοὺς στρατιώτας (82, 1).
- 47 Ἐὰν ἐν τῷ στρατοπέδῳ συνυπῆρχον δύο ἰσότημοι στρατηγοὶ ἐστήνετο καὶ δευτέρα στρατηγικὴ σκηνὴ (*alterum praetorium tendi* 82, 1. ιδὲ καὶ ἀρ. 30).
- 48 Τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ σκηνῶν (*tabernacula* 85, 4. 96, 1) αἱ μὲν θεωριαὶ ἦσαν ἐκ δέρματος καὶ χωρητικότητος περίπου 11 ἀνδρῶν, αἱ δὲ χειμεριναὶ

* Ἐνίοτε διὰ λόγους στρατηγικοῦς, μολονότι ἐπέτρεπε τὸ ἔδαφος, ἠλάττωνον τὰς διαστάσεις τοῦ στρατοπέδου (*castra contrahere*), ὅπερ ἔργον ἦγετο εἰς πέρας συνήθως ἐντὸς 3-4 ὥρῶν, ἀναλόγως τῶν ἀπασχολουμένων πρὸς τοῦτο ἀνδρῶν, εἰς οὓς κατεμετρεῖτο ἢ ἀνάλογος ἐργασία (*opere dimenso*) ὀχυρώσεων καὶ ὁδοποιήσεως.

(casae) ἦσαν συνήθως ξύλινοι καὶ ἠδύναντο νὰ περιλάβωσι περισσοτέρους ἄνδρας.

Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὑπερβολικῆς θερμότητος κατασκευάζον ἐνίοτε οἱ 49 ἀξιοματικοὶ σκιαδάς ἐκ κλάδων, εἶδος κρεβατινάς (trichilae 96, 1).

Αἱ μεταστρατοπεδεύσεις (castra promovere ἢ movere 85, 2) ἔπρεπε νὰ 50 γίνωνται ἐν ἀπολύτῳ σιγῇ καὶ τάξει. Τὸ προχωρεῖν μετὰ τοῦ στρατοῦ πρὸς τὰ πρόσω τοῦ στρατοπέδου ἐλέγγοτο a castris progredi (84, 2).

Ὀχυρωματικὰ ἔργα (munitiones, opus, 97, 2). Ταῦτα, κατασκευαζόμενα 51 κυρίως ἐν τῷ στρατοπέδῳ ἀλλὰ καὶ ἀλλαγῷ (88, 5. 94, 4. 97, 2), συνίσταντο 1) ἐκ χαρακωμάτων μετὰ σκολόπων ἢ ἄνευ σκολόπων τὰ ὅποια περιέβαλλον αὐτὸ (vallum 95, 1. 5. 96, 3 πρβλ. circumvallare) 2) ἐκ τάφρων (fossae, πλάτους κατ' ἀνάστατον ὄρον 5 μέτρ. καὶ βάθους 2,70 μ.) 3) ἐκ σωρῶν χώματος ἀλλὰ καὶ ἐξ ἄλλων ὑλῶν (agger) 4) ἐξ ἐπάλλξεων (lorica) καὶ 5) ἐκ φρουρίων (castella).

Τὰ φρούρια ἠδύναντο νὰ κατασκευασθῶσι καὶ ἐπὶ δεσποζόντων πλησιο- 52 χόρων στρατηγικῶν σημείων (propinqua castella 88, 4. 99, 4).

Τόποι ὄχυροί, καταλαμβανόμενοι καὶ φυλαττόμενοι ὑπὸ στρατιωτικῶν 53 ἀποσπασμάτων, ἐλέγοντο praesidia (83, 3).

Φρουραί. Πρὸ ἐκάστης τῶν πυλῶν τοῦ στρατοπέδου ὑπῆρχεν ἀνάλογον 54 πρὸς τὰς περιστάσεις ἀπόσπασμα ἐκ πεζῶν ἢ καὶ ἐρίπτων πρὸς φύλαξιν αὐτῶν. Ἡ θέσις αὐτῆ, ὡς καὶ οἱ φυλάττοντες, ἐκαλεῖτο statio (94, 5). Οἱ εἰς διάφορα δὲ μέρη εὐάριθμοι (3-4 ἄνδρες) σκοποὶ σώματος πεζικοῦ ἢ ναυτικοῦ ἐλέγοντο custodes ἢ custodiae (101, 2).

Ἐφοδοί. Ἐὰν πρὸ τῆς μάχης ὁ στρατὸς εὐρίσκετο ἐν τῷ στρατοπέδῳ, 55 συνέβαινον τὰ ἑξῆς κατὰ σειρὰν γεγονότα. Ὁ στρατηγὸς ἤρην ἐπὶ τῆς στρατηγικῆς σκηπῆς σημαίαν (vexillum proponere, ἰδὲ καὶ ἀρ. 28), ἵνα οἱ ἐντὸς 56 τοῦ στρατοπέδου εὐρισκόμενοι στρατιῶται δράμωσιν εἰς τὰ ὄπλα (ad arma concurrere), εἶτα ἔδιδε διὰ τῆς σάλπιγγος τὸ σημεῖον πρὸς παράταξιν (signum dare ἢ signum tuba dare 85, 4. 91, 2. 92, 5. 93, 1) ἢ πρὸς ἀνάκλησιν τῶν τυχόν ἐκτὸς τοῦ στρατοπέδου ἀπασχολουμένων εἰς ἔργα ὀχυρωματικῆς, μετὰ ταῦτα δὲ ἐξῆγε τὸν στρατὸν (exercitum ἢ copias ex castris ἢ ἀπὸ 57 castris educere 84, 2. 85, 5) καὶ παρέτασεν αὐτὸν (aciem instruere 84, 2. 85, 1. 88, 1. 97, 3) τέλος δὲ ἔδιδε τὸ πρὸς μάχην σημεῖον διὰ τῆς σάλπιγγος (dare signum ἢ dare signum proelii ἢ dare signum proelii committendi 85, 4. 91, 2. 93, 1) ἢ καὶ διὰ τοῦ vexillum, ὅπερ ἀνετεταννίετο ἄνωθεν τῆς στρατηγικῆς σκηπῆς.

Πρὸ τῆς μάχης, εἴτε ἐντὸς τοῦ στρατοπέδου εἴτε καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, ἢ καὶ 58 κατ' αὐτὴν τὴν μάχην ὁ στρατηγὸς ἀνεπτέρωνε τὸ φρόνημα τῶν ἀνδρῶν διὰ προτρεπτικῶν λόγων (praesidia confirmare 94, 6. milites ἢ exercitum cohortari 85, 4. 90, 1. 94, 3. 97, 4). Ἐπιηκολούθει τροχάδην καὶ ἀλληλοδιαδόχως (89, 4. 59 94, 1) ἔφοδος (procurrere 93, 1. 6. excursus 92, 2. concurrere 93, 1) καὶ ἅμα τῇ προσεγγίσει πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐν μέσῳ ἰαχῶν (clamor 92, 5) ἐξεσφενδονίζοντο οἱ ἕσσοί, τὰ ἀκόντια (pila immittere 92, 3. 93, 1. 2) καὶ τέλος κατέφευγον

εις τὰ ἀγγέμαχα ὄπλα (gladium educere ἢ stringere ἢ destringere 93, 1. ad gladios redire 93. 2. gladiis ἢ gladio comminus rem gerere).

- 60 Διὰ τῶν σαλπύγων ἐσημαίνεται ἡ προέλασις (progressus), ὁμοῦ δὲ μετὰ τῶν σαλπύγων, ὅτε τὰ ἀντιμέτωπα στρατεύματα ἦσαν πολὺ πλησίον, συνήχον καὶ τὰ κέρατα. Ἰδ. ἀρ. 29.
- 61 Ἡ γενικὴ ἐφοδος ὡς καὶ αἱ ἐπὶ μέρους μικρότεραι τοιοῦται (excursus 92, 2) ἐκαλοῦντο impetus (92, 2. 95, 3. 6).
- 62 Κατὰ τὸν χρόνον τῆς γενικῆς ἐφόδου κατελείποντο ἐν τῷ στρατοπέδῳ (84, 4) ἢ ἐν ἄλλοις ὄχυροις τόποις (castella 88, 4. 99, 4) φρουραὶ (praesidium 94, 5. 95, 3. 99, 4).
- 63 **Πολεμικὰ συμβούλια.** Τὸ πολεμικὸν συμβούλιον (consilium 82, 5. 83, 3. 86, 1. 87, 7) συνεκροτεῖτο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐν ὑπαίθρῳ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀρχηγοῦ, εἰς ὃ ἐλάμβανον μέρος οἱ legati, tribuni militum, centuriones primi ordinis ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ centuriones ἐν ἐξαιρετικαῖς περιστάσεσι. Τὸ πολεμικὸν συμβούλιον παρόντος τοῦ Καίσαρος ἐλαχίστην εἶχε πολεμικὴν σημασίαν καὶ συνεκαλεῖτο ὑπ' αὐτοῦ μόνον πρὸς ἐπιβολὴν ἐπιπλήξεως, πρὸς ἐμφύχουσι ἢ πρὸς ἀνάπτυξιν στρατηγικοῦ σχεδίου (πρβλ. 86, 1, ἔνθα πρόκειται περὶ τοῦ Πομπηίου).
- 64 **Στόλος (classis).** Οὗτος περιελάμβανε πολεμικὰς ναῦς αἰτινες διὰ τὸ μῆκος αὐτῶν (πρβλ. σχέσιν μήκους πρὸς πλάτος 1 : 7 ἢ 1 : 8) ἐκαλοῦντο naves longae μακραι νῆες κατὰ τὸν τύπον τῆς ἐλληνικῆς τριῆρος. Αἱ νῆες αὐταὶ ἀναλόγως πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν σειρῶν τῶν κοπῶν (remi) ἦσαν: 1) biremes, διήρεις ἢ δίκροτοι, ἐν αἷς καταλέγονται καὶ αἱ Λιβυρνίδες νῆες (Liburnae), ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ actuariae naves (101, 6. 102, 5), οὔσαι κατὰ τὸ μῆκος μεταξὺ τῶν naves longae καὶ naves operariae. Αἱ naves actuariae εἶχον μίαν σειρὰν κοπῶν, μεγάλην ταχύτητα καὶ ἦσαν ἀκάλυπτοι (apertae): 2) triremes, τριήρεις (101, 6): 3) quadriremes τετρήρεις: καὶ 4) quinqueremes πεντήρεις (100, 2. 101, 6).
- 65 Κατὰ τὸν τρόπον τῆς κατασκευῆς διεκρίνοντο αἱ νῆες 1) εἰς apertae (αἰτινες ἦσαν ἐσκεπασμένα διὰ καταστρώματος μόνον κατὰ τὸ ἐμπρόσθιον καὶ ὀπίσθιον μέρος πρὸς τοποθέτησιν οὐχὶ μόνον τῶν κοπῶν ἀλλὰ καὶ ὄπλων οἱ classarii (ιδ. ἀρ. 67) ἴστανται ἐπ' αὐτοῦ καὶ 2) εἰς tectae ἢ constraetae (αἰτινες ἦσαν κατάφρακτοι, ἤτοι εἶχον κατάστρωμα πρὸς προφύλαξιν τῶν ἔρετων 100, 2). Ἐπίσης ὑπῆρχον ἐν τῷ στόλῳ φορηγίδες νῆες ἢ μεταγωγικαὶ ἄνευ κοπῶν, δυνάμεναι νὰ περιλάβωσι 30 περ. ἵππους καὶ 100 - 180 ἄνδρας (naves operariae 100, 3. 101, 2. 4, πρβλ. καὶ naves frumentariae 96, 4), αἰτινες ἐναυπηγοῦντο πλατύτεραι καὶ βραχύτεραι (1 : 3 ἢ 1 : 4. Ἰδὲ ἀρ. 64). Αἱ πρόσκοποι νῆες ὀνομάζοντο speculatoria navigia, τὰ δὲ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν νεῶν ἀκάτια ἐκαλοῦντο scaphae (101, 6. Ἰδὲ καὶ 100, 2) καὶ naviculae parvulae (λεμβίσκοι 104, 3). Οἱ κοπιλάται ἦσαν δούλοι καὶ οἱ ναῦται ἀνήχον εἰς τὸν ἐπικουρικὸν στρατὸν (socii navales).
- 67 **Πλήρωμα.** Τὸ πλήρωμα τῆς νεῆς ἀπετέλουν οἱ καλούμενοι ναυτικοὶ στρατιῶται (classarii 102, 2 ἢ defensores ἢ καὶ propugnatores πρβλ. τοὺς «ἐπι-

βάτας» τῶν ἀρχαίων), ἐκλεγόμενοι ἐκ τῶν milites legionarii, οἱ οὐαζισταὶ ἢ προφρεῖς (gubernatores), οἱ ναῦται (nautae, μούτσοι) καὶ οἱ ἐρέται (remiges). Ἄπαν τὸ πλήρωμα ἦτο ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγὰς τοῦ magister navis.

Διοικήσεις. Οἱ διοικηταὶ τῶν νεῶν τοῦ στόλου ἦσαν ὑπὸ τὴν γενικὴν ἀρ- 68
χηγίαν τοῦ ναυάρχου (qui classi praeerat 101, 1), ὅστις ἔπρεπε νὰ ἔχη βαθμὸν legatus. Διοικητὴς νεῶς ἠδύνατο νὰ γίνῃ καὶ ὁ centurio, ὁ tribunus militum, ὁ legatus, ὁ quaestor καὶ ὁ praefectus, ἐάν ὁ τελευταῖος οὗτος ἦτο ἐπὶ κεφαλῆς ἐπικουρικῶν στρατευμάτων, τὰ ὅποια μεταφέροντο χάριν στρατιωτικῆς ἐπιχειρήσεως.

Τὸ ἐξοπλίζειν ναῦν δι' ὄλων τῶν σκευῶν (armamenta τ. ἔ. rostrum, co- 69
pulae, falces, ancora, funus, antemnae, vela κ.τ.λ.) ἐλέγετο naves instruere (100, 2) ἢ armare, τὸ δὲ ἀγυροβολεῖν ancoram ἢ ἔρε (περὶ τοῦ ἢ in ancoris ἢ ad ancoram ἢ ad ancoras consistere 102, 4 ἰδ. Λεξιλ.). Τὸ ἀπαίρειν ἐδηλοῦτο διὰ τῆς φράσεως ancoras tollere ἢ naves solvere (101, 6. 102, 7), τὸ δὲ ἐπιβαίνειν τῶν νεῶν διὰ τοῦ naves conscendere (96, 4. 104, 3). Ἐπίσης τὸ ἀνεγκύειν τὰς ναῦς εἰς τὴν ξηρὰν ἐλέγετο naves subducere ἢ naves in aridum subducere.

Σπουδαιότατον ἔργον κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἦτο α') ἡ συντριβὴ (εἰσερχο- 70
βάλωμα) τῶν κοπῶν τῆς ἐχθρικής νεῶς (remos trascurrentem detergere) β') ἢ δι' ἐλιγμῶν ἀποφυγὴ τῶν συγκρούσεων (eludere=eludendo vitare impetus) καὶ γ') ἢ καταβύθισις νεῶς (naves deprimere 101, 6).

Πολιτικαὶ τάξεις. Οἱ ῥωμαῖοι πολῖται διεκρίνοντο εἰς τρεῖς τάξεις, τὴν 71
συγκλητικὴν (ordo senatorius 97, 5), τὴν ἱππάδα (ordo equester) καὶ τὴν τῶν λοιπῶν, ἧτις τάξις (καταχρηστικῶς πολλὰκις) καλεῖται plebs.

Ὁ διατελέσας ὑπατος ἐλέγετο consularis (82, 3. 102, 7), ὁ δὲ διατελέσας 72
στρατηγὸς ἐκαλεῖτο praetorius (82, 3).

Ἐκλογαὶ (comitia 82, 5). Κατὰ ταύτας ἐλάμβανε μέρος σύμπας ὁ ῥω- 73
ϊκὸς λαὸς ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως (in campo Martio).

Οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ ὑποβάλωσιν ὑποψηφιότητα (petitio), ἄνευ κινδύνου ἀκυρώσεως τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν, ἔπρεπε νὰ αἰτήσωσι τοῦτο αὐτοπροσώπως παρὰ τοῦ διοικήσαντος τὰς ἀρχαιρεσίας ἄρχοντος 17 ἡμέρας πρὸ τῶν ἐκλογῶν, ὅστις κατέγραφε τὰ ὀνόματα τῶν ὑποψηφίων ἐν τινι καταλόγῳ καὶ μόνον τὰς εἰς τούτους διδομένας ψήφους ἐθεώρει ἐγκύρους (rationem eorum comitiis habere 82, 5) καὶ τούτων μόνον τὸ ἀποτέλεσμα διὰ τοῦ κήρυκος ἀνεφέρετο.

Ἡ ἔγκυρος ἐκλογικὴ δήλωσις καθίστατο ἀδύνατος, ἐάν ὁ ὑποψήφιος ἀπε- 74
δήμει χάριν δημοσίας τινὸς ὑπηρεσίας (abesse 82, 5).

Δελτία. Προκειμένου περὶ λήψεως δικαστικῆς ἀποφάσεως ἐλαμβάνοντο 75
τρία δελτία (tabellae πινάκια, 83, 3). Ταῦτα ξύλινα ὄντα ἐκ ξύλου πύξου (πυξάρι, τοιμοῖρι) ἔφερον ἐγκεχαραγμένα εἴτε τὰ γράμματα A. ἢ L. (absolvo=ἄθρω, libero=ἀπολύω, ὅθεν τὰ δύο ταῦτα γράμματα ἐκαλοῦντο καὶ litterae salutare, σωτήρια γράμματα) εἴτε τὰ C. ἢ D. (condemno, damno=καταδικάζω· ὅθεν τὸ C. ἢ τὸ D. littera tristis ἐλέγετο). Ὁ μέλλων νὰ φηφίσῃ, γυμνὸν ἔχων τὸν βραχίονα (aperto brachio), ἔσπετε τὸ δελτίον εἰς τὴν ἐπι-

τούτω ὑδρίαν (sitella). Ἐπι ἀμφιβολίας ὁ ψηφίζων ἢ ἀπήλειψε ἀμφοτέρω τὰ γράμματα ἢ ἐχρησιμοποίησε τρίτον δελτίον, ἐφ' οὗ ἐφέροντο τὰ γράμματα N. L. (non liquet=δὲν εἶναι σαφές, ἀμφιβάλλω, δίδω λευκὴν ψηφον).

2. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ὁ Πομπήιος ἀφικόμενος εἰς Θεσσαλίαν ἐνοῦται μετὰ τοῦ 82
Σκιπίωνος.

paucis post diebus] μετ' ὀλίγας ἡμέρας. in Thessaliam] * Ὁ Καῖ- 1
σαρ ἤδη τὴν 8 Αὐγούστου ἐστρατοπέδευσε παρὰ τὸν ποτ. Ἐπιπέα
(νῦν Τσιναροῦ) πλησίον τῆς Φαρσάλου. ut velint] νὰ θελήσωσι (νὰ
λάβωσι τὴν καλωσύνην). Ἐν τούτῳ καὶ τῷ ἐπομένῳ κεφαλαίῳ ὡς καὶ ἐν
κεφ. 96 παριστᾶ ὁ Καῖσαρ τὴν ἄμετρον ἔπαρσιν τῶν ἀντιπάλων. suis]
(ἐνν. *militibus*). Scipionis milites] ἐπιμερισμὸς εἰς τὸ cunctum.
victoria] ὁ Καῖσαρ ἠττήθη παρὰ τὸ Δυρράχιον. praedae] ἀρ. 4.**
castra] ἀρ. 41. honorem—classicum] ἀρ. 30. praetorium] ἀρ. 46
κ. 47. castra] ἀρ. 41. honorem—classicum] ἀρ. 30. praetorium] ἀρ.
46 κ. 47.

auctis - coniunctis] κυρίως πρῶτον coniunctis καὶ ἔπειτα auctis. 2
omnium] σύναφος πρὸς τὸ opinio. quicquid intercederet temporis]
ὁ παρεμπίπτων, ὁ παρεμβαλλόμενος χρόνος.

tardius - consideratius] ὑπον. β'. ὄρος συγκρ. *necessario* ἢ *quam* 3
necesse esset = τοῦ ἀναγκαίου. unius diei] ὑπον. ὑποεἶμ. *id* ὅπερ
συγκεφαλαιοῦ τὴν προηγουμένην πρότασιν. delectari] ὁ Πομπήιος διὰ
τὴν ὑπεροψίαν ἀπεκαλεῖτο «Ἀγαμέμνων καὶ βασιλεὺς βασιλέων». nu-
mero] = loco = ἐν μοίρᾳ, ἐν θέσει. dicerent] ἔξαορτᾶται ἐκ τοῦ adeo
ut ὥστε νὰ λέγωσι.

in annos] (ἐκ τῶν προτέρων καὶ) ἐπὶ ἔτη. alii] ἄλλοι (ἐκ τῶν λογομα- 4
χοῦντων).

in consilio] ἐν τῷ (ἐν τῷ στρατοπέδῳ συγκροτηθέντι) συμβουλίῳ ἀρ. 5
63. oportere] ἂν ἔπρεπε. absentis] (καίπερ) ἀπόντος. rationem
haberi] ἀρ. 73. necessarii] οἱ φίλοι. praestarent] ἔξαορτησον ἐκ τοῦ
fidem implorarent διὰ τοῦ ὑπον. ut. recepisset] τὸ πλήρες θὰ ἦτο
= (ei) proficiscenti recepisset (in se). reliqui] κατ' ἀντίθεσιν πρὸς

* Πάσας τὰς ἱστορικὰς καὶ γεωγραφικὰς λέξεις ἰδὲ εἰς Πίνακα ἱστορικὸν
καὶ γεωγραφικὸν μετὰ τὰς Ἑρμηνευτικὰς Σημειώσεις.

** Τὰς παραπομπὰς ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 1 - 75 ἰδὲ εἰς σελ. 31 - 42.

tò necessarii. Σύνταξις: controversia... fuit... cum... necessarii... implorarent (*ut*)... praestaret quod... (*cum*) reliqui... recusarent... ne antecederet. in labore-periculo] =καίπερ ὁμοίων ὄντων τῶν μόχθων (κακουχιῶν)—τῶν κινδύνων. unus omnes] ἀντίθεσις =εἷς μέρος—πάντας.

- 83 Οἱ Πομπηϊανοὶ φιλονικοῦσι περὶ τῆς διανομῆς τῶν περιουσιῶν τῶν ὀπαδῶν τοῦ Καίσαρος.
- 1 iam] (ἤδη), πρὸς τούτοις, ἐπὶ πλέον. sacerdotio] πρόκειται περὶ τοῦ pontificatus maximus. Ὁ Καῖσαρ διετέλει ἀπὸ τοῦ 63 π.Χ. ὁ μέγιστος τῶν ἱεροφαντῶν (pontifex maximus). cotidianis contentionibus] (ἀφαιρ. τῆς αἰτίας)=cum cotidie contenderent. verborum] περιορίσθησαν μόνον εἰς ἀντεγκλήσεις, ἄλλως θὰ ἔλεγε rerum ἀντὶ verborum.
 - 2 postulavit] τοῦτο ἐγένετο ἵνα παρεμποδισθῇ ἢ ἐκ δευτέρου ἐκλογῇ αὐτοῦ ὡς ὑπάτου. exercitus] γεν. ἀντικειμενικῆ εἰς τὸ proditiōnis. quod] ἐνν. facinus (=proditiōnem). diceret...]=dicebat ἢ quod, ut dicebat, gestum esset.
 - 3 consilio] ἀρ. 63. sibi] ἐαυτῷ (τῷ Δομ.). Σύναφον τῷ placere. confecto] μτχ. ἀπόλυτος χρον. ternas tabellas] ἀρ. 75. dari-ferrent] ἀλλαγῇ συντάξεως=dari-ferre.—ad iudicandum] ἀπολύτως=πρὸς ψήφισιν, πρὸς ἀπόφασιν. iis qui... essent... interfuisent]= εἰς τοὺς ὄντας καὶ λαβόντας μέρος. sententiasque... ferrent] καὶ (ἔπειτα, τοῦ πολέμου πλέον περατωθέντος) νά... Romae]=ἐν Ῥώμῃ. inter praesidia] ἐν τοῖς ὄχυροῖς μέρεσι τοῖς κατεχομένοις ὑπὸ φρουρᾶς τοῦ Πομπηίου (ἐν τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Πομπ.). ἀρ. 53. neque praestitissent]= neque dedissent. Μετάφρ.: χωρὶς νὰ δώσωσιν ἐνεργὸν βοήθειαν.
 - 4 qui]= (eorum) qui. liberandos] δηλοῖ τὸν σκοπὸν. pecunia] Ἐνταῦθα προτείνει ὁ Δομίτιος ἀντὶ τῆς λευκῆς, οὕτως εἰπεῖν, ψήφου τὸ χρηματικὸν πρόστιμον.
 - 5 postremo]=denique, τέλος. de praemiis pecuniae]=de praemiis rei pecuniariae περὶ χρηματικῶν ἀμοιβῶν. de persequendis inimicitiis] (γερονδιακῆ ἔλξις)=de persequendo inimicitias (ἀντὶ inimicos). Σύνταξις: nec cogitabat quibus... possent (ἠδύναντο), sed quem ad modum deberent (ὄφειλον) uti victoria. superare] ἀπολύτως=vincere. uti] ἀπαρμφ. τοῦ ἀποθετικοῦ ὁ. utor.

Ὁ Καῖσαρ, πρὸς ἐξιχνίασιν τῶν προθέσεων τοῦ Πομπηίου, 84
 παρατάσσει πολλάκις τοὺς στρατιώτας εἰς τάξιν μάχης.

praeparata] ἐτέθη ἢ πρόθεσις prae ἀντὶ τῆς cum (com—) διὰ τὸ 1
 ἐπόμενον cum τοῦ confirmatis militibus (militibus κυρίως=animis
 militum). Τὸ ἀντίθετον τοῦ confirmare εἶναι τὸ debilitare. satis
 longo]=tam longo. Εἶχε παρῆλθει περίπου μῆν. satis perspectum
 habere] ἐντονώτερον τοῦ satis perspexisse. Τὸ satis ἐπιτείνει ἔτι
 μᾶλλον τὸ perspectum habere animum. Ἔπρεπε νὰ τεθῆ animos, διότι
 πρόκειται περὶ πολλῶν=τὰ πνεύματα, τὸ φρόνημα. quo—videretur...]
 =ut eo (δηλ. longo spatio) videretur sibi καθ' ὃ ἐνόμιζε...
 temptandum] ἔνν. esse. haberet] πλαγία ἐρώτ. ad] ἔξαριτᾶται ἐκ τοῦ
 propositi καὶ voluntatis. Ἡ ad δηλοῖ τὸν σκοπὸν.
 eduxit] τὴν 6 Αὐγ. Ἰδ. ἀρ. 56. instruxit] ἀρ. 56. primo]=κατ' ἀρχάς. 2
 Ἀντιτίθεται πρὸς τὸ continentibus. suis locis]=oportunis locis εἰς
 μέρη προνομιούχα. pauloque a castris longius] τὸ στρατόπεδον τοῦ
 Πομπηίου ἀπέιχε τοῦ στρατοπέδου τοῦ Καίσαρος 30 σταδίου, ἦτοι
 5 1/2 χλμ. continentibus... diebus] (sequentibus, continuis d.) τ.ἔ.
 τὴν 7 καὶ 8 Αὐγ. ut progredere] =ita instruxit ut progredere-
 tur ἀρ. 50. collibus] (δοτ.). Pompeianis] δηλ. ἐννοοῦνται οἱ λόφοι,
 τοὺς ὁποίους ὁ Πομπ. ὀχυρώσας εἶχε καταλάβει. aciem] ἀρ. 34.
 quae res]=quod ὅπερ. confirmatiorem] διότι ἐνόμιζεν ὁ στρατὸς τοῦ 3
 Καίσαρος ὅτι οἱ Πομπηϊανοὶ δὲν ἐτόλμων νὰ πολεμήσωσι. superius]
 =pristinum. ut] σύναφον πρὸς τὸ iuberet. multis partibus] multo=
 πολλῶ, κατὰ πολὺ ἰδ. ἀρ. 37. esset] ὑποκ. τὸ equitatus, ὅπερ ὑπονοεῖ-
 ται ἐκ τοῦ προηγουμένου equitibus. Ἡ ὑποτακτικὴ δηλοῖ τὸ ὑποκειμενι-
 κὸν αἴτιον. expeditos] ἀρ. 11. antesignanis] ἰδὲ σημ. ἀρ. 26. in] ὡς
 πρὸς. mutatis] ἀρ. 21. proeliari]=pugnare ἀρ. 21. consuetudine]
 ἀφαιρετ. τοῦ αἰτίου. quoque eius generis] ἀντὶ eius quoque generis.
 his rebus]=quibus... rebus διὰ τούτων δέ, οὕτω δέ. mille] οὐσ. χιλιάς. 4
 etiam] καί. neque... terrerentur] καὶ νὰ μή... (=χωρὶς νά...).
 namque]=παραδείγματος χάριν, per eos dies] κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτάς. 5

Ὁ Καῖσαρ ἀπὸ σκοποῦ συχνάκις μεταστρατοπεδεύει. 85

in colle] ἐπὶ τινος λόφου τῶν διακλαδώσεων τοῦ ὄρους τοῦ νῦν καλον- 1
 μένου Καρτζᾶ - Ἀχμέτ ἰδ. ἀρ. 44. instruebat] ἀρ. 44. iniquis locis]

- (dot.)=εἰς τόπους χαμηλοτέρους (διαφόρου ὑψομέτρου) ἐπομένως ὑπὸ
 δυσμενεῖς διὰ τὸν Καίσαρα τοπικὰς συνθήκας· *ιδ.* ἀρ. 50. se] ἑαυτὸν.
 2 existimans] τὴν παραμονὴν τῆς μάχης τῆς Φαρσάλου. belli rationem]
 =bellandi rationem τρόπον (σχέδιον) τοῦ μάχεσθαι (τῆς μάχης). ut...
 moveret... esset] ἐπεξίγησις τοῦ belli rationem. moveret] ἀρ. 50.
 in itineribus] ἐν διαρκεῖ πορείᾳ.
 3 haec spectans ut] =eo consilio... ut. movendis castris]=mo-
 vendo castra (προβλ. 83,5)· *ιδ.* ἀρ. 50. in itinere] ἢ πρόθ. in δηλοῖ τὸ
 αἴτιον.
 4 rebus] μέτρων. signo dato] ἀρ. 55. profectionis] δηλ. πρὸς τὴν πό-
 λιν Σκοτούσαν παρὰ τὸ χωρίον Σουπλί (μετονομασθὲν νῦν Ἀγ. Τριάδα).
 Ἰδ. ἀρ. 29. tabernaculis] ἀρ. 48. detensis] πρὸς περαιτέρω πο-
 ρεῖαν. paulo ante] πρὸ μικροῦ, ὀλίγον δηλ. πρὸ τῆς διαλύσεως τῶν
 σκηπῶν. extra]=praeter. esse... progressam] progredi=loco se
 movere. non iniquo loco] οὐχὶ ὑπὸ ἀνίσους ἐδαφικὰς συνθήκας.
 dimicari]=νὰ γίνῃ μάχη.
 5 apud suos] σύναφον πρὸς τὸ inquit. Ἰδ. ἀρ. 53. agmen] ἀρ. 41. in por-
 tis]=in *ipsis prope* portis ἀρ. 44 καὶ 45. in praesentia] τό γε νῦν.
 nobis] εἶναι τὸ λογικὸν ὑποκείμε. τοῦ differendum καὶ cogitandum.
 sicut] ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ quod (δηλ. proelium). animo] ἀφαιρ. Ἡδύ-
 νατο νὰ τεθῇ καὶ ἀφαιρ. πληθ. animis (*ιδ.* 84,1). ad dimicandum]
 Ἐντονώτερον τοῦ dimicare. confestimque] Τὸ que συνδέει τὸ educit
 μετὰ τοῦ inquit. expeditas] δηλ. ἀφοῦ ἀπέβαλον τὰς sarcinas (*ιδ.*
 ἀρ. 11). educit] ἀρ. 56.
 86 Ὁ Πομπήιος ἐνδαρρύνει τὸν στρατὸν αὐτοῦ πρὸς μάχην.
 1 ut] καθὼς. suorum] γεν. ὑποκειμ. εἰς τὸ hortatu (=hortantibus suis).
 proelio] (ἀφαιρ. ὄργαν.) decertare] ἐνν. *cum hoste. consilio]* ἀρ. 63.
 dixerat] Ἡ σύνταξις: dixerat fore uti prius quam (πρὶν ἢ)... acies
 (πληθυντ.) concurrerent exercitus Caesaris pelleretur. fore uti...
 pelleretur] Περίφρασις τοῦ ἀπαρεμφάτου τοῦ παθητικοῦ μέλλοντος.
 2 cum essent... admirati]=ἐπειδὴ εὖρον παραξένον (ἀλλόκοτον), παρε-
 ξενεύθησαν. rationem]=τὴν δικαιολογίαν. consilii]=τῆς σκέψεως, τῆς
 γνώμης. accipite]=ἀκούσαντες μάθετε. Τὸ ὄημα accipio δηλοῖ κατα-
 νοῶ ὅτι ἀκούω ἀναγινώσκω ἢ βλέπω. Ἐναῦθα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ
 cognoscere, discere. quo... prodeatis] quo (σύνδ.=ut eo) pro-
 deatis ἵνα βαδίσετε.

- equitibus] (δοτ.). mihi] σύναφον πρὸς τὸ confirmaverunt=polliciti 3
 sunt. facturos] ἔνν. *se* (ἢ *sese*) *esse*. ut—aggred. et... pellerent]
 Τὸ ut ἔξάρτ. ἐκ τοῦ persuasi. cum propius sit accessum]=ὅταν πλη-
 σιέστερον γένωνται, ὅταν πλησιάζωσι περισσότερον. *ab latere aperto*
 ἀπὸ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς. Τὸ ἀριστερὸν τοῦ Καίσαρος ἐστρογγύζετο ἐπὶ τοῦ
 Ἐνιπέως, ἀλλὰ τὸ δεξιὸν παρέμενε ἀκάλυπτον, δηλ. οὔτε διὰ τοῦ
 Ἀπιδανοῦ (νῦν *Φερσαλίτικον*) προησπίζετο οὔτε διὰ τῶν μακρὰν πρὸς
 νότον ὑψουμένων λόφων. *acie*] ὑποκείμε. τοῦ *circumventa*. *prius...
 quam... iaceretur*] πρὶν... ἢ... βληθῆ. *telum*=pilum. in (ἐπὶ
 ἐχθρικής ἐννοίας)=ἐναντίον.
legionum] τῶν λεγεῶνων, διὰ τοὺς λεγεῶνας. *paene*] Τὸ ἐπίορ. κο- 4
 λάζει τὴν ἐννοίαν τοῦ *sine vulnere*.—*sine vulnere*]=*sine vulneribus*
 ἀναιμωτί, ἀναιμακτί. *cum*] ἐπειδὴ (ἀφοῦ). *equitatu*] ἀφαιρ. τοῦ κατὰ
 τι (ἰδὲ *κεφ. 83,3*: *multis partibus*).
denuntiavit ut...] ἔδωκε τὸ παράγγελμα νὰ... Τὸ ὁ. τοῦτο ἰσοδυναμεῖ 5
 μὲν πρὸς τὸ *impero* (=κελεύω) ἀλλ' εἶναι ἐπισημότερον τούτου. Ἡ σύν-
 ταξις *denuntiavit ut essent... et ne... fallerent. parati*] δηλ. *ad
 dimicandum. quoniam fieret*] ἐπειδὴ παρουσιάζετο, προσεφέρετο. *ut—
 cogitavissent*]=*sicut*—*cog.*=ὡς εἶχον σκεφθῆ ἰδὲ *κεφ. 84,4*: *sicut...*
deporoscimus. reliquorum] γενική ὑποκειμενική εἰς τὸ *opinionem*=
 τῶν λοιπῶν (οὔτινες δὲν παρευρίσκοντο ἐν τῷ συμβουλίῳ).
- Ἡ μάχη ἀποφασίζεται διὰ τῶν παροτρύνσεων τοῦ Λαβιηνοῦ 87
- excepit*] (δηλ. *oratione*). *cum*] ἐν ᾧ. *consilium*]=τὸ (πολεμικὸν) 1
 σχέδιον. *hunc*] τόνδε, τοῦτον ἔδῳ. *qui... devicerit*]=ὁ νικήσας.
Galliam Germaniamque]. Τοῦτο ἐλέχθη μετὰ σκοπίμου ὑπερβολῆς, 2
 καθότι ἅπασαν μὲν τὴν Γαλατίαν δὲν ἐνίκησε, τῆς δὲ Γερμανίας μόνον
 ἐλάχιστον μέρος ὑπέταξε. Τὸ *que*=καὶ αὐτήν. Ἡ ἐννοία: δὲν πρέπει νὰ
 φοβῆσθε, διότι ὁ στρατὸς οὗτος δὲν εἶναι ὁ νικήσας...
omnibus interfui proeliis] (δοτ.) Τοῦτο ἐλέχθη μετὰ σκοπίμου ὑπερ- 3
 βολῆς, ὅπως οἱ λόγοι αὐτοῦ προσλάβωσιν τὸ πρέπον κῦρος καὶ τὴν
 ἀνάλογον ἐπισημότητα. *illius*] τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου (στρατοῦ).
an non] ἢ δέν. Ἐτέθη τὸ *an non* χωρὶς νὰ προηγήται ἐρώτησις. *ex* 4
iis, qui... remanserunt] Τοῦτο εἶναι συμπλήρωμα τοῦ *esse*. . . *factas,
 ὅπερ ἀπρμφ. ἔξαρκᾶται ἐκ τοῦ audistis. valetudinis*]=*morbi. ἀρ. 24.
 coripae... quas videtis*] Τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές διότι, ὡς γνωστόν,

ἐν Φαρσάλῳ ἐπολέμησαν σχεδὸν μόνον veterani τοῦ Καίσαρος. horum annorum] τῶν δύο τούτων τελευταίων ἐτῶν. in citeriore Gallia] Τοῦτο ἀληθεύει ἐν μέρει, καθότι ἐστρατολογήθησαν καὶ ἐξ ἄλλων μερῶν. **plurique]** ἔνν. *militēs harum copiarum. ex coloniis*] Τὰς ἀποικίας ταύτας (coloniae civium Romanorum) ὄκκιζεν αὐτὴ ἢ τῶν Ῥωμαίων πόλις ἐξ ἰδίων πολιτῶν. **Transpadanis]** τ. ἔ. ἐκ τῶν πόλεων τῆς Gallia **Transpadana. ac tamen]** Τὸ tamen ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐν τῇ δευτερουσίῃ προτάσει ἐνυπάρχουσαν ἔννοιαν: καὶ εἶχεν ἀκόμη ἐπίλεκτον στρατὸν ἀλλ' ὁμως... **quod... roboris]** quantum... roboris. Εἶναι ὑποκείμεν. τοῦ interiit. **se]** ὑποκ. τοῦ non reversurum.

5 **nisi]** εἰμή. **ut]** ἐξαπατᾶται ἐκ τοῦ hortatus est.

6 **hoc laudans]** τοῦτο ἐπαινῶν. **vero]** τῇ ἀληθείᾳ, ἀληθῶς. **nec vero —qui... dubitaret]** =καὶ οὐδεὶς ὑπῆρξε πράγματι ὁ δισταῖζων.

7 **cum]** ἀφοῦ. **in consilio]** ἀρ. 63. **omnium]** πάντων τῶν παρόντων, γενικῶς. **praecipiebant]** Ἔνεκα τῶν λόγων τοῦ Πομπηίου καὶ τοῦ Λαβηνοῦ. **quod... videbatur]** (ἐδόκει αὐτοῖς). Μετάφρασον ἐνεργητικῶς=διότι ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν... **de re tanta]** περὶ τόσον σπουδαίας ὑποθέσεως. **imperatore]** ἀρ. 15.

88 Ἡ Πομπηϊανὴ παράταξις

1 **castris]** (δοτ.)=ad castra ἀρ. 44. Ὁ Πομπηῖος δὲν εἶχε πολὺ ἀπομακρυνθῆ τοῦ στρατοπέδου του. **ad hunc modum]** =hoc modo. **instructam]** ἔνν. *esse* ἀρ. 56.

2 **cornu]** ἀρ. 39. **duae]** Ἡ Σύγκλητος ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἀνανεώσεως τοῦ Παρθικοῦ πολέμου ἀφήρσεν ἀπὸ τοῦ Καίσαρος δύο λεγεῶνας (κυρίως ἓνα, διότι ὁ ἕτερος εἶχε δοθῆ τῷ Καίσαρι ὑπὸ τοῦ Πομπηίου τῷ 55 π.Χ.), οὓς ὅμως αὕτη διετήρησεν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ ἀντιπάλου του Πομπηίου. **ex]** ἔνεκα, ἐξ αἰτίας. **prima—tertia]**. Ὁ πρῶτος λεγεὼν τοῦ Πομπηίου ἦτο ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Καίσαρος ἡ legio VI. καὶ ὁ τρίτος λεγεὼν ἡ legio XV. **in eo loco]** Ὁ Πομπηῖος εἶχεν ὑπὸ τὰς διαταγὰς του τὸν Δομίτιον Ἀηνόβαρβον.

3 **mediam aciem]** ἀρ. 39. **legio —erant collocatae]** σύνταξις κατὰ σύνεσιν (ἴδ. κατωτ.). **traductas]** ἔνν. *esse*. **in dextro cornu]** ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Λέντλου. **collocatae]** ὑποκείμεν.=Ciliciensis legio **et cohortes Hispanae** (=Ciliciensis legio coniuncta cum cohortibus).

4 **has]** τὰς ἐν § 1 καὶ 2. **firmissimas** (=fidelissimas, certissimas),

ὡς τὰς ἀρίστας (καθὸ ἐξ ἐπιλέκτων ἀποτελουμένης) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς reliquas αἰτινες συνέκειντο ἐκ νεοσυλλέκτων. numeroque] καὶ τὸν ἀριθμὸν, καὶ ἐν συνόλῳ. cohortes] Ὁ Πομπήιος εἶχεν 9 λεγεῶνας καὶ ὁ Σκιπίων 2 (ιδ. 82, 1), ἔνδεκα ἄρα ἐν συνόλῳ (110 κοόρτες). Ἐὰν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν αἱ κοόρτες τοῦ Ἀντωνίου καὶ αἱ ἐλθοῦσαι 7 (;) ὑπὸ τὸν Ἀφράνιον συμποσοῦνται ἐν ὄλῳ εἰς 132. Ἐκ τούτων παρευρίσκοντο ἐν μὲν τῷ πεδίῳ τῆς μάχης 110, ἐν δὲ τῷ στρατοπέδῳ καὶ τοῖς μεμονωμένοις φρουρίοις 7, ἐν δὲ τῷ Λυρραχίῳ ὑπὸ τὸν Κάτωνα 15. Ἐπομένως ὁ ὅλος ἀριθμὸς τῶν στρατιωτῶν τοῦ Πομπηίου ἀνήρχετο εἰς 45,000 ἄνδρας. Ἐπὶ πλεόν δὲ πρέπει νὰ ὑπολογισθῶσι 2000 ἀνάκλητοι καὶ ἀριθμὸς τις τοξοτῶν, σφενδονητῶν καὶ ἄλλων ἐπικουρικῶν. CX]=centum et decem.

XLV]=quadraginta quinque. evocatorum] ἀρ. 7. beneficiariis] 5
ἀρ. 8. superiorum exercituum]=suorum superiorum exercituum.
tota acie] ἀφαιρ. πρὸς δῆλωσιν τοῦ τόπου. Διότι ἤθελε νὰ χρησιμεύω-
σιν ὡς παράδειγμα τῶν νεωτέρων στρατιωτῶν. in castris] ἀρ. 62.
castellis] ἀρ. 52. praesidio] (δοτ. τοῦ σκοποῦ)· ιδ. καὶ ἀρ. 62.

rivus quidam] ιδ. 86, 3. Ὁ Καῖσαρ οὔτε ἀναφέρει ὀνομαστικῶς τὸν 6
τόπον τῆς μάχης, οὔτε τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος ποταμὸν. Πρόκειται ἐν-
ταῦθα, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, περὶ τοῦ ποτ. Ἐνιπέως (σήμερον Τσι-
ναρολῆ)· ιδ. 82, 1. impeditis ripis] (ἀφαιρ. τῆς ιδιότητος). Τὸ impedi-
tus ἐνταῦθα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ difficilis, διότι τὸ ὕψος τῶν ὄχθων
τοῦ ποταμοῦ τούτου δὲν ὑπερέβαινε τὰ 6 μέτρα. cunctum] (=coniunc-
tum· ιδ. 82, 1). Ἐν τούτοις ἱστορεῖται ὅτι εἶχε 500 ἢ 600 ἰππεῖς
ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρατος· ἀρ. 34. sagittarios funditoresque] ἀρ. 18.

Ἡ Καισαριανὴ παράταξις

superius institutum] ιδ. 84, 3. Ἐν Λυρραχίῳ ὁ X λεγεὼν ἦτο παρα- 1
τεταγμένος ἐν τῷ δεξιῷ ὡσαύτως κέρατι, ὁ δὲ IX ἐν τῷ ἀριστερῷ·
ἀρ. 39. legionem] ἀρ. 5. attenuata]=numero militum deminuta
=ἠλαττωμένος κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν στρατιωτῶν (ιδ. 93, 5: sex
cohortium).

cohortes]. Ὁ στρατὸς τοῦ Καίσαρος, ὁ κατὰ τὴν μάχην παραταχθεὶς, 2
συνέκειτο ἐξ 8 λεγεῶνων (80 κοόρτων, ἐκάστης τούτων ἀριθμοῦσης
275 περίπου ἄνδρας) ἦτοι ἐξ 22,000 ἄνδρων, μὴ συνυπολογιζομένων
τῶν ἐπικουρικῶν. in acie] ἐν τῇ παρατάξει. constitutas habebat] ὄχι

- constituerat. Ἡ περίφρασις αὕτη δηλοῖ τὴν διάρκειαν· ἀρ. 35. **quae summa**] = **quorum summa** (ἐλλείξις τῆς ἀναφορ. ἀντωνυμίας πρὸς τὴν ἐπομένην λέξιν). **XXII**] = **viginti duorum. praesidio**] ἰδ. 88, 5.
- 3 **cornu**] (πτώσεως δοτικῆς = **cornui**)· ἰδ. 96, 2: **exercitu**). **acie**] = **in acie**· ἀρ. 39. **praeposuerat**] = **praefecerat. contra Pompeium**] Ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι μετὰ τοῦ δεδοκιμασμένου κατὰ τοὺς γαλατικούς πολέμους X λεγεῶνος.
- 4 **simul**] σύναψον πρὸς τὸ **detraxit. demonstravimus**] ἰδ. 86, 3: **persuasi... circumveniretur**] ἀρ. 34. **tertia acie**] ἀρ. 32. **singulas cohortes**] ἐν ὄλῳ ἕξ (ἰδ. 93, 5)· ἰδ. ἀρ. 5. **detraxit**] ἀρ. 36. **quartam**] ἔνν. **aciem**. ἀρ. 36. Ταύτην ἔταξεν ὀπισθεν τοῦ X λεγεῶνος, ὅστις εἶχεν ἀπέναντι τὸ ἱπικὸν τοῦ Πομπηίου. **instituit**] = **effecit ἐσχημάτισε. equitatu**] τῷ (ἐχθρικῷ) ἱπικῷ· ἀρ. 37. **quid fieri vellet ostendit**] (προκμ.) = **ostendit (= edocuit) ei** (= **aciei**) ἢ **iis** (= **cohortibus**) **quid**... = ἔδωκε τὴν δέουσαν διαταγὴν (καθώρισε τὰς δεούσας ὁδηγίας). Ἡ διαταγὴ αὕτη ἦτο νὰ μὴ ῥίπτωσι τοὺς ὑσσοὺς ἀπὸ μακρὰν ἀλλὰ, ἀφοῦ πλησιάσωσι, νὰ βάλλωσι τὸν ἐχθρὸν εἰς τὸ πρόσωπον καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς μηροὺς καὶ τὰς κνήμας (Πλουτ. β. Καίσαρ. 45, β. Πομπ. 69). **monuitque**] = καὶ σὺν τῇ ὑπομνήσει ὅτι... **constare in**] = **consistere κεῖσθαι, ἔξαρτᾶσθαι ἐκ**...
- 5 **tertia acie**] ἡκυρίως καὶ εἰδικῶς διέταξε τὴν τρίτην γραμμὴν· ἰδ. ἀρ. 36. **totique**] Τὸ **que** = καὶ γενικῶς (ἀνεκοίνωσε). **suo**] (Caesaris). **concurreret**] ἀρ. 59 (ἰδ. 86, 1). **se**] σύναψον πρὸς τὸ **daturum (esse)**. **id fieri**] = **concurri**. — **vexillo**] ἀρ. 28, 29 κ. 57. Ἐνταῦθα ἐννοεῖται ὅτι ὁ Καίσαρ εἶχε πλησίον αὐτοῦ **vexillum**.
- 90 Ὁ Καίσαρ ἐνδαρρύνων τοὺς στρατιώτας διατάσσει τὴν ἔνναρξιν τῆς μάχης.
- 1 **cum**] σύνδ. χρόν. **militari more**] ἀρ. 58. **in**] = **erga** πρὸς. **perpetui temporis**] = **omnium temporum**. **officia**] = (ὑπουργίας), ἐνδείξεις εὐνοίας, εὐμενείας. **imprimis**] ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ. **se**] ὑποκείμενον τοῦ **posse** καὶ **uti**, ὅπερ τελευταῖον ἔξαρτᾶται ἐκ τοῦ **posse**. **militibus**] (ἀφαίρ.). Ἀντικείμενον τοῦ ἀπρμφ. **uti. festibus**] (ἀφαίρ.) κατηγορ. **petisset**] εἶχεν ἐπιζητήσει. **de mittendis legatis**] (γερονδιακῆ ἔλλειξις) = **de mittendo legatos**· ἰδ. 83, 3: **de persequendis**. Οὗτοι θὰ ἐπέμποντο πρὸς τὸν Πομπήιον· ἰδ. ἀρ. 15.

se] ὑποκ. τοῦ voluisse ἔξ οὗ ἔξαοτᾶται τὸ abūti καὶ τὸ privare. 2
 exposcentibus] (ἐνν. signum) μετχ. ἀπόλυτος αἰτιολ. τιθεμένη ἀπο- 3
 λύτως. Σημ. ἀρ. 29. ardentibus] μετχ. ἀπόλ. αἰτιολ. studio] (=cu-
 piditate) ἀφαιρ. ὄργαν. δηλοῦσα τὴν αἰτίαν. pugnae] (=pugnandi)
 γεν. ἀντικειμενική. tuba] ἀφαιρ. τοῦ ὄργάνου. signum dedit] ἀρ. 29.
 καὶ Σημ. ἀρ. 29. Τὴν 9 Αὐγ. τοῦ 48 π.Χ.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Κραστίνου ἀνυποῖ τὸ ἠθικόν τῶν στρα- 91
 τιωτῶν τοῦ Καίσαρος.

evocatus] ἀρ. 7. primum pilum duxerat] = primi pili centurio (ἢ 1
 primipilus) fuerat] ἀρ. 12. singulari virtute] (ἀφαιρ. τῆς ιδιότης).
 μεταφράζεται διὰ γενικῆς.
 signo] Σημ. ἀρ. 29 καὶ ἀρ. 55. sequimini ... et date] (προστακτ.). mani- 2
 pulares] (οὐδσ.) ἀρ. 5. καὶ Σημ. ἀριθ. 5. imperatori] ἀρ. 15. consti-
 tuistis] ἐνν. dare. unum ... hoc] μία ... αὕτη, μόνον ... αὕτη. ille ...
 nos] μετ' ἐμφάσεως καὶ ἀντιδιαστολῆς. ille] (Caesar) ἐνν. recuperabit.
 nostram libertatem] τὴν ἡμετέραν ἐλευθερίαν (τ. ἔ. ἀπαλλαγὴν ἀπὸ
 τῆς στρατιωτικῆς ὑποχρεώσεως, μετὰ τὴν ἐπιτυχῆ λῆξιν τῆς στρατείας).
 faciam... ut] = efficiam (ἢ impetrabo) ut. cum dixisset] = ἀφοῦ εἶ- 3
 πεν, εἰπὼν. primus] (μεταξὺ τῶν πρώτων) πρῶτος. electi... voluntarii]
 Ἐπιθετικοὶ προσδιορισμοὶ τοῦ ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν κειμένου οὐσιαστι-
 κοῦ. Ἐλέγοντο electi ἅτε ἀνήκοντες εἰς τοὺς evocati καὶ σχηματίζοντες
 μίαν voluntaria centuria' ἰδ. ἀρ. 7. CXX] = centum viginti.

Ὁ Πομπήιος διατάσσει ἐπίδρασι. 92

inter duas acies] = ἐν τῷ μεταίχμιῳ' ἀρ. 31. spatii] ἀρ. 33. satis] 1
 ἱκανὸν (οὔτε πολὺ οὔτε ὀλίγον). concursum] ἀρ. 59. utriusque] δηλ.
 τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπηίου. exercitus] (πρώσεως ἐνικῆς γενικῆς).
 ut exciperent neve ... se loco moverent] (ἔξαοτ. ἐκ τοῦ praedixe- 2
 rat) = νὰ ἀναμείνωσιν (ἐν στάσει ἀμύνης) καὶ νὰ μὴ (=χωρὶς νὰ) με-
 τακινήθωσι. Τὸ neve... moverent παρέχει ἀνάπτυξιν τοῦ exciperent.
 impetum] ἀρ. 61. distrahi] = distendi (ὁ ἰδὲ κατωτέρω). paterentur]
 Τὸ ῥ. ἔξαοτᾶται ἐκ τοῦ ut, ὡς β' μέλος, ἐπακολουθεῖ δὲ ὡς τρίτον μέ-
 λος τὸ atque adorirentur. Τὰ ἀπὸ τοῦ idque admonitu μέχρι τοῦ
 distenderetur] (=distraheretur ἰδ. ἀνωτέρω) λεγόμενα εἶναι ὡς πα-
 ρένθητα. admonitu] = hortatu. excursus visque] = ἡ σφοδρὰ σύγ-

κρουσις, ἢ δεύτης τῆς συγκρούσεως' ἀρ. 38. militum] ἔνν. Caesaris. in suis ordinibus]=έν πυκνῇ τάξει' ἀρ. 38. dispositi] δηλ. οἱ τοῦ Πομπηίου. dispersos] (=distractus ἢ aciem distentam) δηλ. τοὺς στρατιώτας τοῦ Καίσαρος ἐν διεσπασμένῃ τάξει. adorirentur] ἔνν. eos (δηλ. adversarios).

3 levius... quam si...]=ἐλαφρότερον (μετ' ὀλιγωτέρας φορᾶς καὶ ἐπομένως μετὰ μικροτέρας ζημίας) ἢ εἰάν... casura] ἔνν. esse. pila] ὑποκ. τοῦ casura' ἀρ. 10. retentis] μτχ. ὑποθ.=εἰάν διετηροῦντο. immissis telis] (δοτ.)=εἰς τὰς πρώτας ἑξακοντίσεις τῶν ὑσῶν' ἀρ. 59. tela]=pila' ἀρ. 59. fore ut exanimarentur et conficerentur] ἰδ. 86, 1. duplicato cursu] Διότι οὕτω εἶχον νὰ διατρέξωσι μόνοι ὅλην τὴν ἀπόστασιν τοῦ ἐν τῷ μεταξὺ διαστήματος (τοῦ μεταχιμίου). lassitudine] ἰδ. 90, 3: studio.

4 quidem]=«γε». factum] ἔνν. esse. nulla ratione] (=sine prudentiā, inconsulte) ἀπεριοσκέπτως, ἄνευ ὀρθοῦ ὑπολογισμοῦ (χωρὶς δηλ. νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν). incitatio atque alacritas]=«ἐνθουσιασμός καὶ φορά», ἐνθουσιασμός καὶ ὄρμη (προθυμία). naturaliter]=naturā φύσει. naturaliter innata] Τὸ naturaliter κατὰ πλεονασμόν.

5 studio pugnae] ἰδ. 90, 3. imperatores] ἀρ. 15. imperatores debent]=ἴδιον τῶν imperatorum εἶναι. frustra] ἰδ. 87, 7. ut] ἴνα δηλ. signa] (ὄνομαστ.)' ἀρ. 29 καὶ Σημ. clamorem] ἀρ. 59. rebus] ἀφαιρ. ὄργαν. incitari]=inflammari (πρβλ. § 4: incitatio). existimaverunt] Ὡς ὑποκεῖμ. θὰ ὑπονοηθῇ ἡ λ. antiqui ἐκ τοῦ προσηγουμένου antiquitus.

93 Ἡ σύγκρουσις ἄρχεται μετὰ μεγάλης ἐντάσεως.

1 signo] Σημ. ἀρ. 29 κ. ἀρ. 55. cum] σύνδ. χρον. ὅτε. infestis pilis] ἀρ. 27. procucurrissent - concurrī] ἀρ. 59. usu periti] (=usu docti) ἐκ πείρας διδαχθέντες, ἐμπειρότατοι. pugnis] (ἀφαιρ.) sua sponte] χωρὶς δηλ. νὰ ἀναμείνωσι τὴν διαταγὴν τοῦ Καίσαρος. cursum] ἔνν. suum' ἰδ. ἀρ. 52. ne] σύναφον πρὸς τὸ appropinquarent. consumptis] ἰδ. 92, 3: exanimarentur. strinxerunt] (συνηθέστερον λέγεται destrinxerunt) ἀρ. 59.

2 vero] Ἐχει ἐνταῦθα βεβαιωτικὴν καὶ οὐχὶ ἀντιθετικὴν σημασίαν. neque defuerunt]=ἔχαμαν τὸ χρέος των. tela]=pila' ἀρ. 59, β'. ordines] ἰδ. 92, 2 καὶ ἀρ. 38. exceperunt] ἔνν. obtecti armis (=scutis)

- προφυλαττόμενοι διὰ τῶν ἀσπίδων. **redierunt**] ἀρ. 59. **equites**] ἀρ. 20. **cornu**] ἀρ. 39. **universi**] ἀπαξάπαντες, ὁμοθυμαδόν. Οὗτοι ἦσαν 3
 ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Λαβινοῦ. **procucurrerunt**] ἀρ. 34 κ. 59. **sagittariorum**] ἀρ. 18 καὶ 21. **se profudit**] διεξεχύθη.
- quorum**] δηλ. ἰππέων καὶ τοξοτῶν. **paulatim**] κατὰ μικρόν, οὕτως ὥστε 4
 νὰ δυνηθῇ νὰ ἐπιπέση ἡ τετάρτη γραμμὴ ἢ ὀπισθεν τοῦ ἰππικοῦ τε-
 ταγμένη· ἰδ. 89, 4. **loco**] (ἀφαιρ.). Ἡ λέξις αὕτη ἀνήκει εἰς τὸ μο-
 tus. **hoc**] (=eo) ἀφαιρ. τοῦ αἰτίου. **se turmatim explicare**] ἀρ. 20.
a latere aperto] ἐκ δεξιῶν· ἰδ. 86, 3. **circumire**] ἀρ. 37.
- quartae**] ἰδ. 89, 4. **aciei**] (δοτ.). **sex cohortium**] (γεν. τῆς ἰδιότητος). 5
 Φαίνεται ὅτι ὁ Καῖσαρ δὲν ἠθέλησε νὰ ἀποσπᾷ ἀνδρας ἐκ τοῦ IX
 καὶ VIII λεγεῶνος δι' οὓς λόγους ἀναφέρει ἐν 89, 1. **signum**] ἀρ. 29.
- illi**] = **milites cohortium**. **procucurrerunt**] ἀρ. 59. **infestis signis**] 6
 ἀρ. 27. **conversi**] τραπέντες (εἰς φυγὴν). **loco**] ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μά-
 χης. **incitati fuga**] = **incitati cursū** διὰ κατεσπευσμένης πορείας (φυ-
 γῆς). **montes altissimos**] Τὸ ὕψος τοῦ ὄρους Καρατζᾶ Ἀχμέτ εἶναι
 περίπου 338 μ. (ἰδ. 95, 5). Ἄλλοι ἄλλα ὑψώματα νοοῦσι.
- funditoresque**] ἀρ. 18 κ. 21. **inermes**] (ἐπακολούθημα τοῦ **destituti**) 7
 = μὴ ἔχοντες πλέον ὄπλα ἐπιθετικά ἀλλ' οὐδὲ ἀμυντικά (διότι εἶχον
 ἀφρεθῆ ἢ τὰ κρούα τοῦ λουτροῦ = **destituti**). **sine praesidio**] (ὡς ἐπιθ.
 προσδιορ.) = «ὄντες» ἄνευ δυνατότητος προστασίας καὶ στηρίγματος.
 Τοῦτο ἦτο ἐπακολούθημα τοῦ **inermes** καὶ τοῦ **destituti**.
- eodem impetu**] = **eodem cursū**, χωρὶς δηλ. νὰ σταματήσωσι. **cohor-** 8
tes] Αἱ 6 τῆς δ' γραμμῆς (ἰδὲ § 5). **cornu**] (τοῦ Πομπηίου) ἀρ. 39.
in acie] ἐν τῇ παρατάξει. **eosque**] δηλ. **Pompeianos**.
- Ὁ Πομπήιος μετὰ τὴν ὀπισθοχώρησιν καὶ διασπορὰν τοῦ ἰπ- 94
 πικοῦ του ὑποχωρεῖ εἰς τὸ στρατόπεδον.
- eodem tempore**] τῆς κυκλώσεως δηλ. τοῦ πεζικοῦ. **tertiam**] ἀρ. 32. 1
 Πότε καὶ πῶς διετάχθη νὰ προσελάσῃ ἡ δευτέρα γραμμὴ δὲν μνημονεύ-
 εται. **quieta**] ἰδ. 89, 4. **loco**] ἀφαιρ. **tenuerat**] ἀντίθ. **moverat**.
procucurrere] Δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ σύγκρουσις, διότι κατελείπετο
 μεταξὺ τῶν γραμμῶν ἀνάλογον διάστημα· ἀρ. 32 καὶ 59.
- recentes atque integri**] μὴ λαβόντες μέρος καὶ (ἐπομένως) ἄθικτοι 2
 (ἀκέραιοι), ἄνευ δηλ. τραυμάτων. **defessis**] (δοτ.) δηλ. τὴν πρώτην (καὶ
 τὴν δευτέραν) γραμμὴν. **alii**] αἱ 6 κούρταις τῆς δ' γραμμῆς (ἰδ. 93, 5 κ.

- 89, 1). *sustinere*] ἀπολύτως ἄνευ τῆς λέξεως *impetum*—ἀντέχω, βαστῶ.
- 3 *neque fefellit . . . quin*] (ἀπροσώπως)—καὶ δὲν ἔλαθεν (καὶ δὲν ἦπατήθη) ὅτι . . . καὶ δὲν ἔμεινεν αὐτῷ οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι . . . Ἐτέθη τὸ *quin* διότι ἡ κυρία πρότασις εἶναι ἀρνητική. *vero*] τῇ ἀληθείᾳ. *essent*] ὑποτακτ. καθ' ἔλξιν πρὸς τὸ *oriretur. initium oriretur*] (συνηθέστ. *oreretur*). Πλεονασμός. *in cohortandis militibus*] = *in cohortando milites* (γερουνδιακὴ ἔλξις) *ιδ. καὶ ἀρ. 58. ut . . . pronuntiaverat*] *ιδ. 89, 4: ut* = *sicut*.
- 4 *his*] = *cohortibus. isdem*] ἀφαιρ. (ἐκ συναίρ. τοῦ *iisdem*). *a sinistra parte*] ὡς πρὸς τὴν παράταξιν δηλαδὴ τοῦ Πομπηίου. *initium fugae*] (γεν.) = *initium tugandi. factum*] δηλ. *Pompeianis*. Τὸ δὲ *factum* ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ *effectum* (= *effectum est ut fugerent Pompeiani*).
- 5 *pulsam—perterritam*] ἔνν. *esse. atque*] καὶ ἔνεκα τούτου. *partem*] δηλ. *exercitūs* (τοὺς ἱππεῖς δηλονότι). *cui*] δηλ. *partī*. Ἐτέθη δοτ. (ἀντὶ ἀφαιρ.), διότι τὸ *cui* ἀναφέρεται πράγματι εἰς πρόσωπα. *vidit—animadvertit*] Πλεονασμός. *aliis*] συμπλ. *partibus exercitus. diffisus*] μετοχ. πρkm. μετὰ σημασίας ἔνεστ. = *δυσπιστῶν, οὐδὲν* (γενναῖον) ἀναμένων. *acie*] = *proelio, pugna* *ιδ. ἀρ. 34. centurionibus*] *ἀρ. 12. in statione*] *ἀρ. 54. praetoriam*] *ἀρ. 45. castra*] κοινὸν ἀντικείμεν. τῶν ὄ. *tuemini καὶ defendite. si quid durius acciderit*] (εὐφημισμός) = ἔνν περιπτώσει μείζονος κινδύνου. *durius*] θὰ ἐννοηθῆ τὸ *solito* (= τοῦ συνήθους) ὡς β' ὄρος τῆς συγκρίσεως. *reliquas portas*] *ἀρ. 44. circumeo*] ἔνεστώς, ἀντὶ μέλλοντος, πρὸς ζωηροτέραν δήλωσιν τῆς ἀμέσου ἐκτελέσεως. *praesidia*] τὰς κόρυτεις (*ιδ. 88, 5 καὶ ἀρ. 53 καὶ 62*).
- 6 *cum dixisset*] εἰπὼν *ιδ. 91, 3. praetorium*] «ἐπὶ τὴν οὐκηνήν» *ἀρ. 46. summae rei diffidens*] (ὄνομαστ. *summa res*) = μὴ ἐλπίζων ὅτι τὸ πρᾶγμα, ὅπερ ἤδη εὐρίσκετο ἐν κρισίμῳ σταδίῳ, θὰ ἐλάμβανε καλὴν τροπὴν, (δυσπιστῶν εἰς τὴν αἰσίαν ἔκβασιν). *eventum*] = *exitum* τὴν ἔκβασιν, «τὸ μέλλον». *expectans*] = (ἀνυπομόνως) ἀναμένων, «καρῶδοκῶν».
- 95 Ὁ Καῖσαρ κυριεύει τὸ στρατόπεδον τοῦ Πομπηίου.
- 1 *ex fuga*] μετὰ τὴν φυγὴν. *vallum*] *ἀρ. 51. spatium*] ἔνν. *temporis* (τὸ *spatium* εἶναι ἀντικείμενον τοῦ *dare*, ὅπερ πάλιν εἶναι ὑποκείμενον τοῦ *oportere*) ἀνάπασιν, ἀναπνοήν. *beneficio*] (ἀφαιρ.). Εἶναι ἀντικείμενον τοῦ *uteretur*.

- etsi magno aestu] (δηλ. *solis*)=καίπερ μεγάλου καύσωνος (ὄντος). 2
 Ἡτο ἡ 9 Αὐγούστου (κατὰ τὸ προϋουλιανὸν ἡμερολόγιον) τοῦ ἔτους 48 π.Χ. Ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ δὲν τίθεται ἡ ἑλλείπουσα μετοχὴ τοῦ *sum. ad meridiem*] = *usque ad meridiem*. Ἡ μάχη ἤρχισεν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. *res*] = *pugna. erat perducta*] (= *extensa*) εἶχε παραταθῆ, εἶχε διαρκέσει. *imperio*] (δοτ.).
erant relictæ] ἰδὲ 84,4 καὶ ἀρ. 62. *industriæ*] = *cum industriâ. barbarisque* = *et aliis ἢ reliquis barbaris* καὶ ἄλλων βαρβάρων (διότι οἱ Θοῤῃκες ἦσαν καὶ αὐτοὶ *barbara auxilia*).
quî... milites] οἱ στρατιῶται οἵτινες... *ex acie*] = *ex pugna, ex proelio. animo perterriti et lassitudine confecti*] = ἐν ἡθικῇ καταπτώσει καὶ σωματικῇ ξαντλήσει. *lassitudine*] ἰδὲ 92,3. *missis*] (= *abiectis*) = ἀπορρίψαντες. *plerique*] (δηλ. *eorum qui ex acie refugerant*) = οἱ πλεῖστοι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον (= *plerumque*). *armis*] ἀρ. 9. *signisque militaribus*] ἀρ. 25 καὶ 26. *de reliqua fuga*] (ἰδὲ § 1: *ex fuga*) = περὶ ἐξακολουθήσεως τῆς φυγῆς.
in vallo] (ἰδ. § 1). *locum*] = *vallum. usi*] Ἡ σύνταξις: *omnes usi centurionibus tribunisque militum* (ἀντικείμενα τοῦ *usi*) ἀρ. 12 καὶ 13. *ducibus*] κατηγορ. = ὡς ἀρχηγούς (ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τῶν...), *montes*] ἰδ. 93,6. *pertinebant*] ἐξετείνοντο, ἦσαν γειτονικά.
- Πολυτέλεια τοῦ Πομπηιανοῦ στρατοπέδου. Φυγὴ τοῦ Πομπηίου. 96
castris] ἀρ. 44. *licuit*] = *potuit ἡδυνήθη τις* = (ἦτο δυνατόν). *trichilas*] ἀρ. 49. *magnum*] μέγαν ἀριθμόν. *argenti pondus*] βαρυτίμων ἀργυρῶν (ἐπιτραπεζίων σκευῶν). *expositum*] Ὡσεὶ ἐπρόκειτο περὶ ἐκθέσεως τοιοῦτων σκευῶν ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν πλουσίων εἰς ἡμέρας ἑορτῆς καὶ ὑποδοχῆς. Τοῦτο φανερώνει πόσον οἱ Πομπηιανοὶ ἠλιζον εἰς τὴν νίκην (ἰδ. 82,1). *recentibus caespitibus*] (ἀφαιρ.) διὰ νεοδρεποῦς χλόης, «στρωμαῖς ἀνθινῶς», μὲ *πρασινάδα*. *tabernacula*] ἀρ. 48. *etiam*] μάλιστα. *non nullorum*] ἐνν. *aliorum. protecta*] Πρὸς ἀποφυγὴν τοῦ ἡλιακοῦ καύσωνος. *edera*] (ἀφαιρ.). *quæ... designarent*] (ἀναφορ. συμπερασματ. πρότ. ἀπαιτοῦσα ὑποτακτ.) = δηλωτικὰ τῆς... *ut*] = *talia ut ἢ ita ut. — existimari*] (ἀπροσώπως) = *intellegi. nihil*] αἰτιατ. ἐπιρρηματικῆ. *nihil de eventu timuisse*] = *non timuisse eventum. qui... conquirerent*] (ἀναφορικὴ αἰτιολογικὴ πρότασις ἀπαιτοῦσα ὑποτακτ.) = διότι (ἀφοῦ) οὗτοι ἐπεδίωκον. Τὸ con-

- quirere ἐνταῦθα=requirere.—non necessarias] μὴ ἀναγκαιούσας, ὑπερβολικὰς.
- 2 hi...] αὐτοὶ... (οἱ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοῦ Πομπηίου). miserrimo ac patientissimo] (δοτ.). Ταῦτα λέγων ὁ Καῖσαρ θὰ εἶχεν ἴσως ὑπ' ὄψιν τὰ πρόσφατα παρὰ τὸ Δυρράχιον ἀτυχή γεγονότα. exercitu]=exercitui. obiciebant] Ἠρέσκοντο οἱ Πομπηϊανοὶ νὰ ἐπιρροίπτωσι μομφὴν διὰ... cui defuissent] (ἀναφορικὴ ἐναντιωματικὴ πρότασις ἀπαιτοῦσα ὑποτακτικὴν)=cum ei defuissent, ἐνῶ ἀπ' αὐτοῦ εἶχον λείψει... semper] Εἶναι ὑπερβολή· ὅθεν ἐνταῦθα τὸ semper ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ saepe (=πολλάκις). ad necessarium usum] πρὸς τὰς πρώτας ἀνάγκας τ.ἔ. πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν ἀναποφεύκτων ἀναγκῶν.
- 3 iam cum] ἐνῶ ἤδη. nostri] οἱ ἡμέτεροι (δηλ. οἱ τοῦ Καίσαρος...). vallum] ἄρ. 51. nactus] Τὸ ὁ. nanciscor δηλοῖ ἐνταῦθα ὅτι ὁ Πομπηῖος ἵππευσεν ἐπὶ τοῦ πρώτου τυχόντος ἵππου. insignibus] δηλ. τὸ paludamentum (ἄρ. 16), τὴν tunica, καὶ τὴν toga. decumana] ἄρ. 45 καὶ 44. porta] (ἀφαιρετ. ὀργανικὴ δηλοῦσα τὴν ὁδὸν)=a porta. equo citato] ἐν καλπασμῷ (=admissis equis). Admitto equum=«ἀνίημι τὸν ἵππον, ἐῷ τρέχειν». Larisam] εἰς Λαρίσαν. Ἡ ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου ἀπόστασις ἦτο περίπου 40 χιλιόμετρον.
- 4 neque ibi]=sed ne ibi quidem=ἄλλ' οὐδ' ἐκεῖ (ἐν Λαρίσῃ). eadem celeritate] σύναφον πρὸς τὸ pervēnit. paucos suos... nactus] =paucos suorum (γεν. διαιρ.) nactus (μτχ. χρόν.). ex fuga] δηλ. φεύγοντας, φυγάδας. nocturno] Ἡ καὶ ἐν καιρῷ νυκτὸς ἐξακολούθησις τῆς ἐφίππου πορείας τοῦ Πομπηίου δηλοῖ τὴν σπουδὴν τούτου ὅπως φθάσῃ τὸ ταχύτερον εἰς τὴν θάλασσαν· ἰδ. ἄρ. 42. non intermisso]=μὴ διακοπέντος, χωρὶς νὰ διακόψῃ. comitatu equitum XXX] (ἀφαιρ. ὀργαν. δηλοῦσα συνοδίαν)=cum equitibus triginta. Ἡ ἐξ ἵππέων ἀκολουθία φαίνεται ὅτι ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐν Λαρίσῃ φρουράν. ad mare] Εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Πηνειοῦ, εἰς τὰ Τέμπη. Ἡ ἀπὸ Λαρίσης ἀπόστασις, νοουμένη κατ' εὐθείαν γραμμὴν, εἶναι περίπου 40 χλμ. frumentariam] εἶδος navis oneraria· ἄρ. 65. conscendit] ἄρ. 69. ut dicebatur] δηλ. postea (=μετὰ ταῦτα). tantum] (αἰτ. ἐπιρρηματικὴ)=τοσοῦτον πολὺ. opinionem] (ὑποκ. τοῦ fefelisse) ἐνν. suam (δηλ. τοῦ Πομπηίου) de equitibus· ἰδ. κεφ. 94, 5. se] (ἀντικείμεν. τοῦ fefelisse)=τὸν Πομπηῖον. ut... videretur] ὥστε... ἐφαίνετο. Τὸ videretur δύναιται νὰ μεταφρασθῇ καὶ ἐνεργητικῶς=ὥστε ἐνόμιζεν. a quo genere

hominum]=ἀφ' ἧς τάξεως ἀνθρώπων. ab eo] (ἐνν. *genere*). Σύνναψον πρὸς τὸ *paene proditus* (ἐνν. *esse*). Ἐννοεῖ τὸ ἱππικὸν (*ιδ. κεφ. 94, 5*). *initio*] (ὑποκείμενον τοῦ *facto*)=ἀρχῆς γενομένης, δοθέντος τοῦ σημείου (τῆς ἐνάρεξως) τῆς φυγῆς.

Ὁ Καῖσαρ καταδιώκει τοὺς Πομπηιανούς.

97

castris] (ἄφαιρ.) Σύνναψον πρὸς τὸ *potitus. in praeda*] ἐνν. *facienda*=*in praedando* (τοῦ ὁ. *praedor*) *ιδ. ἀρ. 4*. Ἡ πρόθεσις *in* ἀναγκαία ἐνταῦθα διότι δηλοῖ τὸν κύκλον τῆς ἐνεργείας ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὸ ὑποκείμενον δρᾶ. *ne ... dimitterent*] ἵνα μὴ... (ἵπολέσσωσι. *reliqui negotii gerendi*] (γερουνδ. ἔλιξις)=*gerendi reliquum negotium. facultatem*] (ἀντικείμενον)=*occasionem*.

qua re impetrata] =*τούτου* δὲ τοῦ πράγματος ἐπιτευχθέντος (δηλ. τῆς παρορμήσεως πρὸς ἐξακολούθησιν τοῦ ἔργου τῆς ἐντελοῦς κατατροπώσεως τῶν Πομπηιανῶν). *opere*] *ἀρ. 51* (= *operibus*). *mons*] τὸ ὄρος Καρατζᾶ-Ἀζμὲτ (*ιδ. 93, 5*). *sine aqua*] διότι ἦτο *altissimus* (*ιδ. 95, 5*). *ei loco*] (δοτ.). *iugis*] (ἄφαιρ. ὄργαν. δηλοῦσα μέσον)=*per iuga* ἀπὸ ὁμάχως εἰς ὁμάχιν.

qua re animadversa] (ἄφαιρ. ἀπόλ.)=quod ubi conspexit (ὁ Καῖσαρ). *partemque... partem*] καὶ (διέταξεν) ἐν μέρος... ἄλλο μέρος. IIII] (=quattuor). *legiones*] τὸ ὑπόλοιπον μέρος, δηλαδή τὸ ἥμισυ τοῦ στρατοῦ *ιδ. 89, 2*: *cohortes. duxit*] Ὁδήγησε τούτους ἔχων πρὸς τὰ ἀριστερὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἐνιπέως (9 περίπου χιλμτρ., ὡς λέγει, ἀνὰ τὸν ῥοῦν, ἵνα παρεμποδίσῃ τὴν υποχώρησιν τοῦ ἐχθροῦ εἰς Λάρισαν).

commodiore] Ἀνερχόμενος τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐνιπέως ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν πορείαν τῶν Πομπηιανῶν, οἵτινες ὑπεχώρουν διὰ τῶν ὑψωμάτων τοῦ ὄρους (*ιδ. § 2*). *milia passuum VI*] *ἀρ. 43*. Ἡ ἀπόστασις αὕτη τῶν 9 περίπου χιλμτρ. δεν εἶναι τόσον ἀκριβῆς. *instruxit*] *ἀρ. 35*. *qua re animadversa*] (ἄφαιρ. ἀπόλ. *ιδ. § 3*)=quod ubi conspexerunt (οἱ Πομπηιανοί). *flumen*] Ἐν τοῖς προηγουμένοις (*κεφ. 88, 5*) ὁ ποταμὸς (Ἐνιπεὺς) λέγεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως *rinus* ἐξ αἰτίας φαίνεται τῆς ἐλλείψεως ὕδατος κατὰ τὸ θέρος, ἥδη δὲ λέγεται *flumen* κατὰ γενικὴν ἴσως ἔκφρασιν ὑπονοοῦσαν ῥοῦν ὕδατος, ὁποῖον ἐπόθουν οἱ Πομπηιανοί. *in quodam monte*] =*in quodam cacumine* (ἡ

vertice ἢ capite) montis=ἐπί τινος τῶν κορυφῶν τοῦ ὄρους Κα-
ρατζᾶ-Ἀχμέτ. *aquarij*] *ιδ.* § 2: sine aqua.

5 *quo perfecto ... opere]* (ἀφαιρ. ἀπόλ.)=τούτου δέ... τοῦ ἔργου.
opere]=munitione (§ 4 καὶ 2) *ἀρ. 51. de deditone]* σύναψον πρὸς
τὸ agere. *missis legatis]* (ἀφαιρ. ἀπόλ.)=πεμφθέντων πρέσβεων,
πέμψαντες πρέσβεις (=per legatos) *ἀρ. 15. ordinis senatorii]* *ἀρ. 17.*
fuga] (ἀφαιρ. ὀργανική).

98 Οἱ Πομπηϊανοὶ ἐξαναγκάζονται εἰς παράδοσιν.

1 *prima luce]* τὴν χαραγῆν τῆς 10 Αὐγούστου. *omnes]* (κεῖται κατηγο-
ρηματικῶς)=γενικῶς πάντας. *eos]* τοὺς Πομπηϊανούς. *planiciem]* δηλ.
τοῦ ποταμοῦ (Ἐνιπέως).

2 *quod]* τοῦτο δέ. *ubi]* ὧς. *passisque palmis]* (ἀφαιρ. ἀπόλ.)=
patentibus et extensis palmis, ἦτοι ἔχοντες τὰς χεῖρας ἀνοικτὰς καὶ
διατεταμένας. Ἡ τοιαύτη στάσις τῶν χειρῶν ἐδήλου σημεῖον ὑποτα-
γῆς. Ἡ λέξις palma (παλάμη) ἐτέθη κατὰ τὸ σχῆμα ἐκεῖνο ὅπερ λέγε-
ται τὸ μέρος ἀντὶ τοῦ ὅλου (*pars pro toto*). *proiecti]*=ῥίψαντες ἑαυ-
τούς. *ad terram]*=humī. *consolatus... locutus]* παραμυθήσας... δια-
λεχθεῖς. *consolatus ... iussit]* ἄνευ ἀντικειμ. *quo]* σύνδ. (*ιδ.* *Λεξιλό-*
γιον) *quo minore essent timore]* (=quo minus timērent).
minore timore] (ἀφαιρ. τῆς ἰδιότη.) ἐλάσσονος φόβου (πρὸς μεγαλυ-
τέραν αὐτῶν ἡσυχίαν). *commendavit]* ἠπιώτερον τοῦ imperavit.
ne... neu] ἵνα μὴ... μηδέ. *qui]* (ἀντων. ἀόρ.) τίς. *sui]* (γεν. διαο.)
τῶν ἑαυτῶν πραγμάτων=quod suum esset ὅπερ ἀνῆκεν εἰς αὐτούς.
disiderarent] (ἐνν. *Pompeiani*) ποθήσωσι, στερηθῶσι.

3 *adhibita]* ἀφαιρ. ἀπόλ. χρόν. *sibi]* (=Caesari). Σύναψον πρὸς τὸ
occurrere. *secum]* *ιδ.* 97, 3. *in vicem]* (*ιδ.* *Λεξιλόγ. λ. vicis*)=ἐν
τῷ μέρει, καὶ αὐτὰ (μὲ τὴν σειρὰν των). *atque]* καὶ ἐπο-
μένως. *eodemque die]* καὶ αὐθημερόν.

99 Ἀπώλειαι καὶ λάφυρα.

1 *amplius CC]*=amplius ducentos (ἀλλὰ καὶ ducentis [ἀφαιρ. συγκο.]
ἢ quam ducentos). *centuriones]* *ἀρ. 12. XXX]*=triginta.

2 *supra]* *ιδ.* 91, 1. *gladio in os adversum]* (=in os *Crastini* versum
ad *hostes*). *coniecto]* (ἀφαιρ. ἀπόλ.), ἦτοι πληγεῖς διὰ ξίφους ἀκριβῶς
εἰς τὸ πρόσωπον.

neque id fuit falsum] (λιτότης)=καὶ ἐπηλήθευσεν ἐκεῖνο. quod... 3
 dixerat] *ιδ. 91, 3. sic*] Τὸ sic προαναγγέλλει τὸ περιεχόμενον τῶν δύο
 ἀπαρεμφατικῶν προτάσεων. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταφρασθῇ τὸ sic
 εἰς τὴν ἑλληνικὴν. existimabat]=ᾧφειλε νὰ ἀνομολογήσῃ. meritum]
 ἔνν. *esse. iudicabat*] Τὸ ρῆμα τοῦτο δύναται νὰ παραλειφθῇ ἐν τῇ
 μεταφράσει.

milia XV]=milia quindecim. Ἴσως εἶναι ὑπερβολή. Τοὺς φονευθέν- 4
 τας ὁ μετασχὼν τῆς μάχης ταύτης Ἰσίνιος Πολλίων, ὀπαδὸς τοῦ Καί-
 σαρος, ἀνεβίβαζεν εἰς 6,000 ἄνδρας, 10 συγκλητικούς καὶ 40 ἐκ τῆς
 ἱππάδος τάξεως. videbantur] Τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐμφαίνει τὴν πρόχειρον
 ἐξακριβώσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πεσόντων κολάζει πως τὸ milia XV.
 sed...] ἀλλ' εἶναι βέβαιον ὅτι... Ἡ πρότασις αὕτη, δηλοῦσα τὸ βέβαιον,
 κεῖται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ videbantur. XXIII]=viginti quattuor.
 castellis] *ἀρ. 51, 52 κ. 62. cohortes*]=*eee cohortes. praesidio*]
ιδ. 88, 4 καὶ 94, 5. refugerunt] ἔνν. *se. signaque militaria*] *ἀρ.*
25, 26 καὶ 28. CLXXX]=centum octoginta. *aquilae*] *ἀρ. 25. VIII*]
 =IX (novem). cum... defecissent] ἀφοῦ (ἐπειδὴ) ἀπέλιπον αὐτὸν...
 vires] αἱ (σωματικαὶ) δυνάμεις. lassitudine] ἀφαιρ. τῆς αἰτίας.
 ab equitibus] (ποιητικὸν αἷτιον)=ὑπὸ τῶν ἱπέων. 5

Ὁ Λαίλιος ἀποκλείει τὸ Βρινδήσιον. 100

ad Brundisium] Ἡ πρόθεσις ad, δηλοῖ ἐμπροσθεν τοῦ Βρινδησίου, 1
 διότι εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως δὲν ἦτο δυνατόν νὰ πλεύσῃ. qua] δι'
 ἣν. factum] ἔνν. *esse. antea*] προηγουμένως. Σύναφον πρὸς τὸ de-
 monstravimus. obiectam portui]=*quae contra portum est. te-*
nuit]=occupavit.
 similiter] ὡς δηλ. τότε ὁ Ἀντώνιος (Καίσαρος b. c. 3, 24). Vatinius] 2
 Οὗτος εἶχε σταλῆ εἰς Βρινδήσιον (b. c. 3, 19, 4 - 6) ἵνα παραλάβῃ τὸ
 ὑπόλοιπον τοῦ στρατοῦ. Brundisio] (δοτ.)=Brundisio oppido. tectis]
 (ἐπιθετικῶς)=constratis' *ἀρ. 65. instructis*] διὰ τῶν *armamenta*'
ιδ. ἀρ. 69. scaphis] (ἀφαιρ. ὄργαν.)' *ἀρ. 66. naves*] *ἀρ. 64 κ. 65.*
quinqueremem] *ἀρ. 64. in angustiis*]=in faucibus. portus] (πτῶσ.
 γενικῆς). per equites dispositos]=equitibus dispositis (ἀφαιρ. ἀπόλ.
 ὄργαν.) ἐπὶ διαφόρων παραλίων σημείων. classarios] ἔνν. *militēs*'
ἀρ. 67. aqua] (ἀφαιρ.)' *ιδ. 97, 4: aquari.*
 tempore] ἀντικείμε. τῆς μετοχ. usus. ad navigandum] σύναφον πρὸς 3

τὸ commodiore (=εὐνοϊκοῦ). onerariis] ἀρ. 65. Corcyra Dyrrachio] ἀφαιρετικά δηλοῦσαι τὸ πόθεν. a proposito] ἀπὸ τῆς (ληφθείσης) ἀποφάσεως, ἀπὸ τοῦ σχεδίου. supportabat neque deterrebat] (ἀμφότερα ἀποτελοῦσι μίαν ἔννοιαν)=ἐκόμιζε χωρὶς νὰ ἀφίσταται. neque... potuit] καὶ δὲν κατέστη δυνανόν. Διὰ τοῦ neque τούτου, μὴ ἀνταποκρινομένου πρὸς τὸ προηγούμενον neque... deterrebat, εἰσάγεται τι νέον. ante proelium cognitum] πρὸ τῆς εἰδήσεως (ἀγγελίας) τῆς (γενομένης) μάχης (τῶν Φαρσάλων). Ἐνταῦθα ἡ μτχ. factum, οὐσα ὡς προσδιορισμὸς τοῦ proelium, δὲν θεωρεῖται ἐν τῇ μεταφράσει ὡς ἀπαραιτήτος. ignominia] (ἀφαιρ. αἰτίας). amissarum navium] (γεν. προσδιοριστική)=τῆς ἀπωλείας τῶν πλοίων (ιδ. § 2).

101 Ὁ Κάσσιος πυρπολεῖ ἐν Μεσσήνῃ καὶ Ἰππωνίῳ τὰς ναῦς τοῦ στόλου τοῦ Καίσαρος.

1 isdem] ιδ. 94, 4. Caesaris classis] Φαίνεται ἐκ τῶν συμφραζομένων (§ 2 ἔξ.) ὅτι ὁ στόλος τοῦ Καίσαρος ἀπετελεῖτο ἐξ 75 νεῶν. ad fretum] (ἐνν. *Siciliae*) σύναψον πρὸς τὸ praesesset (δηλ. πρὸς βορρᾶν τοῦ Σικελικοῦ στενοῦ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀπέχει ἡ *Vibo* περὶ τὰ 60 χλμ.). ad Messanam] περὶ τῆς προθέσεως ad ιδ. 100, 1: ad Brundisium. prius... quam... cognosceret] (ἔχει ἐνταῦθα ἑναρктиκὴν σημασίαν) =πρὶν... ἢ... ἀρχίσει νὰ λάβῃ γνώσιν.

2 nullis custodiis neque ordinibus certis] ἐνν. *navium* (ἀφαιρ. τροπ. χρησιμεύουσαι ὡς αἰτιολογία τοῦ perturbatum nactus=cum nullae custodiae... neque... essent). Περὶ τοῦ custodiae ιδ. ἀρ. 54 καὶ περὶ τοῦ ordines ἀρ. 38. Ἡ τοποθέτησις φρουρῶν καὶ ἡ τάξις τῶν πλοίων ἐχρησίμευε πρὸς ἀπόκρουσιν αἰφνιδιαστικοῦ ἐπίπλου. magno vento et secundo] (ἀφαιρ. ἀπόλυτος ὑπονοουμένης τῆς ἐν ἀχρηστία μετοχῆς τοῦ sum). Τὸ et=καὶ **μάλιστα**. taeda—pice—stupa—rebus...] σύναψον πρὸς τὸ completas. ad incendia] (ἐνν. *facienda*)=aptae ad incendia. Ἡ ad δηλοῖ τὸν σκοπόν. omnes] ιδ. 98, 1. XXXV]=triginta quinque. XX]=viginti. constratae]=tectae' ἀρ. 65.

3 incessit]=ἐπέδραμε (τὰς ψυχὰς πάντων). Ἡ σύνταξις: tantus... incessit (τὸ ὁ. ἐτέθη ἀπολύτως) ut... vix... defenderetur, et... existimabant futurum fuisse, uti amitteretur. cum] εἰ καί, μολοντί. praesidio] (δοτ. τοῦ σκοποῦ). Messanae] (δοτ.). quidam nuntii] ἀγγελίαι τινὲς (ἀνεξακριβῶτοι). per dispositos equites] διὰ μέσου τῶν

ἀγγάρων (σταθμῶν) τῶν ἱππέων, διὰ μέσου τῶν ταχυδρομῶν ἱππέων.
 Ἰδ. 100, 2. *futurum fuisse*] ἄπροφ. προκμ. περιφραστ. συζυγίας.
futurum fuisse uti amitteretur] = *amitti potuisse*. (Γνωστὴ περίφρα-
 σις ἀντὶ τοῦ παθητικ. ὑπερσυντ. τῆς ὑποτακτ. ἐν τῷ πλαγίῳ λόγῳ πρὸς
 δῆλωσιν τοῦ ἀπραγατοποιήτου. Ἐν τῷ εὐθεῖ λόγῳ θὰ ἦτο: *orpidum*
amissum esset ἢ *amitti potuisset ut plerique existimabant*).

oportunissime] = *oportunissimo tempore*. *nuntiis allatis*] ἀφαιρ. 4
 τῆς αἰτίας. *ad*] = *adversus*, ἐναντίον. *Vibonem*] (αἰτιατ. δηλοῦσα τὴν
 εἰς τόπον κίνησιν). *Σύναψον πρὸς τὸ profectus est. nostris... navi-*
bus] (ἀφαιρ. ὑποκείμε. τοῦ *applicatis*) = τῶν ἡμετέρων νεῶν (τῶν ἀνη-
 κουσῶν εἰς τὸν Καίσαρα). *applicatis... ad terram*] = *appulsis ad*
terram προσωρομισμένων πλησίον τῆς ξηρᾶς. *XL*] = *quadraginta*.
propter eundem timorem] Κατεπτοήθη ὡς τὸ ἐν Μεσσήνῃ πλήρωμα.
 Εἶχεν ἄρα διαδοθῆ τὸ κατόρθωμα τοῦ Κασσίου. *atque*] καί, ὡς. *se-*
cundum nactus ventum] (= *idoneam nactus tempestatem*) = οὐρίου
 τυχῶν ἀνέμου, οὐρίας τυχῶν. *ad incendium*] πρὸς πυρόλησιν (*ιδ.* § 2).
flamma comprehensa] (ἀφαιρ. ἀπόλ. αἰτιολ.) = τοῦ πυρὸς μεταδοθέ-
 ντος. (Ἡ ἐνεργητ. σύνταξις: *utrumque cornu* [αἰτιατ. πῶσις] *flam-*
ma [ὄνομαστ. πῶσις] *comprehendit* ἐπιλαμβάνει). *cornu*] ἀρ. 39.
veteribus] = *veteranis*. *praesidio*] *ιδ.* § 3. *navibus*] (δοτ.). *aegro-* 5
rum] *ιδ.* 87, 3.

conscenderunt] ἀρ. 69. *a terra solverunt*] ἐνν. *naves* (ποβλ. 102, 7) 6
 = ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τῆς ξηρᾶς. (Ἰδ. ἀνωτ. § 4: *applicatis...*).
impetu] ἀρ. 61. *quinqueremis*] (αἰτ. πληθ. = *quinqueremes*): ἀρ. 64.
exceptus scapha] ἀφαιρ. ὄργαν. *refugit*] προκμ. *depressae*] ἀρ. 70.
triremes] ἀρ. 64.

in Thessalia] σύναψον πρὸς τὸ *factum. ut ipsis Pompeianis*] (δοτ.) 7
fides fieret] = *ut ipsi* (ἀκόμη καὶ) *Pompeiani hoc crederent. fingi*]
 ὡς ὑποκείμε. χρησιμοποιεῖ ἢ προηγουμένη περίοδος: ὅλα αὐτὰ ἦσαν ἐπι-
 νόησις τῶν... *arbitrabantur*] οἱ Πομπηϊανοί. *ex his locis*] ἐκ τῶν
 ἀκτῶν αὐτῶν.

Ὁ Καῖσαρ καταδιώκει τὸν Πομπήϊον. 102

relictis] (μτχ. ἀπόλ.) = *posthabitis, neglectis. sibi*] (Caesari). *se*] 1
 (Pompeium). *ex fuga*] *ιδ.* 96, 4. *rursus... alias*] (ἄλλας... νέας). Πλε-
 ονασμός. *ifineris*] (γεν. διαφ. εἰς τὸ *quantumcumque*). *equitatu*]

- μετὰ τοῦ ἱππικοῦ. *efficere*] = *perficere*. *unam*] *μόνον* ἓνα (ἴσως τὸν ὅν). *minoribus*] ἀρ. 42.
- 2 *edictum*] (οὐσ.) ἀρ. 17 καὶ 16. *Amphipoli*] (ἄφαιρ. τῆς ἐν τόπῳ στάσεως. Κατωτ. ἐν § 4 εἶναι ἄφαιρ. τῆς ἀπὸ τόπου κινήσεως). *uti*] = *ut*. *iuniores*] δηλ. οἱ ἔχοντες ἡλικίαν μεταξὺ τῶν 17 καὶ 46 ἐτῶν. *Graeci*] Ἦτο δυνατόν νὰ σχηματίζονται λεγεῶνες καλούμενοι *legiones vernaculae*, δηλ. ἐκ πολιτῶν πόλεων ὑποτεταγμένων. Οἱ τοιοῦτοι πολῖται ἐγίνοντο ῥωμαῖοι πολῖται ἀλλὰ *sine suffragio*, ἥτοι δὲν μετεῖχον τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων τῶν ῥωμ. πολιτῶν. *iurandi causā*] = ἵνα ὁμῶσσι (τὸν ὄρκον τοῦ στρατιώτου).
- 3 *utrum*] Πλαγία ἐρώτησις. Ἡ σύνταξις: *non poterat existimari* (= *iudicari*, *discerni* νὰ διαγνωσθῆ) *utrum*... *proposuisset an*... *conaretur tenere*... *avertendae suspicionis causa*] (γερονδ. ἔλξις) = *suspicionem avertendi causā*. Ἡ ὑπόψια ἀναπτύσσεται διὰ τοῦ ἀκολουθοῦντος *ut*. Πρόκειται βεβαίως νὰ ἀπατηθῶσιν ἐκεῖνοι οὓς εἶχεν ὑπ' ὄψιν ὁ Πομπήιος διὰ τῆς φράσεως *si nemo premeret* (= *instaret*). *proposuisset*] ἐνν. *edictum. quam diutissime*] ὡς (ὅσον τὸ δυνατόν) πλεῖστον χρόνον. *longioris*] = *longinquioris* (ἢ *longinque*) μακρινωτέρας, (φυγῆς εἰς μακρινωτέραν χώραν).
- 4 *ad ancoram*] Ὁ Πομπήιος οὐδὲ κἄν ἐτόλμησε νὰ ἐξέλθῃ εἰς τὴν ξηράν. *constitit*] ἰδ. *Λεξιλόγ.* | *consisto*, *Amphipoli*] ἰδ. ἀνωτ. § 2. *pecunia*... *corrogata*] (ἄφαιρ. ἀπόλ.). *cognito*] ἰδ. 101, 1. Ἡ εἰς Ἀμφίπολιν ἀφίξις τοῦ Καίσαρος ὑπολογίζεται ὅτι ἠδύνατο νὰ συντελεσθῆ μέχρι τῆς 18 Αὐγ. καὶ ἡ τοῦ 6ου λεγεῶνος. (ἰδ. § 1) μέχρι τῆς 20 τοῦ αὐτοῦ μηνός, τοῦ διαστήματος ἀπὸ Λαρίσης μέχρι Ἀμφιπόλεως ὄντος περίπου 300 χλμτρ. *Mytilenas*] (ὁ ἐνικὸς *Mytilēnē*, δὲν ἀπαντᾷ εἰς τὸν Καίσαρα). Ἐκεῖθεν συμπαρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὴν σύζυγον Κορνηλίαν καὶ τὸν νεώτερον υἱὸν Σέξτον, οὓς εἶχε πέμψει ἐκεῖ, ἀρχομένου τοῦ ἐμφυλίου πολέμου. *paucis diebus*] μετ' ὀλίγας ἡμέρας (περὶ τὴν 16 Αὐγούστου). *venit*] προκμ.
- 5 *additis*] (ἄφαιρ. ἀπόλ.) = ἀφοῦ συμπαρέλαβεν. *actuaris*] ἀρ. 64. *Cyprum*] (αἰτ. τῆς εἰς τόπον κινήσεως) = εἰς Κύπρον (τὴν 23 Σεπτ.).
- 6 *illic*] Ἰσοδυναμεῖ μετ' ὁ προηγούμενον *ibi*, ἀλλ' ἐτέθη ἐνταῦθα τὸ *illic* κατ' ἀνάγκην, διότι ὁ λόγος εἶναι πλάγιος· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐτέθησαν καθ' ὑποτακτικὴν τὸ *negotiantur* (εἶχον ὑποθέσεις ἐμπορικός, ἔκαναν δουλειὰς) καὶ τὸ *dicerentur*. Ἐν Ἀντιοχείᾳ εὐρίσκοντο ἐγκα-

τεστημένοι πολλοὶ ἐμπορευόμενοι (negotiatores) ῥωμαῖοι πολῖται χάριν ἔξαγωγῆς δημητριακῶν εἰς Ρώμην ἀλλὰ καὶ χάριν τοκισμοῦ τῶν χρημάτων των. qui... dicerentur] (πρὸς αὐτούς) οἷτινες ἐλέγοντο..., (πρὸς αὐτούς) οἷτινες ἐλέγετο ὅτι κατέφυγον (=se receperisse)...sui] δηλ. τοῦ Πομπηίου. dimissos] ἔνν. esse. ad eos] δηλ. τοὺς Πομπηιανούς. periculo] (ἀφαιρ.)=cum periculo.—futurum] ἔνν. esse.

consulari] ἀρ. 72. Rhodi]—ἐν Ῥόδῳ. ex fuga] ἰδ. 96. 4. oppido ac portu] (ἀφαιρ. ἰδ. 101, 6) σύναψον πρὸς τὸ recepti non erant=εἶχον ἀποκλεισθῆ ἀπό... ut] Διὰ τοῦ ut δηλοῦται τὸ περιεχόμενον τῆς ἐντολῆς. contra voluntatem suam]=inviti. naves solverunt] ἀρ. 69. civitates] ἰδ. § 6.

Ὁ Πομπήιος καταφεύγει πρὸς τὸν Πτολομαῖον Διόνυσον, βασιλέα τῆς Αἰγύπτου. 103

quibus cognitis rebus—deposito... consilio—pecunia sublata... sumpta] ἀφαιρετικά ἀπόλυτοι. adeundae Syriae] (γερονδιακῆ ἔλξις) =adeundi Syriam. societatis] Τὸ Κράτος παρεχόμενον ἐρογολαβικῶς εἰς ἰδιώτας (publicani) ἢ εταιρείαν (societas publicanorum) ἐκ τῆς ἰππάδος τάξεως ἀντὶ ὄρισμένου ἐφάπαξ μισθώματος τὴν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις εἰσπραξίν φόρων, οἷτινες γενικῶ ὀνόματι ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων vectigalia. sublata] ὄχι διὰ τὰ οἰκειοποιηθῆ, ἀλλὰ διὰ τὰς στρατιωτικὰς ἀνάγκας. a... privatis] ποιητικὸν αἷτιον=ὑπὸ τῶν... sumpta] Παρὰ τὴν θέλησίν των. aeris] χαλκοῦ (οὐχὶ χρημάτων). pondere... imposito]= (εἰσβιβασθέντος, φορτωθέντος), φορτώσας βάρος (ποσότητα). milibus] ἔνν. impositis. ex familiis] = ex servis, famulis. Αἱ κεφαλαιοῦχοι αὗται εταιρεῖαι, ὡς καὶ οἱ μεγάλεμποροι, εἶχον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν των ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δούλους. ex suis] ἰδ. ἀνωτ. λ. familiis. ad hanc rem]=ad arma ferenda, πρὸς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν. existimabat] ἀντὶ existimaverat. pervenit] (πρkm.) Τοῦτο ἐγένετο τῇ συμβουλῇ, ἥτις ἔσχε κακὰ ἐπακόλουθα, τοῦ εὐνοουμένου αὐτοῦ Θεοφάνους, ἐκ Μυτιλήνης, ἐνῶ ἄλλοι μὲν συμβούλευσαν νὰ καταφύγῃ ὁ Πομπήιος εἰς τὴν χώραν τῶν Πάρθων, ἄλλοι δὲ εἰς τὴν Νουμιδίαν, ἧς χώρας ὁ βασιλεὺς Ἰόβας εἶχεν ἐξολοθρεύσει (τῷ 49 π. Χ.) τοὺς λεγεῶνας τοῦ ἀπεσταλμένου τοῦ Καίσαρος Κουρίωνος. ibi] αὐτοῦ. Κυρίως ἀνατολικῶς τοῦ Πηλουσίου, ἐνθα ἦτο ἐστρατοπε-

δευμένος ὁ Πτολομαῖος μετὰ τοῦ στρατοῦ του. *casu*] σύναψον πρὸς τὸ *ibi erat* (=διέτριβεν, εὐρίσκετο). *puer aetate*] Ἦτο τότε (τῷ 48 π.Χ.) 13 ἔτων. *magnis copiis*] (ἀφαιρ. ὄργαν.) *cum sorore*] ἐναντίον τῆς ἀδελφῆς... *paucis ante mensibus*] ὀλίγους μῆνας πρότερον. *per propinquos atque amicos*] Οὗτοι ἦσαν κυρίως ὁ κηδεμὼν αὐτοῦ Ποθεινός, ἀνὴρ φιλόδοξος καὶ πλεονέκτης, ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, ὁ Ἀχιλλᾶς καὶ ὁ ἐκ Χίου (ἢ Σάμου) ὀήτωρ καὶ σοφιστῆς Θεόδωτος, διδάσκαλος τοῦ νεαροῦ βασιλέως. *spatio*] (ἀφαιρ.). *eius*] τοῦ Πτολομαίου.

3 *pro hospitio atque amicitia patris*] Ὁ Πτολομαῖος Διόνυσος ἦτο «φιλίας καὶ χάριτος πατρῷας ἐπόχρεως» ἰδ. Πίνακα ἱστορικῶν καὶ γεωγραφ. λ. *Aulus Gabinius*. *illius*] τοῦ Πτολομαίου. *opibus*] = *exercitu*. *Alexandria*] (ἀφαιρ.) ἰδ. 101, 6: *exceptus scapha* καὶ 102, 7: *oppido ac portu recepti non erant*.

4 *qui ab eo missi erant*] Ἡ ἀναφορική αὐτὴ πρότασις ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ οὐσιαστικὸν = *legati* (πρὸβλ. κατωτ. *legationis* ἰδ. καὶ Σημ. 15). *suum officium*] τὸ (ἐξ ἠθικῆς ὑποχρέωσης πηγάζον) καθήκον των, τὰς (ὀφειλομένας) ὑπηρεσίας των, τὴν ὑποστήριξιν των (νὰ τεθῶσι δηλ. εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ Πομπηίου). *neve*] καὶ νὰ μὴ. *fortunam*] (δηλ. *adversam*) τὴν κρίσιμον θέσιν (του), τὴν δυστυχίαν (του).

5 *in hoc numero*] = *in numero eorum*. *acceptos*] Ἡ μετοχὴ αὐτὴ δύναται νὰ παραλειφθῇ ἐν τῇ μεταφράσει.

Ὁ Πομπήιος φονεύεται διὰ δόλου.

104

1 *his cognitis rebus*] (ἀφαιρ. ἀπόλ.) = γνωσθεισῶν τῶν συνομιλιῶν αὐτῶν, μαθόντες τὰς συνδιαλέξεις (τῶν ἀπεσταλμένων μετὰ τῶν στρατιωτῶν). *amici regis*] ἰδ. 103, 2. *propter aetatem*] διὰ τὴν (νεαρὰν) ἡλικίαν. *timore adducti*] ἐκ φόβου παρακινήθentes ἢ ἀπλῶς ἐκ φόβου. *ut*] ὥσπερ. *sollicitato*...] Ἡ σύνταξις: *timore adducti ne sollicitato exercitu regio... occuparet*. Ἡ ἔννοια: ἐφοβοῦντο μήπως ὁ Πομπήιος ἐξωθήσῃ εἰς στάσιν τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως καὶ οὕτω καταλάβῃ... *fortuna*] ἰδ. 103, 4. *ut*] ὥσπερ (ἐν αἰτιολογ. ἐννοίᾳ). *qui erant*... *missi*] ἰδ. 103, 3. *ab eo*] (*Pompeio*). *iusserunt*] (ἔχει ἐδῶ τὴν σημασίαν τοῦ) παρεκάλεσαν.

2 *consilio inuito*] μετοχὴ ἀπόλυτος. *praefectum regium*] ἀρ. 19. *singulari*... *audacia*] (ἰδ. 91, 1: *singulari virtute*), δηλ. ἀνὴρ ὅστις πρὸ

οὐδενὸς ὑπεχώρει. *tribunum militum*] ἀρ. 13. *ad interficiendum Pompeium*] (γεφουνδ. ἔλξις). Ἡ πρόθ. *ad* δηλοῖ σκοπὸν.

notitia] (ἀφαιρ. τοῦ αἰτίου). Ὁ Σεπτίμιος εἶχε χορηματίσει ἐκατόν-
ταρχος τοῦ Πομπηίου ἐν τῷ πειρατικῷ πολέμῳ (πρβλ. *κατωτέρω*
bello praedonum), ὃν οὗτος ἤγαγεν εἰς πέρας τῷ 67 π. Χ. *pro-*
ductus] ὁδηγηθεὶς ἔξω τοῦ πλοίου του, ἀφήσας τὸν ἑαυτόν του
νὰ παραπλανηθῆ ὑπ' αὐτῶν, οἵτινες ἔλεγον ὅτι πρέπει νὰ ἐπιβῆ ὁ Πομ-
πήιος πολὺ μικροῦ ἀκατίου, ἐπειδὴ ἡ θάλασσα ἦτο κατ' αὐτοὺς τεναγώ-
δης καὶ ἀβαθῆς... *ordinem duxerat*] (*ille*, δηλ. ὁ Σεπτίμιος)· ἰδ. ἀρ. 12

κ. 5. *naviculam parvulam*] ἀρ. 66. *conscendit*] ἀρ. 69. *cum paucis suis*] ἰδ. 96, 4: *paucos suos. ibi*] αὐτοῦ. Κυρίως τὴν στιγμὴν τῆς
ἀποβιβάσεως εἰς τὸ ἀκάτιον. *interficitur*] τὴν 28 Σεπτεμβρίου τοῦ 48
π. Χ. εἰς ἡλικίαν 58 ἐτῶν. Ὁ δολοφόνος τὴν μὲν κεφαλὴν ἀπέσπασεν
ἀπὸ τοῦ σώματος, τὸν δὲ κορμὸν ἔρριψεν εἰς τὴν παραλίαν. Ἄλλ' ἀπε-
λεύθερός τις τοῦ Πομπηίου μετ' ἄλλου τινὸς ἔθεσεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ἀκτῆ
τὸ ἀκέφαλον σῶμα τοῦ μεγάλου στρατηγοῦ ἐπὶ πυρᾶς καὶ ἔκαυσεν.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν φορικτὴν ταύτην τραγωδίαν ὁ Καῖσαρ προσ-
ωρμίσθη εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. Εὐθύς προσῆλθε πρὸς αὐτὸν ὁ Θεό-
δοτος (ἰδ. ἀνωτ. 103 § 2) κομίζων μεθ' ἑαυτοῦ ὡς δῶρα τὴν κεφαλὴν
καὶ τὸν δακτύλιον τοῦ Πομπηίου. Ἄλλ' ὁ Καῖσαρ γενναιοφρό-
νως φερόμενος ἐδέχθη μόνον τὸν δακτύλιον καὶ καύσας τὴν κεφαλὴν
τοῦ ἀτυχοῦς ἀνήγειρεν ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ βωμὸν εἰς τὴν Νέ-
μεσιν. Καὶ εἶχε μὲν ἔλθει ὁ διώκτης τοῦ Πομπηίου, ἀλλ' ἡ τύχη προώ-
ρισεν αὐτὸν νὰ γίνῃ ὁ τιμωρὸς τοῦ θανάτου αὐτοῦ! *Lentulus*] ἰδ.

Πίνακα ἱστορικὸν καὶ γεωγραφικόν: P. Cornelius Lentulus Spinther.

Οὗτος εἶχεν ἔλθει ἐκ Κύπρου εἰς Αἴγυπτον τὴν ἐπομένην τοῦ φόνου τοῦ
Πομπηίου. *ab rege*] (ποιητικὸν αἶτιον) = ὑπὸ τοῦ βασιλέως, κατ' ἐντο-
λὴν τοῦ βασιλέως. *in custodia*] = ἐν τῇ εἰρκτῆ.

3. ΠΙΝΑΞ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ

- Achillas, ae, Ἀχιλλᾶς. Ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων τοῦ βασιλείου Πτολομαίου Β', εἰς τῶν φονέων τοῦ Πομπηίου (104,2.3).
- Acutius Rufus, Ἀκούτιος Ροῦφος, φίλος τοῦ Πομπηίου. Κατηγόρησεν ἐνώπιον τοῦ Πομπηίου τὸν Λεύκιον Ἀφράνιον ἐπὶ προδοσίᾳ τοῦ ἐν Ἰσπανίᾳ στρατοῦ (83,2) ἵνα ἀποκλείσῃ αὐτὸν τῆς δευτέρας ὑπατείας.
- Aegyptus, i, θ. Αἴγυπτος (104, 1). Αὕτη ἦτο τότε ἀκόμη βασίλειον ὑπὸ τοὺς Πτολομαίους, πρᾶγματι ὅμως φόρου ὑποτελῆς εἰς τοὺς Ῥωμαίους.
- L(ucius) Afranius (83, 2. 88, 3). Ἀντιστράτηγος τοῦ Πομπηίου ἐν Ἰσπανίᾳ. Πολεμήσας κατὰ τοῦ Καίσαρος παρὰ τὴν Ἰλέρδην (νῦν Lerida) τῆς Ἰσπανίας παρεδόθη εἰς αὐτὸν καὶ κατόπιν ἀφείθη ἐλεύθερος. Ὁδήγησε κοόρτες τινὰς ἐκ τῆς Ἰσπανίας εἰς τὴν Θεσσαλίαν (Φάρσαλον).
- Alexandriā, ae, θ. Ἀλεξάνδρεια (103, 3. 5. 104, 1). Πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου μετὰ 300.000 περίπου κατοίκων. Διηρεῖτο εἰς δύο μέρη, εἰς τὸ Βρούχειον καὶ τὴν Ῥακώτιδα.
- Alldibrox, ὄγισ. Ὁ εἷς ἐκ τῶν δύο υἱῶν τοῦ Ἀδβουκίλλου ὀνομαζόμενος Raucillus (84, 5), ἀδελφὸς τοῦ Egius, φονευθεὶς ἐν ἱππομαχίᾳ. Οἱ δύο οὗτοι ἀδελφοὶ παρέσχον πολλὰς ὑπηρεσίας τῷ Καίσαρι, ὅστις τὰ μέγιστα ἐξετίμα αὐτούς, ἀλλὰ γενόμενοι καταχρασταὶ χρημάτων μισθοδοσίας κατέφυγον πρὸς τὸν Πομπηίου.
- Amphipolis, is, θ. (102, 2. 4) Ἀμφίπολις, πόλις τῆς Μακεδονίας ἄλλοτε ἀποικία τῶν Ἀθηναίων, κειμένη μεταξὺ τῆς λίμνης Πρασιάδος καὶ τοῦ Στρυμονικοῦ κόλπου (παρὰ τὸ νῦν χωρίον Νεοχωρὶ [τουρκ. Γενίκιοϊ]). Ἡ Ἀμφίπολις ὑπετάγη εἰς τοὺς Ῥωμαίους τῷ 163 π. Χ. καὶ ἐγένετο πρωτεύουσα τῆς περὶ ταύτην Ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας (provincia).
- Antiochia, ae, θ. (102, 6) Ἀντιόχεια, πρωτεύουσα τῆς Συρίας οὐχὶ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποτ. Ὀρόντου (νῦν τουρκ. Ἀντάκια). Ὅτε

ἡ Συρία ἐγένετο ὡμαϊκὴ ἐπαρχία, ὁ Πομπήιος ἀρῆκε (τῷ 63 π.Χ.) εἰς τοὺς Ἀντιοχεῖς αὐτοτελῆ τὴν πολιτικὴν σύνταξιν.

Antiocheis, ἴμ, Ἀντιοχεῖς (102,6).

M(arcus) Antonius, Μάρκος Ἀντώνιος. Ὁ σπουδαιότερος ὀπαδὸς καὶ συγγενὴς ἐκ μητρὸς τοῦ Καίσαρος. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ γαλατικοῦ πολέμου διετέλεσεν ἀντιστράτηγος τούτου. Κατὰ τὴν μάχην παρὰ τὴν Φάρσαλον διηύθυνε τὸ ἀριστερὸν κέρας (89,3).

T(itus) At(t)ius Labianus (87,1-6). Ὁ Λαβιηνός, καίτοι διετέλεσε σπουδαιότατος ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατία, μετέστη κατὰ τὴν ἔκρηξιν τοῦ ἐμφυλίου πολέμου πρὸς τὸν Πομπήιον.

Brundisium, ἰ, οὐ. (86,4, 100, 1.2). Βροντέσιον, Βρονδήσιον (νῦν *Brindisi* Πρίντζι). Πόλις εὐλίμενος ἐν Καλαβρία τῆς Ἰταλίας. Brundisinus portus (100, 1) ὁ λιμὴν τοῦ Βρονθησίου.

Q(uintus) Caecilius Metellus Pius Scipio (82,1.83, 1.88, 3.90, 1). Κόϊντος Καικίλιος Μέτελλος Πίος Σκιπίων, πατὴρ τῆς Κορηλίας τῆς συζευχθείσης (τῷ 54 π.Χ.) τὸν Πομπήιον, ὑπὲρ οὗ ἐσχημάτισε στρατὸν ἐν Συρία, σπεύσας εἰς τὴν Θεσσαλίαν μικρὸν πρὸ τῆς παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχης.

C. (πρόφερε Gaius) Cassius Longinus (101, 1.3-5). Ὁ Γάιος Κάσσιος Λογγίνος ἦτο ἐκ τῶν σπουδαιότερων κατὰ τοῦ Καίσαρος συνωμοτῶν καὶ φονεὺς αὐτοῦ. Cassiana classis (101, 6).

Cilices, ἡμ, Κίλικες. Οἱ κάτοικοι τῆς Κιλικίας (101, 1).

Cilicia, αε, θ. Κιλικία (102, 5). Ἡ νοτιοανατολικωτάτη χώρα τῆς Μ. Ἀσίας μετὰ τῶν ὄρεων τοῦ Ταύρου πρὸς Β., τοῦ Ἀμανοῦ (*Τζε-βέλ Βαρεκέτ*) πρὸς Α., καὶ τῆς Μεσογείου θαλάσσης. Ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Πομπηίου ὡμαϊκὴ ἐπαρχία. Ciliciensis legio (88,3).

Cleopatra, αε, θ. (103, 2). Πρωτότοκος θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολομαίου ΙΑ' τοῦ Νόθου ἢ Αὐλητοῦ (80—51 π.Χ.), ἀδελφὴ τοῦ Πτολομαίου ΙΒ' Διονύσου. Ἐκβληθεῖσα ὑπὸ τούτου τῆς ἀρχῆς πολεμεῖ πρὸς αὐτὸν καὶ στρατοπεδεύει οὐχὶ μακρὰν τοῦ Πηλουσίου. Ἰδ. Ptolomaeus.

A(ulus) Clodius (90, 1) Αὔλος Κλώδιος. Οὗτος κοινὸς ὦν φίλος τοῦ Σκιπίωνος καὶ τοῦ Καίσαρος στέλλεται παρὰ τούτου πρὸς ἐκεῖνον, ὅπως διαπραγματευθῆ τὸς ὅρους τῆς εἰρήνης.

- Corsyra, ae, (100, 3). Ἡ νῆσος Κέρκυρα (καὶ Κόρκυρα) ἐχρησίμευεν ὡς στρατηγεῖον τοῦ Πομπηιανοῦ στόλου.
- L(ucius) Cornelius Lentulus Crus (96, 1. 102, 7. 104, 3). Ὁ Λεύκιος Κορνήλιος Λέντλος ἦτο σφοδρὸς ἀντίπαλος τοῦ Καίσαρος. Διετέλεσεν ὑπατος τῷ 49 π. Χ.
- P(ublius) Cornelius Lentulus S p i n t h e r ἢ S p i n t h e r Lentulus (83, 1. 102, 7). Ὁπαδὸς τοῦ Πομπηίου. Συλληφθεὶς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου αἰχμάλωτος ἐλευθεροῦται ὑπὸ τοῦ Καίσαρος. Ἐφανεύθη κατὰ τὴν παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχην.
- P(ublius) Cornelius Sulla (89, 3. 99, 4). Ἀνεμὸς τοῦ δικτάτορος Σύλλα. Διετέλεσεν ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος.
- C.(πρόφερε Gaius) Crastinus. Ἀνὴρ γενναῖος, ἀνάκλητος ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Καίσαρος (91, 1. 99, 2. 3).
- Cyprus, i, θ. (102, 5). Ἡ Κύπρος ἦτο ἀπὸ τοῦ 57 π. Χ. κτῆσις ὡμαϊκή.
- L(ucius) Domitius Ahenobarbus (83, 1. 99, 5). Λεύκιος Δομίτιος Ἀηνόβαρβος. Ἦτο δεινὸς ἀντίπαλος τοῦ Καίσαρος.
- Cn. (πρόφερε Gnaeus) Domitius Calvinus (89, 3). Γναῖος Δομίτιος Καλβίνος, ὀπαδὸς τοῦ Καίσαρος. Στέλλεται ὑπὸ τούτου μετὰ δύο λεγεῶνων ἐναντίον τοῦ Σκιπίωνος εἰς Μακεδονίαν. Ἐνοῦται μετὰ τοῦ Καίσαρος μικρὸν πρὸ τῆς παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχης.
- Dyrnachium, ii, οὐ. Δυρράχιον (νῦν *Durazzo*, ἢ πρόφην Ἐπίδαμνος), σπουδαιότατος λιμὴν τῆς Ἰλλυρίας (100, 3). Ἀπὸ τοῦ 229 π. Χ. ὑπὸ τὴν ὡμαϊκὴν κυριαρχίαν. *Dyrnachina proelia* (84, 1. 87, 4. 89, 1).
- Fretum Siciliae [ἢ fretum Siculum ἢ fretum Siciliense καὶ ἀπλῶς fretum] (101, 1), ὁ Σικελικὸς πορθμὸς (νῦν *Faro di Messina*).
- A(ulus) Gabinius. Ἀνθύπατος ὄν τῆς Συρίας ἦλθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἀποκατέστησεν εἰς τὸ βασίλειον (τῷ 55 π.Χ.) τῇ προτάσει τοῦ Πομπηίου τὸν ἐκδιωχθέντα ἀπὸ τοῦ 57 π.Χ. Πτολομαῖον ΙΑ' τὸν Νόθον ἢ Αἰδητήν. Μέρος τοῦ Πομπηιανοῦ στρατοῦ, ἐκ Γαλατῶν καὶ Γερμανῶν, φρουρᾶς ἕνεκα κατέλιπεν ἐκεῖ ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Πτολομαίου ΙΑ' (103, 5).

Gallia, ae, θ. Γαλατία (87, 2). Δηροῖτο 1) εἰς τὴν Gallia citerior ἢ cisalprina (ἢ togāta) τ. ἔ. τὴν ἐντὸς τῶν Ἑλλεων Γαλατίαν (87, 4) ἐπὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Πάδου (νῦν Po), ἣτις ἀπὸ τοῦ 222 π.Χ. ὑπῆρξε ὄριμ. ἐπαρχία· αὕτη ὑποδιηροῖτο διὰ τοῦ Πάδου εἰς τὴν Gallia cispadana (ἐντεῦθεν τοῦ Πάδου) καὶ τὴν Gallia transpadana (ἐκεῖθεν τοῦ Πάδου), καὶ 2) εἰς τὴν Gallia ulterior ἢ transalprina τ. ἔ. τὴν πέραν τῶν Ἑλλεων Γαλατίαν.

Germania, ae, θ. (87, 1). Κατὰ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀντίληψιν ἢ μεταξὺ τῶν ποτ. Ῥήνου, Δουνάβεως, Βιστούλα καὶ τοῦ Ὠκεανοῦ χώρα.

Graeci, ὄριμ, (102, 2). Ἑλληνες ἐν στενωτέρῳ σημασίᾳ = Macedones.

Hispaniae cohortes (88, 3). Αὗται, σχεδὸν 7 τὸν ἀριθμὸν, διεβιβάσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀφρανίου (ιδ. ἀνωτ. L. Afranius) ἐκ τῆς Ἰσπανίας εἰς τὰ περὶ τὴν Φάρσαλον μέρη.

Hispania, ae, θ. Ἰσπανία (ἢ Πυρρηναϊκὴ χερσόνησος 83, 2) ἀπὸ τοῦ 205 π.Χ. ὤμαϊκὴ κτῆσις. Δηροῖτο εἰς τὴν Hispania citerior (μετὰ πρωτεύουσος τῆς πόλεως Nova Carthago, νῦν Καρθαγένης) καὶ εἰς τὴν Hispania ulterior. Ἡ τελευταία αὕτη μετὰ τὴν ὀλοσχερῆ κατάκτησιν τῆς Ἰσπανίας ὑπὸ τοῦ Λύγουστου ὑποδιηροῖθη εἰς τὴν Baetisa (νῦν Ἀνδαλουσίαν) μετὰ πρωτ. τῆς πόλεως Corduba, καὶ εἰς τὴν Lusitania (νῦν Πορτογαλίαν) μετὰ πρωτ. τῆς πόλεως Augusta Emerita (νῦν Merida).

T. Labienus, ιδ. Titus At(t)ius Labienus.

D(ecimus) Laelius (100, 1. 3). Δέκιμος Λαίλιος. Διώκει κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον τὸν Πομπητιανὸν στόλον ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς θαλάσσης. Laeliānae naves (100, 2).

Larisa, ae, θ. Λάρισα, πόλις τῆς Θεσσαλίας (96, 3. 97, 2. 98, 3).

Libo, ιδ. Scribonius.

C. (πρόφερε Gaius) Lucilius Hirrus (82, 5). Γάιος Λουκίλιος Ἴρρος. Ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Πομπηίου πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Πάρθων Ὀρώδη, ἵνα ζητήσῃ βοήθειαν, ἀλλὰ μὴ δεχθεὶς τοὺς ὄρους τοῦ βασιλέως ἀπαιτοῦντος τὴν παραχώρησιν τῆς Συρίας ἐφυλακίσθη ὑπ' αὐτοῦ.

Macedonia, ae, θ. Ἡ πρὸς Β. τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας μέρος τοῦ ποταμοῦ Νέστου χώρα ἀπὸ τοῦ 168 π. Χ. ὤμαϊκὴ ἐπαρχία (102, 3).

Messāna, ae, θ. (δωρ. Μεσσάνα) Μεσσήνη (νῦν Messina). ἐπὶ τῆς ΒΑ. ἀκτῆς τῆς νήσου Σικελίας παρὰ τὸν πορθμὸν τῆς Μεσσήνης (101, 1.3).

Mytīlēnae, ārum, θ. Μυτιλήνη (102, 5).

Orīcum, i, οὐ. (90,1) Ὀρικός καὶ Ὀρικός καὶ Ὀρικὸν (νῦν Erice), πόλις καὶ λιμὴν τῆς Β. Ἡπείρου εἰς τὸν μυχὸν τοῦ διὰ τῶν Κεραννίων ὁρέων σχηματιζομένου κόλπου τοῦ Αἰῶνος (νῦν Valona).

Parthi, ōrum (82,4). Πάρθοι, ἔθνος βάρβαρον σκυθικόν, οἰκοῦν τὰ ΝΑ. καὶ ΝΔ. τῆς Κασπίας θαλάσσης (τὸ νῦν Ἰράν). Ἦσαν οἱ διάδοχοι τῶν Περσῶν.

Pelusiūm, īi, οὐ. (103,1). Πηλούσιον (νῦν Tineg, Τινέ), πόλις ὀχυρωτάτη τῆς κάτω Αἰγύπτου, οὐχὶ μακρὰν τῆς Μεσογείου θαλάσσης, εἰς τὸ ΒΑ. ἄκρον τοῦ Δέλτα τοῦ Νείλου πλησίον τοῦ σημερινοῦ Port Said. Ἔνεκα τῆς στρατηγικῆς θέσεως αὐτοῦ ἀπετέλει τὸ Πηλούσιον τὰς κλεῖδας τῆς Αἰγύπτου.

Phoenīces, um, Φοίνικες (101,1), οἱ κάτοικοι τῆς Φοινίκης, χώρας τῆς Συρίας, ἐχούσης πρωτεύουσαν τὴν Τύρον.

Pompeiānus, Πομπητανός. Pompeiana acies (94,4). Pompeiāni colles (84,2). Pompeianus exercitus (99,4). Ῥομπειᾶνι, orum, οἱ Πομπητιανοὶ (84,4. 93,1. 2. 8. 94;2. 95,1. 97,2. 3.4. 101,7).

M(arcus) Pomponiūs, Μᾶρκος Πομπώνιος (101,1). Διοικητὴς μοίρας τοῦ στόλου τοῦ Καίσαρος παρὰ τὴν Μεσσήνην, ἐξ οὗ Pomponiana classis (101,2).

Ptolomaeus XI. Nothos εἶτε Aulētes (103,3.5). Πτολομαῖος ἢ Πτολεμαῖος ΙΑ', πατὴρ τῆς Κλεοπάτρας καὶ τοῦ Πτολομαίου ΙΒ'.

Ptolomaeus XII. Dionysos (103,2). Υἱὸς Πτολομαίου ΙΑ'.

Rhodus, i, θ. Ῥόδος (102,7). Αὕτη ἦτο σύμμαχος τῶν Ῥωμαίων. Τῷ 43 π. Χ. ἐγένετο ῥωμαϊκὴ κτῆσις.

Roma, ae, θ. Ῥώμη (83,3).

Romani cives (101,2.6).

Scipio, id. Q. Caecilius Metellus Pius Scipio.

L.(ucius) Scribonius Libo (90,1.100,1). Λεύκιος Σκριβώνιος Λίβων, ὀπαδὸς καὶ συγγενὴς τοῦ Πομπηίου.

L.(ucius) Septimius (104,2.3). Λεύκιος Σεπτίμιος. Οὗτος ἀφοῦ ἠκολούθησε τὸν Πομπήιον εἰς τὸν κατὰ τῶν πειρατῶν πόλεμον, κατελείφθη εἶτα ἐν Αἰγύπτῳ πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ Πτολομαίου ΙΑ' τοῦ Ἀῦλητοῦ (ιδ. καὶ A. Gabinius).

Sicilia, ae, θ. (101,1 καὶ ἐξ.). Σικελία μεγίστη καὶ εὐφοροτάτη νῆσος. Ταύτην κατόκουν κατ' ἀρχὰς οἱ Σικανοὶ ἢ Σικελοί, λαὸς Κελτικός, ἔπειτα οἱ Φοίνικες, μετὰ ταῦτα οἱ Ἕλληνες (Χαλκιδεῖς, Μεγαρεῖς καὶ Δωριεῖς), πρὸς οὓς ἤριζον περὶ τῆς κατοχῆς οἱ Καρχηδόνιοι. Ὑπήχθη ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους τὸ μὲν Δ. μέρος τῆς νήσου τῷ 241 π. Χ., τὸ δὲ Α. τῷ 212—210 π. Χ. Αἱ Συρακούσαι (Συρακοῦσαι) ἦσαν ἡ πρωτεύουσα τῆς Σικελίας.

(Sicilium) fretum, ιδ. fretum.

Sulla, ιδ. P. Cornelius Sulla.

P.(ublius) Sulpicius Rufus (101,1). Πόπλιος Σουλπίκιος Ῥούφος, ἀντιστράτηγος τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατία καὶ Ἰσπανία, εἶτα διοικητὴς τοῦ στόλου. Sulpiciana classis (101. 4).

Syri, ōrum, Σύροι, οἱ κάτοικοι τῆς Συρίας. Classis Syrorum (101,1-4).

Syria, ae, θ, Συρία. (103, 1.5). Αὕτη περιελάμβανε τὴν πρὸς Ν. τῆς Καππαδοκίας καὶ Μεσοποταμίας καὶ πρὸς Β. τῆς Παλαιστίνης καὶ Ἀραβίας χώραν (ιδ. καὶ Antiochia).

Syriacae legiones (88,3).

Thessalia ae, θ. Θεσσαλία (82, 1. 100, 3. 101, 7).

Thraeces, um, (ἐν. Thrac, cis). Θραῶκες (95,3), οἱ κάτοικοι τῆς Θρακίας, χώρας κειμένης μεταξὺ τοῦ Δουνάβεως, τῆς Μαύρης Θαλάσσης, τῆς Προποντίδος, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς Μακεδονίας.

Transpadanae coloniae (87. 4), ιδ. Gallia 1.

C.(πρόφραε Gaius) Triarius, ιδ. Valerius.

C.(πρόφραε Gaius) Valerius Triarius (92,2). Γάιος Οὐαλέριος Τριάριος, ἀνὴρ μεγάλης ἀξίας, φίλος τοῦ Κικέρωνος. Διόφηξε τμήμα τοῦ Ἀσιατικοῦ στόλου τοῦ Πομπηίου. Φαίνεται ὅτι ἐφονεύθη κατὰ τὴν παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχην.

P(ublīus) Vatīnīus (90, 1. 100, 2). Πόπλιος Ουατίνιος (Βατίνιος),
 ἀπαδὸς καὶ στρατηγὸς τοῦ Καίσαρος.

Vibo, ōnis, θ. (101, 1.4). Οὐϊβὼν (πάλαι Hippon, Ἴππώνιον, νῦν
Bivona). Πόλις κειμένη ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Βοητίας (νῦν Calabria
 ulteriore), ὅπου νῦν ὁ κόλπος τῆς Ἀγ. Εὐφημίας, ἤδη ἀπὸ τοῦ
 293 π.Χ. ῥωμαϊκὴ ἀποικία ὑπὸ τὸ ὄνομα Vibo Valentia. Ἐρείπια
 τῆς Vibo, ἀποικίας τῶν Ἐπιζεφυρίων Λοκρῶν, σφύζονται παρὰ τὴν
 πόλιν *Monteleone*.

4. ΛΕΞΙΛΟΓΙΟΝ*

A

ā, ἢ äb, πρόθ. μετ' αφαιρ. από, παρά, ὑπό.

absens, ntis (μυχ. τοῦ absum, affūi, abesse), ἀπόν, ἰδ. καὶ habeo.

abūti, ἀπαρέμφ. τοῦ abutor.

ab-ūtor, 3. ἀποθ. (καταχρῶμαι). sanguine militum ἀνωφελῶς καταναλίσκω (κατασπαταλῶ, γύνω) τὸ αἷμα τῶν στρατιωτῶν.

ac, ἰδ. atque.

ac-cēdo, 3. (προσέρχομαι, πλησιάζω). acceditur πρόσδοδος (πλησιασμός) γίνεται, πλησιάζουσι.

acceptus, ἰδ. accipio.

ac-cīdo (ad-cādo), ἰδί, —, 3. (συμβαίνο). accidit συμβαίνει.

ac-cipio (ad-cāpio), cēpi, certum, 3. ἀκούω καὶ κατανοῶ, ἀκούων κατανοῶ, μανθάνω 86,2. rationem consilii mei accipite τὸν λόγον τοῦ (πολεμικοῦ) σχεδίου μου ἀκούσατε.

acīes, eī (τάξις μάχης), παράταξις μέρους τοῦ ὅλου στρατοῦ 88,3. 89,2.3.4. 93,5. 94,1.3. 2) ὀλόκληρος ὁ στρατός 84,2. 85,1.3. 86,1.3. 88,1.4. 89,2. 92,1.2. 93,3. 94,4. 97,3. 3) μάχη 93,8. 94,5. 95,4.

acrīus, ἐπίρρ. συγκρ. (θετ. acrīter, ὑπερθ. acerrime) σφοδρότερον. (Τὸ ἐπίθετον θετικοῦ βαθμοῦ εἶναι acer, acris, acre).

actuarīus (ἐκ τοῦ actus ἔλασις [ὁ ἐκ τοῦ ago] ὄθεν: εὐάγητος, ταχύς, ἀκτωάριος). actuarīa navis ταχυναυτοῦσα, ἰστιόκωπος, ἐπακτοίς, ταχεῖα ναῦς.

ad, πρόθ. μετ' αιτιατ. πρὸς, παρὰ + αιτιατ. 94,6. μέχρι 94,2. 95,2. 95,5. πλησίον, πρὸς τὰ μέρη τινός 100,1. ἐναντίον 101,4. Πρὸς δῆλωσιν σκοποῦ (=πρὸς) 101,2. Ἐντὶ τῆς in 102,4.

addītus, ἰδ. addo.

* Τὰ οὐσιαστικά, ὧν δὲν σημειοῦται τὸ γένος, εἶναι θηλυκά. Τῶν εἰς us -a -um ἐπιθέτων ἐσημειώθη μόνον ὁ τύπος τοῦ ἀρσενικοῦ. Οἱ ἀναγραφόμενοι μεθ' ἑκαστον ῥῆμα ἀριθμοὶ δηλοῦσι τὰς συζυγίας. Οἱ ἀρχικοὶ χρόνοι πολλῶν συνθέτων ῥημάτων ἐσημειώθησαν ἐν τοῖς ἀπλοῖς. Τῶν ῥημάτων τῆς 1ης συζυγίας ἐσημειώθη μόνον ὁ ἐνεστώς. Ἐκάστης λέξεως ἡ πρώτη σημασία ἐτέθη ἐντὸς παρενθέσεως, ἐκτός ἂν ἡ λέξις ἀπαντᾷ ἐν τῷ κεμένῳ μετὰ τῆς σημασίας ταύτης. Τὰ μακρὰ καὶ βραχέα φωνήεντα δὲν ἐδηλώθησαν πανταχοῦ, ἀλλὰ μόνον ἔνθα ἐθεωρήθη ἀναγκαῖον χάριν τοῦ ὀρθοῦ τονισμοῦ.

- ad-do, dīdi (ἀντι addēdi), dītum (ἀντι addātum), dēre, 3. (προστίθημι), προσθέτω, προσλαμβάνω, συμπαρалаμβάνω 102,5.
- ad-dūco, 3. ἄγω, παρακινῶ.
- adductus, ἰδ. adduco..
- ad-ēo, adīi, adītum, adīre, 4. Iocos μεταβαίνω εἰς τόπους.
- adēo, ἐπίρω. τόσον, τοσοῦτον.
- adessem, πρτ. ὑποτ. τοῦ adsum.
- adeundus, ἰδ. ὁ. ad-eo.
- ad-hībēo (ad-hābeo), būi, bītum, 2. λαμβάνω 98,3.
- adhibītus, ἰδ. adhibeo.
- adiungo, nxi, nctum, 3. συνενῶ.
- adiunxi, ἰδ. adiungo.
- ad-mīror, 1. ἀποθ. aliquid, εὐρίσκω τι παράδοξον (παραξενεύομαι διά τι), φαίνεται μοί τι παράδοξον.
- (admonītus, ūs), ἄ. Μόνον κατ' ἄφαιρ. admonītū (μετὰ γενικῆς) τῇ παραινέσει (παρορμήσει, προτροπῇ) τινος.
- ad-orīor, adortus sum, adorīri, 4. ἀποθ. προσβάλλω (β' ἐν. adorīris).
- ad-sum, affūi (καὶ adfūi), adesse, εἶμαι παρών, παρίσταμαι.
- adulescens, ntis (καὶ adolescens), ἄ. ὁ νέος ἀνήρ (ἀπὸ 17 - 40 ἐτῶν).
- adventus, ūs, ἄ. προσέγγισις, ἄφιξις.
- adversus (μτχ. τοῦ adverto), ἐστραμμένος. Ὑδ. conicio.
- ad-vōlo, 1. σπεύδω (διὰ ξηρᾶς ἢ θαλάσσης), ἀναφαίνομαι, προσέρχομαι (πλέω) ἐν τάξει.
- aeger, aegra, aegrum, ἀσθενής· οὖσ. aeger, gri, ὁ ἀσθενής, ὁ ἄρρωστος.
- aes, aeris, οὖ. ὁ χαλκός, τὰ ἐξ αὐτοῦ κατασκευαζόμενα ἀντικείμενα 101,3.
- aestus, ūs, ἄ. καύσων. magnus aestus (ἐνν. solis), ὁ πνιγηρὸς καύσων (τοῦ ἡλίου), ἡ μεγάλη ζέστη.
- aetas, ātis (χρόνος βίου). honor aetatis ἡ ἐκ τῆς ἡλικίας τιμή, ἡ ὀφειλομένη τῇ ἡλικίᾳ τιμή. puer aetate παῖς τὴν ἡλικίαν. propter aetatem διὰ τὴν (παιδικὴν) ἡλικίαν.
- af-fēro (ad-fēro), attūli, allātum, afferre, 3. (προσφέρω) διαβιβάζω. nuntius affertur ἀγγελία (εἰδησις) διαβιβάζεται.
- affinītas; ātis, ἀγχιστεία, συγγένεια.
- ag-grēdīor, aggressus sum, ag-grēdi, 3. ἀποθ. προσβάλλω.
- agmen, īnis, οὖ. πόρεϊα στρατοῦ, στρατός.
- āgo, ēgi, actum, 3. ἄγω. ago gratias χάριτας ὁμολογῶ, εὐχαριστῶ.— συζητῶ, διαπραγματεύομαι 83,5. 90,1. 97,5.
- alacritas, ātis, προθυμία, ζῆλος. pugnandi τὸ φιλοπόλεμον.
- alīquis, alīqua, alīquod, τίς, τί.
- alīus, ἄλλος (γεν. alterīus, δοτ. alīi).
- allātus, ἰδ. afferro.
- alter, altēra, altērūm, (ἕτερος, ὁ

- ἕτερος), δεύτερος.
 alterūter, ūtra, ūtrum (γεν. alterū-
 rīus utrīus, δοτ. alterūtri), ὁ
 εἷς ἐκ τῶν δύο, ὁ ἕτερος.
 altus, ὑψηλός.
 amicitīa, αε, φιλία.
 amissus, ἰδ. amitto.
 a-mitto, 3. (ἀποπέμπω). 2) ἀπο-
 βάλλω (χάνω).
 amplīus, συγκρ. ἐπίρρ. πλέον.
 ān, μόρ. ἔρωτ., ἢ (εἰσάγει τὸ β' μέ-
 ρος πλαγίως ἐρωτήσεως), utrum
 an πότερον . . . ἢ. 2) an non (=
 nonne) ἢ (μὴ πως) δὲν 87,4 (ἢ
 ἀπάντησις εἶναι καταφατική).
 ancōra, αε, ἄγκυρα, ἰδ. consisto.
 angustīae, ārum, πληθ. τὰ στενά,
 στόμιον (λιμένος) 100,2.
 animadversus, ἰδ. animadverto.
 animadverto (ἢ animum adver-
 to), rti, rsum, 3. παρατηρῶ.
 anīmus, i, ἄ. (ψυχή), 2) πνεῦμα,
 θάρρος, φρόνημα. animus (ἢ
 animi [πληθ.] militum τὸ πνεῦ-
 μα ἢ τὰ πνεύματα τῶν στρατιω-
 τῶν, οἱ στρατιῶται.
 annus, i, ἄ. ἔτος.
 ante, ἐπίρρ. (πρόσθεν). paucis
 ante mensibus (ἀφαιρ.) ὀλίγους
 μῆνας πρότερον, πρὸ ὀλίγων μῆ-
 νῶν. paulo (ἀφαιρ.) ante ὀλίγων
 πρότερον, πρὸ μικροῦ. 2) πρόθ.
 μετ' αἰτιατ. ante proelium cog-
 nitūm πρὸ τῆς εἰδήσεως (ἀγγελ-
 λίας) τῆς μάχης 100,4. 101,7.
 antēā, ἐπίρρ. (ante-eā), πρόσθεν,
 προηγουμένως.
 ante-cēdo, 3. (προβαίνω). 2) προ-
 πορεύομαι, προτιμῶμαι, ὑπερ-
 τερῶ.
 antesignāni, ōrum, ἄ. οἱ πρόμα-
 χοι.
 antiquitus, ἐπίρρ. ἀρχαίῳθεν, πα-
 λαίῳθεν.
 apertus, ἀναπεπταμένος. locus
 apertior τόπος (μᾶλλον) ἀνοι-
 κτός, τόπος πεδινός.
 ar-pello, 1. καλῶ 88,1. προσαγο-
 ρεύω 104,3.
 applicātus, ἰδ. applico.
 ar-plīco, 1. naves ad terram ἔλκω
 τὰς ναῦς εἰς τὴν ξηράν, νεωλκῶ.
 ar-propinquo, 1. (μετὰ δοτ.) πλη-
 σιάζω, προσπελάζω.
 arud. πρόθ. αἰτ. = παρὰ τι, ἐνώπιον.
 aqua, αε, ὕδωρ. sine aquā ἄνευ
 ὕδατος, ἄνυδρος.
 aquīla, αε, (ἀετός), σημαία τοῦ λε-
 γεῶνος.
 aquos, 1. ἀποθ. ὑδρεύομαι.
 arbītror, 1. ἀποθ. νομίζω.
 ardēo, arsi, arsum, 2. φλέγομαι,
 ἐκκαίομαι.
 argentum, i, οὐ. (ἄργυρος). 2) ἀρ-
 γυρῶ (κροίως ἐπιτραπέζια) σκεύη.
 arma, ōrum, οὐ. πληθ. ὄπλα.
 armātus (μτχ. τοῦ armo), ἐνοπλος.
 arx, arcis, ἀκρόπολις.
 at, σύνδ. ἀλλά, καὶ ὅμως.
 atque ἢ ac, καί, καὶ (ἐπίσης) καὶ
 (ἐπιόμενος). Μετὰ ἀρνητικῆν ὅ-
 μως πρότασιν τὸ ac ἔχει σχεδὸν

τὴν σημασίαν τοῦ ἀλλὰ 94, 2.
at-tenſo, 1. ἐλαττώ (κατ' ἀριθμόν),
ἕξασθενῶ (-όω).

auctoritas, ātis, αὐθεντία, λόγος,
περιωπή, ἀξία, ἐπιροή.

auctus, ἰδ. augeo.

audacia, ae, θρασύτης, ἀνθάδεια.

audēo, āsus, sum, 2. (ἡμιποθε-
τικὸν ῥῆμα), τολμῶ.

audīo, īvi, ītum, 4. ἀκούω.

audistis=audivistis. Ἰδ. audio.

augēo, āuxi, āuctum, 2. αὐξάνω.

āusus, ἰδ. audeo.

aut, σύνδ. ἤ.

autem, σύνδ. δέ.

autumnus, i. ἂ. φθινόπωρον.

auxilia, ōrum, οὐ. πληθ. στρατός
ἐπικουρικός, βοήθεια.

ā-vertō, 3. ἀποτρέπω, ἀποδιώκω,
ἀπομακρύνω.

B

barbārus (βάρβαρος). 2) ἕξωτερι-
κός, ξενικός, ξένος.

bellum, i, οὐ. (ἐκ τοῦ duellum,
dvellum, μονομαχία), πόλεμος.

benē, ἐπίρο. εὖ, καλῶς· συγκρ.
melius ἀμεινον' ὑπερθ. optime
ἀριστα. Ἰδ. mereor.

beneficiarius, īi, ἂ. (εὐεργετούμε-
νος), ὁ εὐεργετούμενος (**βενεφι-
κιάλιος, βενεφικιαῖρις**).

beneficium, īi, οὐ. (εὐεργεσία). 2)
εὐνοια. fortunae εὐνοια τῆς τύ-
χης 95, 1.

biduum, i, οὐ. (bis καὶ dies) χορ-

νικὸν διάστημα δύο ἡμερῶν, δι-
ήμερον. biduum (αιτ.) ἐπὶ δύο
ἡμέρας.

bonus (ἀγαθός). Οὐσιαστ. bona,
ōrum, οὐ. πληθ. τὰ ἀγαθὰ. (Συγκρ.
ἐπιθ. εἶναι melior, melius, γεν.
īdri, ἀμεινων, βελτίων. Ὑπερθ.
optimus ἀριστος).

C

cādo, ce-cidi, cāsum, 3. πίπτω (ἐπὶ
τοῦ πεδίου τῆς μάχης), φονεύο-
μαι 99, 4. ἐπιπίπτω 92, 3.

caedes, is, σφαγή, φόνος.

caespes, itis, ἂ. (ἐκ. τοῦ caedo),
χορτόπλινθος [πάντοτε ἐν χρήσει
κατὰ πληθ. ἀριθμόν]. recentes
caespites νεόδρεπτος (νεωστὶ κο-
πεῖσα) γλῶη (πρασινάδα).

calamitas, ātis, συμφορά, ἀτύχημα.
cani, ἀπροφ. παθ. τοῦ cano.

cāno (προβλ. κα ν-άζω=ἠγῶ, κα ν-
αγή), ceciui, [cantum καὶ] cantā-
tum, 3. (ἄδω). classicum cani
(παθ. ἀπροφ.) iubet διατάσσει νὰ
σαλπισθῆ (νὰ δοθῆ διὰ σάλπιγγος)
διαταγή, νὰ ἠχήσῃ ἡ σάλπιγξ.

cāpio, cēpi, captum, capere, 3.
(λαμβάνω), συλλαμβάνω, αἰχμα-
λωτίζω 100, 2. 101, 6. καταλαμ-
βάνω 102, 6.

capitis, γενικ. τοῦ caput.

caput, capitis, οὐ. κεφαλή. Ἰδ.
damno καὶ sum.

castellum, i, οὐ. φρούριον (κα-
στέλλο).

castra, ὄρουμ, οὐ. πληθ. στρατόπεδον. una castra ἓν στρατόπεδον.
 cāsu, ἐπίρο. (κυρίως ἀφαιρ. τοῦ casus, ūs, ἄ.), κατὰ τύχην.
 cāusa, ae, αἰτία. per causam [= simulationem] valetudinis ὑπὸ τὴν πρόφασιν (ὑπὸ τὸ πρόσχημα) ἀσθενείας.
 cecidisse, ἰδ. cado.
 cēdo, cessi, cessum, 3. ὑποχωρῶ, ἀπολείπω τὴν τάξιν, «ἔξαναχωρῶ» 93,4.
 celeritas, ātis, ταχύτης.
 celeriter, ἐπίρο. ταχέως.
 censēo, censūi, censum, 2. «δοκεῖ μοι», κρίνω, εἶμαι τῆς γνώμης.
 centum, ἑκατόν.
 centuria, ae, λόχος (=ordo).
 centurio, ōnis, ἄ. ἑκατόνταρχος, ἑκατοντάρχης.
 certus (βέβαιος), ὄρισμένος.
 cessi, ἰδ. cedo.
 circiter, ἐπίρο. περί + αἰτ., περίπου.
 circum-ēo, īi, itum, ire, 4. (περιέρχομαι) περικυκλῶ 93,4. 8. 94,4. περιέμι, ἐπιθεωρῶ 94,5.
 circumitus, ἰδ. circumeo..
 circum-munio, 4. ὀχυρῶ περίξ, περιοχυρῶ.
 circum-vēnio, 4. (ἔρχομαι ἐχθρικῶς περίξ). aciem κυκλῶ τὸν στρατόν.
 citatus (μτχ. τοῦ cito), ταχύς. equo citato ἵππῳ ταχεῖ=ἐν καλπασμῶ.
 citerior, ἄ. καὶ θ., —ius, οὐ. (γεν. citerioris), ὁ ἐντεῦθεν, ὁ ἐπὶ

τάδε.
 civitas, ātis, πολιτεία.
 clam, ἐπίρο. κρύφα, κρυφίως.
 clamor, ōris, ἄ. βοή, ἀλαλαγμός.
 clare, ἐπίρο. (λαμπρῶς), εὐκρινῶς, μεγαλόφωνως, γεγωνυῖα τῆ φωνῆ.
 classarius, (ἀνήκων τῷ στόλῳ). Οὐσ. classarii, ὄρουμ, ἄ. (κατὰ παράλειψιν τῆς λέξ. milites), οἱ ναυτικοὶ στρατιῶται, οἱ «ἐπιβάται».
 classicum, i, οὐ. (κατὰ παράλειψιν τοῦ signum), τὸ δια (μουσικῶν) ὄργάνων κέρας, βυκάνης καὶ ἰδία τῆς σάλπιγγος) διδόμενον σημεῖον (παράγγελμα).
 classis, is, στόλος.
 coepi (προκμ.), coepisse (ῥ. ἔλλειπτικόν), ἠρξάμην. (Ὡς ἐνεστὸς χρησιμεύει τὸ incipio=ἄρχομαι).
 cogito, 1. (co=cum καὶ agito ἐν τῷ νῶ κινῶ), διανοοῦμαι, σκέπτομαι (περὶ τινος) 83,5. 86,5. ἔχω ἐν νῶ (ἔχω τὴν πρόθεσιν) 85,4. 95,3.
 cognitus, ἰδ. cognosco.
 cognosco, nōni, nitum, 3. γινώσκω, μανθάνω, πληροφοροῦμαι.
 cōgo (co ἐν συνθέσει = cum + ago), cōegi, cōactum, 3. συναγω, συναθροίζω (μαζεύω ζητῶν).
 cohors, tis, κόρτις, τάγμα. Αἰτιατ. πληθ. cohortes καὶ cohortis.
 cohortandus, ἰδ. cohortor.
 cohortor, 1. ἀποθ. παραινῶ, πα-

ροτρύνω, παρακελεύομαι.
 collis, is, ἄ. λόφος.
 col-īdco (con ἀντὶ com [=cum]
 καὶ īdco), τάσσω, τοποθετῶ.
 collōquī, ἀποφ. τοῦ colloquor.
 colloquīum, īi, οὐ. συνδιάλεξις.
 col-īdquor, 3. ἀποθ. συνδιαλέγομαι.
 coloniā, ae, ἀποικία.
 combūro (ἐκ τοῦ co-amb-ūro),
 bussi, bustum, 3. ἐπίμφορημ,
 πυροπολῶ, κατακαίω.
 combustus, īd. comburo.
 comitātus, ūs, ἄ. συνοδία, ἀκο-
 λουθία, προπομπή.
 comitīum, īi, οὐ. (πλατεῖα τῆς ἀ-
 γορᾶς). Πληθ. comitīa, ōrum, οὐ.
 (συναθροίσεις τοῦ δήμου), συνά-
 θροισις πρὸς ἐκλογάς, ἐκλογαί.
 com-mēndro, 1. ἀναμιμνήσκω.
 com-mendo (cum καὶ mando), 1.
 συνιστῶ (συνιστῶν ὑποδεικνύω).
 commodissīmus, ὑπερθ. τοῦ com-
 modus.
 commōdus κατάλληλος 85, 3. εὐβα-
 τος, ἄνευ ἐμποδίων. «εὐμαρῆς»
 97, 3. ὠφέλιμος 86, 2. εὐνοϊκὸς
 100, 3.
 com-pāro, 1. συλλέγω, συνάγω.
 com-pello, compūli, compulsum,
 3. συνωθῶ, διώκω.
 complētus, (μτχ. τοῦ compleo),
 πεπληρωμένος, πλήρης.
 complūres, ἄ. καὶ θ. complūra, οὐ.
 ([σπαν. -rĩa], γεν. πληθ. -ium),
 ὄχι ὀλίγοι, ἀρκετοὶ (κ ἄ μ π ο σ ο ι).
 com prehendo (καὶ comprehendo),

ndi, nsum, 3. (ἐπιλαμβάνω).
 flammā comprehenditur ab
 utroque cornu ἢ φλόξ (τὸ πῦρ)
 μεταδίδεται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν
 κεράτων 104, 3.
 comprehensus, īd. comprehendo.
 compulsus, īd. compello.
 con-cīno (cum-cāno), cīnūi, —, 3.
 ἀμτβ. συμφωνῶ (φωνάζω, ἡχῶ ὁ-
 μοῦ). signa concīpunt τὰ (μου-
 σικὰ) ὄργανα σ υ μ φ ω ν ο ὦ σ ι,
 ταυτοχρόνως ἡχοῦσι, συνηχοῦσι.
 con-curro, curri, cursum, 3. (συν-
 θέω). 2) ταχέως φέρομαι, δρο-
 μαίως σπεύδω, προσβάλλω, συμ-
 πλέκομαι. concurritur προσβολή
 γίνεται ὑπό τινος, ἐπιπίπτει
 (ἐφορμᾷ) τις.
 concursus, ūs, ἄ. (φορὰ τῶν στρα-
 τιωτῶν πρὸς τὰ ἐμπρός), ἐφόρ-
 μησις, σύγκρουσις.
 confectus, īd. conficio.
 con-fēro, contūli, collātum, con-
 ferre, 3. (συμφέρω) me in (μετ^ο
 αἰτ.) κατευθύνομαι, μεταβαίνο εἰς.
 confestim, ἐπίρ. εὐθύς, παραχρῆμα.
 con-ficīo (con καὶ fācio), fēci, fec-
 tum, 3. τελῶ, τελειώνω τι. proe-
 lium, bellum περατῶ, εἰς πέρας
 ἄγω τὴν μάχην, τὸν πόλεμον.
 officium ἐκτελῶ τὸ καθήκον (τὴν
 ἀνατεθεισάν μοι ἐντολήν). con-
 ficīor καταβάλλομαι, ἐξαντιλοῦμαι
 92, 3. 95, 4. 5. 97, 4.
 con-fīdo, confisus sum, 3. ἡμα-
 ποθ. πέποιθα. affinitate ἔχω

(μεγάλην) πεποιθήσιν εἰς τὴν ἀγχιστείαν (συγγένειαν).—ἔχω ἐμπιστοσύνην, πιστεύω τινὶ 94,5.
 confirmātus (μτχ. τοῦ confirmo), θαρραλέος, εὐτολμος. efficio exercitum confirmatiorem καθιστῶ τὸν στρατὸν μᾶλλον εὐτολμον, ἀξιάνω τὸ θάρρος τοῦ στρατοῦ.
 con-firmo, 1. ἐνισχύω 82,2. milites (κυρίως animum ἢ animos militum) ἐνισχύω τὸ φρόνημα, τὸ θάρρος τῶν στρατιωτῶν, ἐνθαορύνω τὸν στρατόν.—ὑπισχνοῦμαι, διαβεβαίω (=polliceor) 86,3. 87,7. στερεώνω τὸ θάρρος καὶ τὴν πίστιν (ἐ μ ψ υ χ ὶ ὄ ν ω) 94,5.
 con-fūgio, fūgi,—3. (κατα)φεύγω.
 con-īcio (πρόφερε con-jicio, con=cum καὶ iācio), iāci, iectum, 3. (ῥίπτω). gladium in os adversum ἐμπηγνύω (βυθίζω) τὸ ξίφος εἰς τὸ πρόσωπον, διαπερῶ διὰ τοῦ ξίφους τὸ πρόσωπον.
 coniectus, ἰδ. conicio.
 coniunctus, ἰδ. coniungo.
 con-iungo (πρόφερε conjungo), nxi, nctum, 3. συνενῶ. me συνενῶ ἐμαυτόν, συνενοῦμαι.
 coniunxeram, ἰδ. coniungo.
 conor, 1. ἀποθ. ἐπιχειρῶ, πειρῶμαι.
 con-quīro (cum καὶ quaero), quī-sīvi, quisītum, 3. ἐπιδιώκω.
 con-scendo (cum καὶ scando), ndi, nsum, 3. navem ἐπιβιβάζομαι (ἐπιβαίνω) νεώς.
 consederam, ἰδ. consido.

consensus, ūs, ā. συγκατάθεσις.
 con-servo, 1. διατηρῶ, κρατῶ 93,2. διασώζω, φείδομαι 98,2.
 consideratius, ἐπίρρ. συγκρ. μᾶλλον ἐξεζητημένως, μετὰ μείζονος περισκέψεως.
 con-sīdo, sēdi, sessum, 3. ἐγκαθίσταμαι, στρατοπεδεύω, καταλαμβάνω θέσιν (ἰχυροῦμαι).
 consilium, ūi, οὐ. (τὸ ἐν τῷ στρατοπέδῳ συγκροτούμενον πολεμικὸν) συμβούλιον, «συνέδριον» (=consultatio, deliberatio) 82,5. 83,3. 86,1. 87,7.—τὸ πολεμικὸν σχέδιον 86,2. 87,1.—ἀπόφασις 102,3. 103,1. 104,2.
 con-sisto, stīti,—3. ἀντιπαρατάσσομαι 89,3. 95, 4. μένω, δὲν προχωρῶ μακρότερον 93,1. 97,4. (παρα)μένω, ἀνθίσταμαι 93,5.—ad ancoram consistere «ἐπ' ἀγκύρας ἀποταλεύω», «ἐπ' ἀγκύρας σαλεύω» (εἶμαι μὲ ποντισμένην τὴν ἄγκυραν εἰς τὰ ἀνοικτά, εἶμαι στὰ πανιὰ πρὸς ταχὺν ἀπόπλουν).
 con-sōlor, 1. (ἀποθ.) παρηγορῶ, παραμυθῶ, καθησυχάζω.
 con-sterno, strāvi, strātum, 3. ἐπιστρώνω, ἐπικαλύπτω.
 constiteram, ἰδ. consisto.
 constīti, ἰδ. consisto.
 con-stitūo (con καὶ stātūo), tūi, tūtum, 3. ἀποφασίζω 85,4. παρατάσσω 89,2. ἀποφασίζω, ὑπισχνοῦ-

- μαί 91,2.
 con sto, stīti, —, 1. (συνέστηκα). constat in virtute ἐναπόκειται ἐν τῇ ἀνδρείᾳ, ἐξαορτᾶται ἐκ τῆς ἀνδρείας.
 constrātus (μτχ. τοῦ consterno). tabernacula constrata σκηναὶ ἐπεστρωμένα. naves constratae νῆες «ἔχουσαι καταστρώματα», «κατάφρακτοι» 101,2.
 consuetūdo, dīnis, συνήθεια, ἔθος.
 consul. ūlis, ā, ὁ ὑπάτος.
 consularis, e, (ὑπατικός). Οὐσ. consularis, is, ā. (κατὰ παράλειψιν τοῦ vir) ὁ διατελέσας (ὁ χρηματίσας, ὁ πρόην) ὑπάτος.
 consulātus, ūs, ā. ὑπατεία.
 con-sūmo, 3. (ἀναλίσκω), θανατῶ, ἀφανίζω 87,3. vires ἐξαντλῶ τὰς δυνάμεις 93,1.
 consumpsi, id. consumo.
 consumptus, id. consumo.
 con-surgo, surrexi, surrectum, 3. ἐγείρομαι.
 con-tendo, tendi, (tentum), 3. ἐρίζω 82,4. ἀγωνίζομαι διὰ λόγων, προσπαθῶ νά... 90,1. (ab aliquo ne...) ἀπαιτῶ ἐπιμόνως, ἀξιῶ (παρά τινος νά μή...) 97,1. σπεύδω 96,3.
 contentio, dnis, φιλονικία, ἔρις.
 contīnens (συνέχων μτχ. τοῦ contīnēo, tinūi, tentum, 2.). 2) ἀμέσως ἐπόμενος 84,2. συνεχής, ἀδιάλειπτος, ἀκατάπανστος (=contīnūus) 97,4. Οὐσ. (κατὰ παράλειψιν τῆς λέξε. terra) ἡ ἡπειρος (Ἰταλία) 87,3.
 contionātus, id. contionor.
 contiōnor, 1. ἀποθ. apud exercitum (ἀπὸ τοῦ βήματος) ὁμιλῶ, δημηγορῶ ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ.
 contra, πρόθ. (μετ' αὐτ.) ἐναντίον ἀπέναντι 89,4. παρὰ + αὐτ., 102,7.
 controversia, ae, φιλονικία, ἀμφισβήτησις.
 contūli, id. confero.
 contumeliā, ae (λοιδόρησις, ὀνειδισμός). contumeliae verborum ἀπρέπειαι λόγων, ὑβριστικοὶ (χλευαστικοὶ, σκωπτικοὶ) λόγοι (φράσεις), δικητικαὶ (πικραὶ) λέξεις, προφορικαὶ ὕβρεις, ἀντεγκλήσεις.
 con-vēnio, 4. (συνέροχομαι). προστρέχω 88,5. ὁμοῦ προσέροχομαι 102,2.
 con-vertō, 3. στρέφω. convertor στρέφομαι (πρὸς ἄλλην κατεύθυνσιν).
 corā, ae, (ἀφθονία ἐκ τοῦ cōpis, ἀφθονος = co-opis). Πληθυντ. corāe, ārum, στρατός, (στρατιωτική), δύναμις.
 cornu, ūs, οὐ. κέρας, πτέρυξ (στρατιωτική ἢ ναυτική).
 cor-rōgo, 1. συνάγω, συναθροίζω, συλλέγω (ἐξ ἐράνων).
 cotidiānus, καθημερινός.
 cotidie, ἐπίρο. καθημερινῶς.
 cui, dot. τῆς ἀντ. qui.
 cuius, γεν. τῆς ἀντ. qui.
 cum πρόθ. μετ' ἀφαιρ. (ἐν συνθέσει com-, con-, co-,) μετὰ + γεν., σύν. cum (ἐγκλιτικῶς), id. secum.

cum, σύνδ. μεθ' ὀριστ. καὶ ὑποτακτικῆς. 1) καθαρῶς χρονικόν: ὅταν, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν 86,3. 89,5. ὁσάκις, (ἐάν) 84,4. ἀφοῦ (μεθ' ὀριστ.) 87,7. Ἐν διηγῆσει: ὅτε, ἐνῶ 85,5. 90,1. 96,3. 101,5. 102, 7. ἀφοῦ (μεθ' ὑποτ.) 87,5. 88,1. 91,3. 94,2.—2) αἰτιολογικόν: ἐπειδὴ 86,4. 101,1.—3) αἰτιολογικὸν ἅμα καὶ χρονικόν: ἐπειδὴ, (ἀφοῦ) 86,2. 93,1. 94,2. 99,5.—4) ἐπεξηγητικὸν (μεταφράζεται ἢ φράσις καὶ διὰ μετοχῆς): 82,5. 83,1. 87,4.—5) ἐνδοτικόν: εἶ καί, καίτοι, καίπερ 101,3.

cumque (cum καὶ que)=et cum.
cunctus (ἐκ τοῦ ἀρχαίωτ. conctos, ὅπερ πάλιν ἐκ τοῦ con-citus τοῦ ὁ. con-cieo=συναθροίζω) συνηνωμένος, ὅλος (μ α ζ ι).

curatio, ὄνις (φροντίς), ἐπιτροπέυσις. Ἰδ. sum ἐν τέλει.

cursus, ὄνις, ἀ. δρόμος, πορεία.

custodia, ae, (κ ο υ σ τ ω δ ι α, στρατιωτικὴ φρουρά). Πληθ. φύλακες, φρουρά 101,2. εἰρηκτὴ (=carcer) 104,3.

D

damno, 1. aliquem capitis καταδικάζω τινὰ εἰς κεφαλικὴν ποινὴν (εἰς θάνατον).

datūrus, ἰδ. do.

dē, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. ἐκ, ἀπό, ἔνεκα.

debēo (ἐκ τοῦ de καὶ habēo), būi, būtum, 2. ὀφείλω.

decem, δέκα.

deceptus, ἰδ. decipio.

de-certo, 1. proelio (ἀφαιρ.) διαγωνίζομαι ἐν μάχῃ, συμπλέκομαι, συνάπτω (πρὸς τὸν ἐχθρὸν) μάχην.

decimus, δέκατος (=X.) 89,1. 91,1.

Ἰδ. καὶ decumanus.

de-cīrio (de καὶ cārio), cēri, certum, 3. ἀπατῶ, ἔξαπατῶ. Ἰδ. fallo ἐν τέλει.

decumānus (ἀντὶ decimānus ἀνήκων τῇ δεκάτῃ κούρτει). porta decumana ἡ (ἐκ παραλλήλου ἀπέναντι τῆς porta praetoria) ὀπισθία πύλη τοῦ στρατοπέδου (παρὰ τὴν ὁποῖαν ἐστρατοπέδευον αἱ δέκαται κούρτεις).

dedi, ἰδ. do.

dedidi, ἰδ. dedo.

deditio, ὄνις, παράδοσις.

de-do, dedidi, deditum, 3. (ἐκδίδω, παραδίδω). me dedo παραδίδω ἑμαυτὸν, παραδίδομαι.

de-fatigo, 1. καταπονῶ, κατατρώχω.

defecissem, ἰδ. deficio.

de-fendo, ndi, nsum, 3. ὑπερασπίζω. defendi (παθ. ἀπροφ.) ὑπεράσπισις γίνεται 101,3. oppidum est defensum=oppidum est prospere defensum τῆς πόλεως ἐπιτυχῶς ἐγένετο ὑπεράσπισις (ἄμυνα) 101, 4.

defensio, ὄνις, ἄμυνα, ὑπεράσπισις.

defessus, (μτχ. τοῦ ὁ. defetiscor, ἀποθ. 3.). 2) οὐσ. ὁ κεκμηκῶς, ὁ ἐξησθηνημένος, ὁ ἐξηνητλημένος.

(κ ο υ ρ α σ μ ε ν ο ς).
 de-fīcio (de καὶ fācio), fēci, fec-
 tum, 3. ἀπολείπω.
 de-fīnio, īnī, ītum, 4. προσδιόριζω.
 defūi, ἰδ. desum.
 delecto, 1. (ἐφελκύω). 2) εὐφραίνω.
 delectus, ūs, ā. = dilectus, ὁ ἰδέ.
 delīgo (de-lēgo), lēgi, lectum, 3.
 (λαμβάνω κατ' ἐκλογήν, ἐκλέγω).
 2) καταλέγω, καταγράφω, στρα-
 τολογῶ.
 de-monstro, 1. δηλῶ, περιγράφω.
 de-nuntio, 1. denuntio ut... πα-
 ραγγέλλω, δίδω το παράγγελ-
 μα νά...
 de-perēo, īi—, (μτχ.μ. deperitūrus),
 4. (ἐντονώτερον τοῦ pereō), ἐντε-
 λῶς ἀπόλλυμαι (ὄλοσχερῶς χ α
 ν ο μ α ι.
 de-pōno, 3. (καταθένω). 2) ἀπο-
 βάλλω, ἐγκαταλείπω (=omitto)
 103,1.
 deporosci, ἰδ. depono.
 de-posco, porosci, —, 3. (ἐπιμῶνως)
 ζητῶ.
 depositus, ἰδ. depono.
 depressus, ἰδ. deprimo.
 de-primō (de καὶ primō), pressi,
 pressum, 3. (καταπιέζω). 2. βυ-
 θίζω.
 de-scendo (de-scando), ndi, nsum,
 3. κατέρχομαι (ταπεινώνομαι καὶ
 φθάνω εἰς...) 83,1. καταβαίνω,
 κατέρχομαι 98,1.
 desidēro, 1. ποθῶ (τι ἐλλεῖψαν ἢ
 ἀφαιρεθὲν) 98,2. ποθῶ (τὸν θα-

νόντα ἐν τῇ μάχῃ), ἀπόλλυμι
 (χ α ν ω) 99,1.
 de-signo, 1. ἐκδηλῶ, καταδεικνύω.
 despectus, ἰδ. despicio.
 de-spīcio (de καὶ τὸ ἄχρηστον spī-
 cīo βλέπω), spexi, spectum, 3.
 (κυρίως: ἐκ τῶν ἄνω βλέπω πρὸς
 τὰ κάτω μετὰ περιφρονήσεως).
 corpias ἐκφράζομαι μετὰ περι-
 φρονήσεως περὶ τῶν στρατιωτι-
 κῶν (τοῦ ἐχθροῦ) δυνάμεων (ἀν-
 τίθετον: laudo). despicio for-
 tunam (alicuius) παρορῶ (πα-
 ραβλέπω) τὴν δυστυχίαν (τινός),
 περιφρορῶ τινα ἐν τῇ δυστυχίᾳ
 103,4. 104,1.
 de-stitūo (de-stātuo), tūi, tūtum,
 3. ἀπολείπω, ἐγκαταλείπω, ἀφίνω
 εἰς τὸ μέσον.
 destitūtus, ἰδ. destituo.
 de-sum, defūi, deesse, ἐλλείπω
 96,2. desum alicui rei ἐλλείπω
 τινός, ὑπολείπομαι εἰς τι, δὲν
 πρῶττω τὸ (ἐπιβαλλόμενον ἐκ τῶν
 περιστάσεων) χροῆς μου, ὑστερῶ
 εἰς τὸ καθῆκόν μου 93,2.
 de-tendo, tendi, tensum, 3. (χαλα-
 ρῶ, ξ ε τ ε ν τ ὶ ὄ ν ω. tabernacula
 λύω (ξ ε σ τ ἦ ν ω) τὰς σκηνάς,
 «καθαίρω τὰς σκηνάς».)
 detensus, ἰδ. detendo.
 de-terrēo, rūi, rītum, 2. (δ ι ἄ
 φ ὀ β ο υ) ἀποτρέπω.
 detractus, ἰδ. detraho.
 de-trāho, xi, ctum, 3. ἀποσπῶ,
 ἀφαιρῶ.

- de-traxi, ἰδ. detraho.
- devicērim, ἰδ. devinco.
- de-vinco, vīci, victum, 3. κατα-
νικῶ, ὀλοσχερῶς νικῶ.
- dexter (ἀντὶ dex[ī]ter, πρὸβλ. δεξι-
τερός), dextra, dextrum, δεξιός.
- dīco, dixi, dictum, 3. λέγω.
- dies, diēi, ἄ. [καὶ θ.] (ἐν τῷ πληθ.
πάντοτε γένους ἀρσ.) ἡμέρα. pau-
cis post diebus (ἀφαιρ.) οὐ πολ-
λαῖς ἡμέραις ὕστερον, μετ' ὀλίγας
ἡμέρας. paucis diebus ἐντὸς ὀλί-
γων ἡμερῶν. in dies ὁσημέραι,
ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν.
- dif-fero (dis-fero), distūli, dilā-
tum, differre, 3. ἀναβάλλω.
- difficilis, e, δύσκολος, χαλεπός.
- dif-fīdo (dis-fīdo), fīsus sum, 3.
(ἡμιαποθ.) δὲν ἔχω πεποίθησιν,
δυσπιστῶ 94,5. 97,2. summae rei
(δοτ.) diffidens (καίπερ) δυσπι-
στῶν τῷ κρισιμοτάτῳ πράγματι
(τῷ πράγματι, ὅπερ εἶχε φθάσει
εἰς τὸ ὑπατον σημεῖον τῆς κρισι-
μότητος), καίπερ ἀπελπισθεῖς ὅτι
τὸ προᾶγμα, φθάσαν εἰς ὃ ἔφθασε
κρίσιμον σημεῖον, θὰ λάβῃ εὐ-
νοϊκὴν τροπὴν 94,6.
- diffīsus, ἰδ. diffido.
- dignitas, ātis, ἀξίωμα, θέσις (προ-
σωπικὴ ὑπόληψις καὶ ἀξία). Ἰδ.
gratia.
- dilectus, ūs, ἄ. «διαλέγειν», «δια-
γράφειν», στρατολογία.
- diligenter, ἐπίρρ. (προσεκτικῶς). 2)
ἐπιμελῶς, γενναίως.
- diligentiā, ae, φροντίς, ἐπιμέλεια,
πρόνοια, μέτρα προνοίας.
- dī-mīco, 1. ἀγωνίζομαι, μάχομαι.
- dīmīcatur non iniquo loco
(ἀφαιρ.) ἀγὼν (μάχη) γίνεται (δι-
εξάγεται) οὐχὶ ἐν ἀνίσῳ τόπῳ
(τ. ἔ. ὑπὸ τὰς αὐτὰς ἑδαφικὰς
συνθήκας).
- dīmīdīus (dis καὶ medius μέσος),
ἡμιουσ.
- dimissus, ἰδ. dimitto.
- dī-mitto, 3. (εἰς πολλὰ μέρη στέλλω).
2) διαπέμπω. nuntios διαπέμπω
ἀγγέλους. facultatem ἀπόλλυμι
(χάριν) τὴν εὐκαιρίαν.
- dis-cēdo, 3. ἀναχωρῶ 87, 3. ἀπο-
χωρῶ, ἀποπλέω 101,7. 102,4,7.
- discessum est (ἀπροσώπως ἀ-
ποχώρησις ἐγένετο, ἀπεχώρησαν,
διελύθησαν.
- discessi, ἰδ. discedo.
- discessus, ἰδ. discedo.
- dī-spergo (dis-spargo), si, sum,
3. διασπείρω, διασκορπίζω.
- dispersus, ἰδ. dispergo.
- dis-pōno, 3. (διατίθημι). 2) τοπο-
θετῶ εἰς διάφορα μέρη (=distribū-
bū) 88,4. 100,2. 101,3. —3) πα-
ρατάσσω 92,2 (=ordīno, consti-
tūo).
- dispositus, ἰδ. dispono.
- disposuēram, ἰδ. dispono.
- dissensio, ōnis, διαφωνία, ἀσυμ-
φωνία.
- dis-tendo, tendī, tentum, 3. (ἐκ-
τείνω). aciem διασπῶ τὴν τάξιν

(τὸν στρατόν).
 di-sto, distare, 1. ἀπέχω. castris ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου.
 dis-trāho, traxi, tractum, 3. ἀποσπῶ, χαλαρῶ. distrāhor, χαλαρῶ ἐμαντόν, χαλαροῦμαι.
 diu, ἐπίρρ. πολὺν χρόνον. Συγκρ. diutius περισσότερον χρόνον. Ὑπερθετ. diutissime πλεῖστον χρόνον. quam diutissime ὡς πλεῖστον χρόνον.
 di-vīdo, vīsi, vīsum, 3. διαίρω.
 divīsi, ἰδ. divido.
 dixissem, ἰδ. dico.
 dō (πρβλ. δι-δω-μι), dēdi, dātum, dāre, 1. δίδωμι. operam ἔργω παρέχω ὑπηρεσίαν, ὑπηρετῶ τι. do signum δίδω τὸ σημεῖον, «σημαίνω».
 domus, ūs, (πρβλ. δό-μος), δοτ. domūi, ἀφαιρ. domo, αἰτ. πληθ. domos, οἶκος. domum (αἰτιατ. ὡς ἐπίρρ.) εἰς τὴν πατρίδα.
 dubīto, 1. (ἀμφιβάλλω). non dūbīto (μὲ ἀπρμ. χρόνου ἐνεστώτος) δὲν διστάζω νά...
 ducenti, διακόσιοι.
 dūco, duxi, ductum, 3. ἄγω, ὀδηγῶ. primum pilum (=ordinem) in legione X. (=decimā) ἄγω ἐν τῷ δεκάτῳ λεγεῶνι τὸν πρῶτον λόχον (τῆς πρώτης σπειρας [=manipulus] τῆς πρώτης κοόρτεως, εἶμαι ἑκατόνταρχος τοῦ πρώτου λόχου τῶν τριαρίων. dūco ordinem (=centuriam) εἶμαι

ἑκατόνταρχος.
 duo, duae, duo, δύο.
 duplīco, 1. (διπλασιάζω). cursum διπλασιάζω τὸν δρόμον, διατρέχω διπλοῦν δρόμον.
 durus (σκληρός). συγκρ. durius.— si quid durius acciderit ἕάν τι σκληρότερον συμβῆ, ἐάν ἡ μάχη χαθῆ, ἐν περιπτώσει ἀτυχήματος (ἦττης).
 dux, dūcis, ἄ. ὁ ὀδηγός, ὁ ἀρχηγός.
 duxeram, ἰδ. duco.
 duxi ἰδ. duco.

E

ē (πρὸ συμφώνου) καὶ ex (ἐν συνθέσει καὶ ec-) πρόθ. μετ' ἀφαιρ. ἐκ, ἀπό. ex fugā (εὐθύς) μετὰ τὴν φυγὴν.
 eademque (=et eādem), ἰδ. ἴdem.
 edēra, ae, κισσός.
 edictum, i, οὐ. διάταγμα.
 e-dūco, 3. ἐξάγω.
 e-duxī, ἰδ. edūco.
 effectus, ἰδ. efficio.
 ef-fēro (ec-fero), extūli, elātum, efferre, 3. (φέρω ἔξω). consilium summis laudibus (ἀφαιρ.) ἐγκωμιάζω (ἐξαίρω) διὰ μεγίστων ἐπαίνων τὸ (πολεμικὸν) σχέδιον.
 ef-fīcio, (ec[=ex] καὶ fācio), fēcī, fectum, 3. καθιστῶ 84,2. ἐπιτελῶ, κατορθῶ 84,4. ἀποτελῶ 89,1. προβαίνω, διανίω (κ á μ ν ω) 102,1 (=perficio).
 ēgi, ἰδ. ago.

egissem, ἰδ. ago.
 ego (γεν. meī, δοτ. mihi κλπ.)
 ἔγώ.
 ei, δοτ. τοῦ is, ea, id.
 e-icō (πρόφερε: eicō), eicō,
 eicōtum, 3. (ἐκρίπτω). με ἐξέρο-
 χομαι, ταχέως ἐξορῶ.
 eius, γεν. τοῦ is, ea, id.
 electus (μτχ. τοῦ eligo [ἐκ τοῦ
 elēgo], 3.), ἐκλεκτός, ἐπίλεκτος.
 electi milites στρατιῶται λογά-
 δες, τὸ ἄνθος τῶν στρατιωτῶν.
 elici, παθ. ἀποφ. τοῦ elicio.
 e-līcō (ἐκ τοῦ ē καὶ τοῦ ἀχρήστου
 lācio) cūi, cītum, 3. ἐξάγω δε-
 λαστικῶς, διὰ πανουργίας προσ-
 ἐλκῶ, παρασύρω.
 elicūi, ἰδ. elicio.
 enim, σύνδ. «γάρ», διότι.
 eōdem, ἰδ. idem.
 eques, equitis, ἄ. ἵππεύς.
 equester, tris, tre, ἵππικός.
 equitātus, ūs, ἄ. ἵππικόν, ἵππεῖς.
 equus, i, ἄ. ἵππος.
 et, σύνδ. καί. 2) καὶ δ ἢ, καὶ μ ἄ-
 λιστα 101,2.
 etiam, σύνδ. καί, προσέτι.
 etsi, σύνδ. εἰ καί, καίτοι, καίπερ.
 eumque (=et eum), ἰδ. is.
 eundem, ἰδ. idem.
 eventus, ūs, ἄ. ἐκβασίς.
 evocātus, i, ἄ. ὁ ἀνάκλητος.
 ex, ἰδ. e.
 ex-anīmo, 1. (τὴν ἀναπνοὴν ἐξαν-
 τλῶ). Παθ. cursu exanīmor διὰ
 τῆς πορείας(=τρέχων) ἀποκάμνω.

ex-āuidō, 4. (ἀπολύτως). (ἐξ)ακούω,
 εὐκρινῶς ἀκούω.
 ex-cēdo, 3. ἀποχωρῶ. loco (ἀφαιρ.)
 ἀποχωρῶ (ἐκ) τῆς θέσεως. acie
 ἀποχωρῶ (τοῦ πεδίου) τῆς μάχης.
 excellentissimus, ἰδ. excello,
 ex-cello, lūi, —, 3. ἐξέχω. Ἡ μτχ.
 excellens (ὡς ἐπίθετον) ἐξοχος.
 excēpi, exceptus, ἰδ. excipio.
 excessi, ἰδ. excedo.
 ex-cīpio (ex-cāpio), cēpi, cer-
 tum, 3. aliquid διαδέχομαι τινα
 ἐν τῷ λόγῳ, λαμβάνω τὸν λόγον
 εὐθὺς μετὰ τινα. impetum ὑπο-
 μένω (ἐπὶ τόπου καὶ ἐν στάσει
 ἀμύνης προκαλυπτόμενος διὰ τῆς
 ἀσπίδος) τὴν ἔφοδον 92, 2. exci-
 prior (διασφίζομαι). exceptus sca-
 phā (ἀφαιρ.)=(διασωθεῖς) ἐπὶ
 σκάφης (ἐφολκίου) 101,6.
 excludendus, ἰδ. excludo.
 ex-clūdo (ex clāudo), si, sum, 3.
 ἀποκλείω.
 excursus, ūs, ἄ. σύγκρουσις, ἔφο-
 δος, «σύρραξις». excursus vis-
 que σύγκρουσις καὶ δύναμις, ἡ
 σφοδρὰ σύγκρουσις, ἡ δεξιότης τῆς
 συγκρούσεως 92,2.
 exercitus, ūs, ἄ. στρατός.
 exercitātus (μτχ. τοῦ exercito),
 ἐξησκημένος.
 ex-istimo (ex-aestimo), 1. νομίζω.
 expeditus, ἀπηλλαγμένος ἀπο-
 σκευῶν, ἀνευ ἀποσκευῶν 85,5. 2)
 Οἰδ. expediti, drum οἱ ἔλαφροὶ
 στρατιῶται, οἱ «εὐζωνοὶ» 84,3.

expelli, παθ. ἀπρμ. τοῦ expello.
ex-pello, pŭli, pulsum, 3. ἐκδιώ-
κω, ἐκβάλλω.

ex-plĕo, ēnī, ētum, 3. συμπληρῶ.

ex-plīco (ἐξελίσσω), 1. (ἐπὶ τῆς κι-
νήσεως τοῦ ἵππικου). me turma-
tim ἀναπτύσσομαι κατ' ἴλας.

ex-pōno, 3. ἐκθέτω.

ex-posco, porosci, —, 3. (ἐπι-
μύνω) ζητῶ.

ex-pŭli, ἰδ. expello.

ex-sisto, stīti, —, 3. μεθίσταμαι
εἰς... ἀποβαίνω, γίνομαι.

ex-specto, 1. (ἀνυπομόνως ἀνα-
μένω, προσδοκῶ). exspecto si
καραδοκῶ εἴ πως, караδοκῶ μὴ
τυχὸν καί. eventum ἀναμένω τὴν
ἐκβασιν, караδοκῶ τὸ μέλλον.

extrā, πρόθ. μετ' αἰτιατ. (ἐκτός).
2) παρὰ (μετ' αἰτιατικῆς).

F

facīle, ἐπίρρ. εὐκόλως, ὁράδιως.

facīlis, e, εὐκόλος, ὁράδιος.

fācio, fēci, factum, 3. ποιῶ. proe-
lium συνάπτω μάχην.—σημα-
τίζω 87,4. facio=δίδω(=do
86,5 ἰδ. fio).—facio ut κατορ-
θῶνω ὥστε. Παθητ. τοῦ facio
εἶναι τὸ fio.

factum, i, οὐ. γεγονός, καταστροφή.

factŭrus, ἰδ. facio.

factus, ἰδ. fio.

facultas, ātis, εὐκαιρία.

fallo, fefelli, (falsum), 3. (σφάλλω).

opinionem διαψεῦδω τὴν γνώ-

μην (ἦν οἱ ἄλλοι ἔχουσι περὶ
ἐμοῦ), φαίνομαι κατώτερος τῶν
προσδοκῶν τῶν ἄλλων. non
fallit aliquem quin + ὑποτ.=δὲν
ἀπατάται τις ὅτι, (δὲν μένει τινὶ
ἀμφιβολία ὅτι, ἀντιλαμβάνεται
τις καλῶς ὅτι). opinio me fallit
ἢ γνώμη μὲ ἀπατᾶ, ἀπατῶμαι
εἰς τὰς προσδοκίας μου (πέφτω
ἐξω εἰς τοὺς ὑπολογισμούς μου)
96,4.

falsus (μετοχή ὡς ἐπίθετον), ψευ-
δής.

familīa, ae (οἰκογένεια). Πληθ.(=
famŭli) οἱ (εἰς τὴν ὑπηρεσίαν
τῶν publicani [ἰδὲ Ἑρμηνευτ.
Σημ.103,1]) δοῦλοι.

fēci, ἰδ. facio.

fecisse ἰδ. facio.

fecissem, ἰδ. facio.

fefelli, fefellise, ἰδ. fallo.

ferē, ἐπίρρ. σχεδόν.

fēro, tŭli, lātum, ferre, 3. φέρω.
sententiam φέρω (ἀποφαίνομαι)
γνώμην. impetum ὑπομένω τὴν
ἔφοδον. non fero ignominiam
δὲν ὑπομένω (δὲν ἀνέχομαι) τὸ
ὄνειδος.

fīdes, ēi, πίστις, τὸ ἀξιόπιστον.

fīducīa, ae, πεποίθησις.

fingi, παθ. ἀπρμφ. τοῦ fingo.

fingo, finxi, fictum, 4. πλάττω,
ἐπινοῶ.

finitimus (ἐκ τοῦ finis), ὁμορος.

fīo, factus sum, fīeri (παθητ. τοῦ
facio), γίγνομαι. fides mihi fit

πιστευτόν μοι καθίσταται, πιστεύω τι. caedes fit alicuius γίνεται σφαγή τινος. quoniam fieret dimicandi potestas επειδή ἐδίδετο εὐκαιρία τοῦ μάχεσθαι. Ἰδ. facio.

firmus, ἰσχυρός, γενναῖος. cohortes firmissimae (ἐνν. *ad dimicandum*) κοόρτεις γενναϊόταται (ἀποτελοῦσαι τὸ ἄνθος τοῦ στρατοῦ).

flamma, ae, φλόξ, πῦρ.

flēo, ēvī, ētum, 2. κλαίω.

flumen, mīnis, οὐ. ποταμός.

fore=futurum esse. Ἰδ. sum.

fortis, e, ἀνδρεῖος, γενναῖος.

fortissime, ἐπίρρ. γενναϊότατα.

fortūna, ae, τύχη 96,1. συμφορά, ἀτύχημα, δυστυχία 103,4. 104,1.

frētum, ī, οὐ. πορθμός.

frumentarius, (σιτικός). Ἰδ. res και navis.

frustrā, ἐπίρρ. (ἐκ τοῦ fraus ἀπάτη), ἀβασίμως, ἀπατηλῶς 87,7. μάτην 92,5.

fūga, ae, φυγή.

fuisse, ἰδ. sum.

funditōres, ὄρμ, ἀ. σφενδονῆται.

futūrus, ἰδ. sum.

G

genus, ἔρις, οὐ. (γένος), τάξις.

gerendus, ἰδ. gero.

gēro, gessi, gestum, 3. (φέρω—φορῶ). bellum πόλεμον πολεμῶ 83,2. 103,2. reliquum negoti-

um περατῶ, φέρω εἰς πέρας τὸ λοιπὸν ἔργον, συμπληρῶ τὸ ἔργον (τῆς νίκης) 97,1.

gestus, ἰδ. gero.

gladius, īi, ἀ. ξίφος.

gratīa, ae, (χάρις) ἰσχός. urbana gratia dignitasque ἡ ἐν τῇ πόλει δημοτικότης καὶ τὸ ἀξίωμα. gravissimus (ὑπερθ. τοῦ gravis), βαρύτερος, δριμύτατος.

H

habēo, būi, bītum, 2. ἔχω. ratio-nem absentis κρατῶ (κατὰ τὰς ἐκλογάς) λογαριασμόν τῶν ψήφων ὑπὲρ ἀπόντος, θεωρῶ ἐγκύρους τὰς εἰς ἀπόντα δοθείσας ψήφους, θεωρῶ ἔγκυρον τὴν ἐκλογὴν ἀπόντος. habeo perspectum (ἐντονώτερον τοῦ perspicio) διαγιγνώσκω. castra στρατοπεδεύω. hāc habītā oratione τούτου τοῦ λόγου γενομένου, μετὰ τοὺς λόγους τούτους.

hic, haec, hoc, οὗτος.

hodīe, ἐπίρρ. (ἐκ τοῦ hō [ἀρχαία ἀφαιρ. ἀντὶ τοῦ hōc] καὶ die), κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν, σήμερον. honos, ὄρις, ἀ. ἡ (ἐκ τοῦ ἀξιώματος) τιμή. honores ἀρχαί, ἀξιώματα 83,5. Ἰδ. καὶ aetas.

hortātū (ἀφαιρ. τοῦ hortātus) + γεν. προτροπῆ, παροτρύνσει τινός.

hortor, 1. ἀποθ. συμβουλευῶ, παροτρύνω, προτρέπω, παρακινῶ.

hospes, hospītis, ἀ. ξένος, ξενίζων.

- hospitium, ἦι, οὐ. ὁ ἐκ φιλοξενίας
 σύνδεσμος, ξενία.
- hostis, is, ἄ. ὁ πολέμιος, ὁ ἐχθρός.
- iacio (πρόφ. jaciō), iēcī, iactum,
 3. βάλλω, ῥίπτω.
- iacto (πρόφ. jacto), 1. (θαμιστ.
 τοῦ iacio=ostendo). gratiam
 dignitatemque κανχῶμαι ἐπὶ
 τῇ δημοτικότητι καὶ τῷ ἀξιώ-
 ματί (μου), προβάλλω (ἐπιδει-
 κτικῶς) τὴν δημοτικότητα καὶ
 τὸ ἀξιώμά (μου).
- iam (πρόφ. jam), ἐπίρρ. ἦδη.
 ἦβί καὶ ἦβί, ἐπίρρ. αὐτοῦ, ἐκεῖ.
 idem, eadem, idem, ὁ αὐτός.
 idoneus, κατάλληλος.
- ignis, is, ἄ. πῦρ.
- ignominia, ae, ἀτιμία, ὄνειδος.
- ille, illa, illud, ἐκεῖνος.
- illic, ἐπίρρ. ἐκεῖ, αὐτοῦ.
- illius, γεν. τῆς ἀντων. ille.
- immisi, id. immitto.
- immissus, id. immitto.
- im-mitto 3. ῥίπτω ἐναντίον, ἐξα-
 ποστέλλω) 101,2. 101,4. 2) βάλλω,
 ῥίπτω. immissa tela τὰ ῥι-
 πτόμενα (ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ) ἀκόν-
 τια, οἱ ἐχθρικοὶ ἐξακοντισμοὶ (τῶν
 ἀκοντιῶν).
- impeditus (μτχ. τοῦ impedio [=
 ἐμποδίζω] ἐκ τοῦ in καὶ pes
 πούς, προβλ. ἐμ-ποδών), ἄβατος,
 δύσβατος, δύσκολος (=difficilis).
- imperator, oris, ἄ. στρατηγός (κυ-
 ρίως: ὁ νικητῆς καὶ τροπαιοῦχος
 στρατηγός).
- imperatoris, στρατηγικός, (τοῦ
 στρατηγοῦ).
- imperium, ἦι, οὐ. ἀρχή (=ius im-
 perandi) 82,3. πρόσταγμα, κέ-
 λεύσμα, διαταγή 95,2.
- im-petro, 1. διατάσσω, παραγγέλλω.
- impetratus, id. impetro.
- im-petro (in-petro), 1. ἐπιτυγ-
 χάνω, κατορθώνω.
- impetus, us, ἄ. (προβλ. τὸ δωρικὸν
 ἐμ-πε-τεῖν [ἐμπίπτω] καὶ προ-
 πε-τε-ῆς) ἔφοδος, ἐφόρμησις, ἐπί-
 πλους.
- imploro, 1. fidem (μεθ' ὑποτακτ.
 κατὰ παράλειψιν τοῦ ut) ἐπικα-
 λοῦμαι τὸ ἀξιόπιστόν τινος, ζητῶ
 νὰ τηρήσῃ τις τὸν λόγον του
 (ὄπως...).
- im-porro, 3. εἰσβιβάζω (φορτώνω).
- impositus, id. impono.
- im-primis (καὶ in primis) ἐπίρρ.
 ἐν τῇ πρώτῃ γραμμῇ, πρὸ πάντων.
- in, πρόθ. 1) μετ' ἀφορμῆς. ἐν, ὡς
 πρὸς, ὅσον ἀφορᾷ (εἰς) 84,3. ἐξ
 αἰτίας, ἔνεκα 85,2.—2) μετ' αἰ-
 τιατικῆς: εἰς, κατὰ+γεν. 86,3.
 3) χρονικῶς: 94,3. 103,3. in
 itineribus id. iter. 4) (ἐνδοτι-
 κῶς): in labore καίπερ τοῦ μό-
 χθου ὄντος ὁμοίου 82,4.
- in-cedo, 3. εἰσχωρῶ, ἐπιτρέχω.
- incendium, ἦι, οὐ. πυρόπολις. res
 quae sunt ad incendia ἴλαι αἱ
 ὁποῖαι εἶναι (χρησιμεύουσι) πρὸς

ἐμπροσμούς, ὕλαι εὐφλεκτοί.
 in-cendo (in καὶ cand[e]o), ndi,
 nsum, 3. πυροπόλῶ, καίω 101,2.
 ἐξάπτω 92,4.
 in-cessi, ἰδ. incedo.
 in-citatio, ὄνις, (παρόρησις). inci-
 tatio animi παρακίνησις τῆς ψυ-
 χῆς, ἐνθουσιασμός.
 in-citatus, ἰδ. incito.
 in-cito, I. (ἐλαύνω τι), παρορμῶ,
 προτρέπω, «ἐπαίρω, παροξύνω
 τινὰ ἐπὶ τι» 92,4. incitati fugā
 τεθέντες εἰς ταχεῖαν κίνησιν διὰ
 τῆς φυγῆς, δρομαίως φυγόντες,
 ἐν κατεσπευσμένη φυγῇ.
 in-cognitus, ἄγνωστος.
 in-credibilis, e, ἀπίστευτος.
 in-dē, ἐπίρο. ἐκεῖθεν.
 in-dustriē, ἐπίρο. κρατερώς, γεν-
 ναίως.
 in-ēo, inīi, inītum, inīre, 4. (εἰσ-
 ἔρχομαι). in eo consilium λαμ-
 βάνω ἀπόφασιν.
 in-ermis, e (in καὶ arma), ἄοπλος.
 in-ferior, ἄ. καὶ θ. inferior, οὐ.
 (συγκρ. τοῦ inferior ὁ κάτω), κα-
 τώτερος, ὑποδεέστερος (ἄ ρ ι -
 θ μ η τ ι κ ῶ ς).
 in-festus, (ἐχθρικός). ἐπιθετικός, ἔτοι-
 μος πρὸς ἐπίθεσιν, ἐτοιμοπόλεμος.
 in-fimus καὶ imus (ὑπερθ. τοῦ in-
 fērus) κατώτατος.
 in-feringo (in καὶ frango), frēgi,
 fractum, 3. συντριβῶ, θραύω,
 (μ α τ α ι ὶ ν ω).
 in-imicitia, ae, ἐχθρα.

inimicus (in-amicus), ἐχθρός, πο-
 λέμιος.
 in-iquus (in-aequus ἄν-ισος), ἄνι-
 σος. Ἰδ. dimico καὶ subicio.
 in-itio, κατ' ἀρχήν, κατ' ἀρχάς.
 in-itium, ἴι, οὐ. ἀρχή.
 in-itus, ἰδ. in eo.
 in-iussū (πρόφερε injussū κυρίως
 ἀφαιρ. τοῦ iniussus), ἄνευ δια-
 ταγῆς, «δίχα παραγγέλματος».
 in-natus (μτχ. τοῦ in-nascor,
 innatus sum, innasci, 3. ἀποθ.
 ἐμφύομαι), ἔμφυτος, ἔμπεφυκός.
 in-orā, ae, ἔνδεια.
 in-quit, ὄ. ἔλλειπτ., λέγει, εἶπε.
 in-signe, is, οὐ. διακριτικὸν ση-
 μεῖον, γνώρισμα. Πληθ. insignia,
 ium, τὰ διακριτικὰ σημεῖα (σύμ-
 βολα) τῆς ἀρχῆς.
 in-solitus, ἀήθης, ἀσυνήθης. inso-
 litus ad laborem ἀνάσκητος εἰς
 τὸν μόχθον (κόπον).
 in-stitūo (in καὶ stātūo), ἴι, ūtum,
 3. σχηματίζω 93,5. ποιῶ (τι νέ-
 ον), ἀρχίζω, κάμνω. institutum
 est εἶθισται, καθιερώθη, εἶναι
 πατροπαράδοτον 92,5.
 in-stitutum, i, οὐ. ἔθος, σύστημα.
 in-sto, institi, instāre, I. ἐπίκει-
 μαι, ἐπιτίθεμαι.
 in-structus (μτχ. τοῦ instruo). sca-
 phae instructae πλοιάρια ἐξω-
 πλισμένα, ἐφωδιασμένα (δηλ. διὰ
 τῶν πρὸς τὸν πλοῦν ἀπαραιτή-
 των).
 in-strūo, xī, ctum, 3. (ἐξαστῶ).

instruo aciem παρατάσσω τὸν στρατὸν 88,1. 97,3.
 instruxi, ἰδ. instruo.
 insūla, ae, νῆσος.
 intēger, gra, grum (ἀκέρατος), ἀνεξασθένητος, δηλ. μετὰ πλήρων δυνάμεων, ἀχρησιμοποίητος, ἐφειδρικός.
 inter, πρόθ. μετ' αἰτ. μεταξύ. inter se πρὸς ἀλλήλους, (μεταξύ των).
 inter-cēdo, 3. παρεμπίπτω.
 inter-ēo, ἴι, ἴtum, ἴre, 4. ἀπόλλυμαι (χάνομαι).
 interficiendus, ἰδ. interficō.
 inter-ficō (inter καὶ facio), feci, fectum, 3. ἀποκτείνω, φονεύω.
 interfūi, interfuissem, ἰδ. intersum.
 inter-icō (πρόφερε interjicō), icō, ictum, 3. παρεμβάλλω.
 interīi, ἰδ. intereo.
 intermissus, ἰδ. intermitto.
 inter-mitto, 3. (καταλείπω, ἀφίνω, διάστημα χρόνου). spatio temporis intermisso διαστήματος χρόνου (=χρονικοῦ) παρεμβληθέντος (μεσολαβήσαντος). 2) (ἀφίνω τι ἐπὶ τινα χρόνον). non intermitto iter δὲν διακόπτω τὴν πορείαν.
 inter-sum, (ἐν μέσῳ εἶμαι). bello (δοτ.), proeliis (δοτ.) παρευρίσκομαι, λαμβάνω μέρος εἰς τὸν πόλεμον, εἰς τὰς μάχας.
 intrā, πρόθ. μετ' αἰτιατικῆς ἐντός.
 invicem, ἰδ. vicis.
 ipse, ipsa, ipsum, αὐτός.

is, ea, ἰδ (γεν. eius.δοτ.ει), οὗτος.
 isdem, ἀντὶ iisdem, ἰδ. idem.
 ita, ἐπίρρ. οὕτως, οὕτω.
 itaque (=et ita καὶ οὕτω), ὅθεν.
 item, ἐπίρρ. ὁσαύτως.
 itemque=et item.
 itineribus, δοτ. ἀφαιρ. πλ. τοῦ iter.
 itinēris, γεν. ἐνικῆ τοῦ iter.
 iter (ἀντὶ it[er]er), γεν. itinēris. οὐ. ὁδός, πορεία, ὁδοιπορία. semper sum in itineribus πάντοτε διατελῶ ἐν πορείαις, εἶμαι ἐν διαρκεῖ πορείᾳ.
 iūbēo (πρόφερε jubēo), iussi, iussum, 2. διατάσσω, παραγγέλλω, προσκαλῶ, παρακαλῶ 104,1.
 iudicandus, ἰδ. iudico.
 iudico (πρόφερε judico), 1. ἐκφέρω γνώμην 83,4.— 2) νομίζω, κρίνω 85,2. 99,3.
 iūgum, i, οὐ. (πρόφερε jugum), ζυγός, ῥάχτις, ὄφρυνς ὄρους.
 iūnior (πρόφ. junior, συγκρ. τοῦ iuvenis=νέος), νεώτερος, στρατεύσιμος (ἡλικίας 17—46 ἐτῶν).
 iūro (προφ. jūro), 1. ὀρκίζομαι.
 iurandi causā τοῦ ὁμῶσαι ἔνεκα, ἵνα ὁμῶσασιν τὸν ὄρκον (τοῦ στρατιώτου).

L

labor, ὄρις, ἄ. μόχθος, κακουχία.
 laetitīa, ae, ἀγαλλίασις, χαρά.
 lassitūdo, dīnis, κάματος, σωματική ἐξάντλησις.
 latius, ἐπίρρ. συγκρ. (τὸ θετ. late

εὐρέως), εὐρύτερον.
 latus, latēris, οὐ. πλευρά, πτέρυξ.
 latus apertum ἢ ἀκάλυπτος (τ.ἔ.
 ἢ δεξιὰ πλευρὰ) ἢ ἀπροφύλακτος
 τοῦ στρατοῦ πλευρά, ἣτις ἔχει
 ἀνάγκην πλαγιοφυλακῆς, εἴτε
 εἶναι ἢ δεξιὰ (86,3. 93,4) εἴτε
 εἶναι ἢ ἀριστερά.
 laudo, 1. (ἐπαινῶ). hoc laudans
 τοῦτο ἐπιδοκιμαζῶν, (λίαν εὖ-
 χαριστήμενος μ' αὐτό).
 laus, laudis, ἔπαινος, ἐγκώμιον.
 legatio, ὄπισ, πρεσβεία, ἀποστολή.
 legatus, i. ἄ. πρεσβευτῆς 90,2. 97,5.
 2) ὑποστράτηγος, ὑπαρχος, 101,7.
 legio, ὄπισ, λεγεὼν (ὁ καὶ ἡ).
 lenitas, ātis, ἡπιότης, πραότης.
 lenius, ἐπίρο. συγκρ. (τὸ θετ. le-
 vīter κούφως), ἑλαφρότερον, μετὰ
 μικροτέρας φορᾶς.
 liberaliter (ἐπίρο. [κατὰ τρόπον ἀν-
 δρὸς εὐγενοῦς=*comiter, be-
 nigne*]), φιλοφρόνως, μετ' εὐπροσ-
 ηγορίας, εὐγενῶς, φιλικῶς.
 liberandus, ἰδ. libero.
 liberius, ἐπίρο. συγκρ. (τὸ θετ.
 ἐπίρο. libere ἑλευθέρως. Τὸ ἐπίθ.
 liber, liberā, liberum, ἑλεύθε-
 ρος), ἑλευθερο(ι)ώτερον, ἐμπιστευ-
 τικώτερον μὲ πάρα πολλὴν ἑλευθε-
 ρίαν, λίαν φιλικῶς, οἰκείως πως.
 libero, 1. ἀπολύω, ἀθροῶ.
 libertas, ātis, ἑλευθερία.
 licet, licuit (καὶ licitum est), 2.
 ἔξεστιν, εἶναι δυνατόν,
 licuit, ἰδ. licet.

locus, i, ἄ. τόπος, τοποθεσία.
 (Πληθ. loca, orum, οὐ).
 locutus, ἰδ. loquor.
 longe, ἐπίρο. μακράν.
 longior, ἄ. καὶ καὶ θ. -ius, οὐ (γεν.
 iōris) συγκρ. τοῦ longus, ὁ ἰδέ.
 longius ἐπίρο. συγκρ. (τὸ θετ.
 longe μακράν), μακρότερον.
 longus, μακρός, πολὺ ἀπέχων, μα-
 κρινός (=longinquus).
 loquor, locutus sum, loqui, 3.
 (ἀποθ.) λέγω, ὁμιλῶ.
 luce, ἀφαιρ. τοῦ lux.
 lux, lucis, φῶς. primā luce ἅμα
 τῷ πρώτῳ φωτί, (τὰ ξημερῶ-
 ματα). ἅμα τῇ ἡμέρᾳ.
 luxuria, ae, τρυφή, πολυτέλεια
 (αἰτ. -am καὶ κατὰ τὴν ε' κλ. -em).

M

magis, ἐπίρο. συγκρ. μᾶλλον. ma-
 gis—quam μᾶλλον—ἢ. Ὑπερθ.
 maxime μάλιστα.
 magnitudo, dīnis, (μέγεθος). mag-
 nitudo ventī τὸ μέγεθος (ἢ σφο-
 δρότης) τοῦ ἀνέμου.
 magnopere ἢ (magno opere),
 ἐπίρο. μεγάλως, πολὺ.
 magnus, μέγας (συγκρ. maior, ἄ.
 καὶ θ., maius οὐ., ὑπερθ. ma-
 ximus).
 maior, ἰδ. magnus.
 manipulāris, is, ἄ. (ὁ ἀπλοῦς στρα-
 τιώτης), ὁ τῆς αὐτῆς σπείρας
 στρατιώτης, ὁ συστρατιώτης.
 manus, ūs, (προβλ. μά-ρη=χείρ.

- ὄθεν εὐ-μάρης), χεῖρ. usu manū-
 que διὰ τῆς (πολεμικῆς) ἐμπει-
 ρίας καὶ τῆς ἰσχύος.
 mare, is, οὐ. θάλασσα.
 maximus, ἰδ. magnus.
 medius, μέσος. media acies ἡ μέση
 παράταξις, τὸ κέντρον τῆς παρα-
 τάξεως.
 mensis, is, ἄ., μῆν.
 mentio, ōnis, μνεῖα.
 merċor, rītus sum, 2. ἀποθ. (εἶμαι
 ἄξιός τινος, πρβλ. μείρομαι), ὠ-
 φελῶ, εὐεργετῶ. optime de ali-
 quo meritus παρασχών τινι με-
 γίστας (πολεμικὰς) ὑπηρεσίας.
 meridies, ēi, ἄ. (ἐκ τοῦ medius
 dies), μεσημβρία.
 meritus, ἰδ. merċor.
 metus, ūs, ἄ. φόβος.
 meus, ἐμός, ἰδικός μου.
 miles, lītis, ἄ. στρατιώτης.
 militāris, e, στρατιωτικός.
 mille, οὐ. ἄκλ. ἐν τῷ ἐν. ἀριθ., χί-
 λιοι. 2) Οὐδ. (μετὰ γενικῆς) ἡ χι-
 λιάς. mille equitum χιλιάς ἰπ-
 πέων, χίλιοι ἰππεῖς. Πληθ. milia
 (γεν. milium).
 minimus, ἰδ. parvus.
 minor, ἄ. καὶ θ. minus, οὐ. (γεν.
 ōris. Συγκριτικὸν τοῦ parvus),
 μικρότερος.
 miser, ěra, ěrum, τλήμων, ταλαίπω-
 ρος, ἐνδεής, δυστυχισμένος.
 miserimus, ὑπερθ. τοῦ miser.
 misi, ἰδ. mitto.
 missus, ἰδ. mitto.
- mittendus, γερονδῖβον τοῦ mitto.
 mitto, mīsi, missum, 3. πέμπω, ῥί-
 πτω (=iacio) 94,1. 93,2. ἀπορ-
 ρίπτω, ἀποβάλλω (=abicio) 95,4.
 modus, i, ἄ. τρόπος. quem ad mo-
 dum (ἢ quemadmodum) τίνα
 τρόπον, τίνι τρόπῳ, πῶς.
 monċeo, nŃi, nċtum, 2. (μετ' αἰτ.
 καὶ ἀπρομφ.) ὑπενθυμίζω, ὑπομι-
 μνήσκω.
 mons, montis, ἄ. ὄρος.
 monŃi, ἰδ. monċeo.
 morċor, mortŃus sum, mŃri, 3.
 ἀποθ. ἀποθνήσκω.
 moror, 1. ἀποθ. (διατρέβω), ἐπι-
 βραδύνω, ἀναβάλλω, κωλύω.
 mors, mortis, θάνατος.
 mortŃus, (μτχ. τοῦ morċor), τεθνη-
 κώς, νεκρός.
 mos, moris, ἄ. ἔθος.
 motus, ἰδ. movċeo.
 movċeo, ōni, ōtum, 2. κινῶ. cas-
 tra μετακινῶ τὸ στρατόπεδον,
 μεταστρατοπεδεύω, «ἀνίστημι τὸ
 στρατόπεδον». moveo me loco ἢ
 moveor loco (ἀφαιρ. [=ex loco])
 μετακινουῖμαι. motus loco (ἀ-
 φαιρ.) ἐκτοπισθεῖς.
 multitudō, ģnis, πληθύς, πλήθος.
 multo, 1. aliquem pecuniā ζημιῶ
 τίνα ἀργυρίῳ (χρηματικῶς), ἐπι-
 βάλλω τινὶ χρηματικὸν πρόστιμον.
 multo, ἐπίρρ. πολλῶ, πολὺ 95,3.
 πολὺ 101,7.
 multum, ἐπίρρ. πολύ. Συγκρ. plus
 πλέον. Ὑπερθ. plurimum πλεῖ-

στον.
 multus, πολὺς, πολυάριθμος. Συγκρ.
 τοῦ multi (πολλοί) εἶναι plures
 ἂ καὶ θ., plura, οὐ. πλείονες (γεν.
 πλ. plurium), καὶ ὑπερθ. plurīmi
 πλείστοι. 2) οὐσ. 87,3. 96,1. 99,3.
 munīo, ἰνί, ītum, 4. (ὄχυρῶ). προ-
 φυλάττω, προασπίζω 88, 6.
 munītio, ὄνις, πρόχωμα.
 mūto, 1. μεταβάλλω, ἀλλάσσω.

N

nactus, ἰδ. nanciscor.
 nam, σύνδ., διότι.
 namque, σύνδ. (πάντοτε πρὸ φων.),
 διότι. namque etiam «καὶ γὰρ
 καὶ», καὶ λοιπόν, καὶ πράγματι,
 86,1. 99,3. παραδείγματος χάριν
 ἐπὶ παραδείγματι 84,5.
 nanciscor, nactus sum, nancisci,
 3. ἀποθ. (λαγχάνω). εὐρίσκω 96,3.
 occasionem τυγχάνω εὐκαιρίας.
 secundum ventum τυγχάνω ἀ-
 νέμον οὐρίου.
 nascor, nātus sum, nasci, 3. ἀ-
 ποθ. γεννῶμαι.
 naturaliter, ἐπίρρ. φύσει, ἐμφύτως.
 navicula, ae, (ὑποκοριστ. τοῦ na-
 vis), «ἢ ἀλιάς [ἐνν. κύμβη]», ἀ-
 κάτιον, λεμβίσκος.
 navigo, 1. πλέω. ad navigandum
 πρὸς θαλασσοπλοΐαν, πρὸς πλοῦν.
 navis is, ναῦς, navis frumen-
 taria ναῦς σιταγωγός. navis one-
 raria ἢ φορτ(ηγ)ίς ναῦς, «ὄλκας»,
 «πλοῖον τρογγύλον».

1. nē, σύνδ. τελ. ἵνα μή. ne qui
 (=quis) ἵνα μή τις 98,2.
 2. nē, μόρ. ἐγκλιτ. εἶ, ἄν.
 nec, καὶ ὄχι. Ἰδ. neque.
 necessarius, ἀναγκαῖος. Οὐσ. ne-
 cessarii, ὄνις, ἂ. οἱ φίλοι, οἱ
 συγγενεῖς 82,5. res necessariae
 τὰ ἐπιτήδεια.
 necesse, ἄκλ. necesse fuit ὑπῆρξεν
 ἀναπόφευκτον.
 neco. 1. φονεύω, θανατῶ.
 negotiator, ὄνις, ἂ. μεγάλεμπορος,
 τραπεζίτης (κυρ. ἐν ταῖς ἕωμ.
 ἐπαρχίαις).
 negotior, 1. ἀποθ. ἐμπορεύομαι,
 ἔχω ἐμπορικὰς ὑποθέσεις.
 negotium, ἴι, οὐ. (nec καὶ otium
 ὄχι ἀργία, ἀπασχόλησις), ἔργον
 97,1. ὑπόθεσις, ζήτημα 82,3.
 nemo γεν. nullius [ἀντὶ nemī-
 nis], δοτ. nemīni, αἰτ. nemīnem,
 ἀφαιρ. nullo), οὐδείς (μόνον καθ' ἑ-
 νικ. ἀριθμ.). Τὸ οὐδ. εἶναι nihil,
 ὃ ἰδέ.
 neque ἢ nec, σύνδ. οὔτε, μήτε, καὶ
 δέν, χωρὶς νά. neque umquam
 οὐδέποτε, μηδέποτε.
 neu ἢ neve, σύνδ. μηδέ, μηδὲ νά,
 καὶ νά μή, χωρὶς νά.
 neve, ἰδ. neu.
 nihil, (γεν. nullius rei, δοτ. nulli
 rei, ἀφαιρ. nullā re), οὐδέν. Ἰδ.
 nemo.
 nimius, ὑπερβολικός, παρὰ πολὺ
 μέγας.
 nisi, σύνδ. εἰμή, νά μή (=si non).

noctū, ἐπίρο. νύκτωρ, διὰ νυκτός.
nocturnus, νυκτερινός.

noli, β' ἐν. προστακτ. τοῦ ῥ. nolo.

nolo, nolūi, nolle, δὲν θέλω. noli
existimare (= ne existimaveris)

μὴ νόμιζε, μὴ νομίσης.

nomen, mēnis, οὖ. ὄνομα.

non, οὐ, οὐκ, ὄχι, δέν.

nonnulli ἰδ. nullus.

nōnus, ἕνατος.

noster, nostra, nostrum, ἡμέτερος
(ἰδικός μας). Πληθ. οὐσ. nostri,

ōrum, ἄ. οἱ ἡμέτεροι.

notitiā, ae, γνωριμία.

novem, ἑννέα.

novus, νέος.

nox, noctis, νύξ. nocte κατὰ τὴν
νύκτα.

nullus, οὐδείς, (γεν. nullius). non
nulli καὶ nonnulli τινές, μερικοί.

numerus, i, ἄ. ἀριθμός. servorum
numero (ἀφαιρ.) ἐν δούλων τάξει.

quo in numero ἐν ᾧ ἀριθμῶ.

nunc, ἐπίρο. νῦν, τώρα.

nuntius, ii, ἄ. ἄγγελος, 102,6.

102,7. ἀγγελία, εἴδησις 101,3.

101,4.

○

ob, πρόθ. μετ' αἰτ. ἕνεκα, διὰ + αἰτ.
obiecēram, ἰδ. obicicio.

obiectus (μτχ. τοῦ obicicio), ἔναντι
κείμενος, προκείμενος.

ob-icicio (πρόφερε obicicio), icici,
iectum, 3. (προβάλλω). ἀντιτάσσω

88,6. μέμφομαί τινί τι, καταχοί-

νω τινά διὰ τι, ψέγω 96,2.

occasio, opis, εὐκαιρία.

oc-culto, 1. ἀποκρύπτω.

oc-cūro, 1. καταλαμβάνω, γίνομαι
κύριος 104,1. ἀπασχολῶ, περι-

σπῶ (πάντοτε ἐν τῇ παθ. μτχ.)
97,1.

oc-curro, occurri καὶ occurrigī,
occursum, 3. (ἀνευ ἐχθρικῆς δια-

θέσεως) alicui ὑπαντῶ τινι, ἔρχο-

μαι εἰς συνάντησίν τινος 98,3.
(μετ' ἐχθρικῆς διαθέσεως) σπεύδω

(πρὸς συνάντησιν τοῦ ἐχθροῦ)
92,3. 97,3.

octānus, ὄγδοος.

octoginta, ὀγδοήκοντα.

officium, ii, οὐ. καθήκον, ἐντολή
103,4. Πληθ. ὑπουργία, ἐνδεί-

ξεις εὐνοίας (εὐμενείας), ἐκδου-

λεύσεις, εὐεργεσία 90,1.

omnis, e, πᾶς. 2) οὐσ. 82,2. 82,5.
83,5. 86,1. 87,7. 92,3. 96,2. 98,2.

operarius (ἐκ τοῦ opus, ἔρις, οὐ.
φορτίον), φορτηγικός, φορτηγός.

opēra, ae, (ἐργασία), ἐνεργὸν μέ-

ρος, βοήθεια 83,3. ὑπηρεσία 91,2.

opere, ἀφαιρ. τοῦ opus.

opibus, ἰδ. ops.

opinio, opis, γνώμη, προσδοκία
96,4. καλὴ ἰδέα, γνώμη, φήμη,
δόξα 82,2.

oporteretne (δύο λέξεις: oportē-
ret [ἰδ. oportet] καὶ τὸ ἐγκλιτ. νέ).
oportet, tūit, 2. (ῥ. ἀπρόσωπον),
πρέπει, εἶναι ἀνάγκη, ἐπιτρέπεται.
oportunissime, ἐπίρο. (ὑπερθ. τοῦ

oportūne), ἐν χρόνῳ λίαν εὐθέτω.
 oppidum, ἰ, οὐ. πόλις.
 op-rōno, 3. ἀντιπαρατάσσω.
 opposūi, ἰδ. oppono.
 op-pugno (ob-pugno), 1. castra
 «κατὰ κράτος αἰρῶ», κυριεύω
 βίᾳ τὸ στρατόπεδον 95,1.
 [ops], opis, ἰδίᾳ πληθ. opes αἰ
 (στρατ.) δυνάμεις, ὁ στρατός.
 optime, ἐπίρρ. ἰδ. bene.
 opus, opēris, οὐ. (ἔργον), ὀχυρώ-
 σεως ἔργον 97,2. 97,4.
 ordo, ordīnis, ἄ. τάξις. ordo se-
 natorius ἢ συγκλητικὴ τάξις
 83,3. 97,5. τάξις (στρατιωτῶν)
 92,2. 93,2. 101,2. λόχος (=cen-
 turia) 104,3.
 orior, ortus sum, orīri, 4. ἀποθ.
 (ἀνατέλλω, φύομαι). initium vic-
 toriae oritur ἀρχὴ τῆς νίκης γί-
 νεται (προέρχεται).
 oritur, ποτ. ὑποτ. ἰδ. orior.
 os, oris, οὐ. (στόμα). πρόσωπον.
 ostendo (obs=ob καὶ tendo), os-
 tendi, ostentatum, 3. δεικνύω.
 ostento, 1. (θαμιστ. τοῦ ostendo)
 ἐπιδεικνύω (προβάλλω).

P

paene, ἐπίρρ. σχεδόν.
 palam, ἐπίρρ. φανερώς, ἐκ τοῦ φα-
 νεροῦ, ἐν τῷ φανερῷ (ἀντίθ.
 clam).
 palma, ae, παλάμη, χεῖρ. Ἰδ. pando.
 pando, pandi, passum καὶ pan-
 sum, 3. (πετάννημι). passis pal-

mis μετὰ χειρῶν διατεταμένων
 (πρὸς ἰκεσίαν ἢ παράδοσιν).
 par, pāris, ἴσος, ὅμοιος. par atque
 antea ὁ αὐτὸς καὶ πρότερον, ὁ
 αὐτὸς ἢ πρότερον, ὁ αὐτὸς ὡς
 πρότερον.
 paratus, (ἔτοιμος). animo (ἀφαιρ.)
 paratus πρόθυμος.
 parēo, rūi, —, 2. (μετὰ δοτ.) ὑπα-
 κούω, πείθομαι.
 pārīo, perēri, partum, 3. (γεν-
 νῶ). victoriam κτῶμαι (ἀποκτῶ,
 κερδίζω) τὴν νίκην.
 parūi, ἰδ. pareo.
 pars, partis, μέρος. multis parti-
 bus (=multo πολλῶ), κατὰ πολὺ.
 particeps (ἐκ τοῦ pars καὶ capio),
 γεν. participis, μέτοχος, κοι-
 νωνός.
 participes, πληθ. τοῦ particeps.
 partim—partim, ἐπίρρ. ἐν μέρει
 , μὲν—ἐν μέρει δέ, τὸ μὲν—τὸ δέ.
 partior, partitus sum, īri, 4.
 ἀποθ. διανέμομαι, διανέμο.
 partus, ἰδ. pario.
 parvulus (ὑποκοριστικὸν τοῦ par-
 vus), λίαν μικρός.
 parvus, «παῦρος», μικρός, ὀλίγος.
 Συγκρ. minor ἄ. καὶ θ., minus
 οὐ., καὶ ὑπερθ. minimus, ἃ ἰδέ.
 passus, ūs, ἄ. βῆμα (ἐν βῆμα=5
 πόδας, δηλ. 1 μ. 48. Ἐπομένως
 milia passuum=1 ὥωμαϊκὸν μί-
 λιον. τ. ἔ. περὶ τὸ 1¹/₂ χιλμ.). mi-
 lia passuum VI=6 χιλιάδ.
 (ὥμ.) βημάτων, (περίπου 9 χι-

- λίμετρα).
- passus, ἰδ. pando (98,2) καὶ pator.
- pater, patris, ἄ. πατήρ.
- pateretur, ἰδ. patior.
- patior, passus sum, pati, 3. ἀποθ. ὑπομένω, ἀνέχομαι. patiens, ntis, καρτερικός.
- patientissimus, ἰδ. patiens.
- paucus (πρὸβλ. παῦρος), μικρός, ὀλιγοστός, (κυρίως ἐν τῷ πληθ.). ὀλίγοι. 2) οὐσ. οἱ ὀλίγοι 97,5. ὀλίγα τινά, ὀλίγα λέξεις 98,2.
- paulatim, ἐπίρρ. (χρον.) κατὰ μικρόν.
- paulo, ἐπιρροηματ. ἀφαιρ. πρὸ συγκριτικῶν· μικρῶ, ὀλίγον.
- paux, pacis, εἰρήνη.
- pecuniā, ae, χοῦμα, χοῦματα.
- pello, pēpulī, pulsum, 3. (ὠθῶ). exercitum ἀποθῶ (τρέπω εἰς φυγὴν) τὸν στρατὸν (=fugo, vinco).
- per, πρόθ. μετ' αἰτ. διὰ+γεν. Δηλοῖ τὸ ὄργανον: τῇ βοήθειᾳ, διὰ+γεν. (ὄργανον ἐπὶ προσώπων) 90,1. 100,2. 101,3. 103,2.—διὰ+γεν. (τὸ μέσον ἢ τὸ ὄργανον ἐπὶ πραγμάτων 82,5.—ἐνεκα, διὰ+αἰτ. (=propter) 87,4.—χρονικῶς: κατὰ+αἰτ. 84,5.
- per-cipio (per-cāpio), cepi, certum, 3. (καταλαμβάνω). percipio usum ἀποκτῶ (παρασκευάζω ἐμαυτῶ) ἐμπειρίαν, γίνομαι ἐμπειρός.
- per-dūco, 3. (προσάγω), παρατείνω, ἐπιμηκύνω.
- perductus, ἰδ. perduco.
- perexigūus, λίαν ὀλίγος, λίαν μικρός.
- perfectus, ἰδ. perficio.
- perfēro, 3. διαδίδω, ἀγγέλλω. fama perfertur φήμη διαδίδεται, (φθάνει), λόγος θρυσλεῖται.
- per-ficio (per-fācio), fēcī, fectum, 3. συντελῶ.
- per-fūgio, 3. καταφεύγω.
- periculūm, ī, οὐ. κίνδυνος, (ποινῆ) 83,4. periculo (ἀφαιρ. = cum periculo) capitis eorum ἡ κεφαλὴ αὐτῶν κινδυνεύει (παίζον μετ' τὴν ζωὴν των).
- perītus, ἐμπειρός, πολύπειρος.
- pernicitas, ātis, εὐκινησία.
- perpetūus, ἀδιάλειπτος, συνεχής.
- perpetuum tempus πᾶς ὁ χρόνος.
- per-sēquor, 3. ἀποθ. καταδιώκω. inimicitias καταδιώκω τὰς ἐχθρας, ἐκδικοῦμαι τοὺς ἐχθροὺς μου).
- perspectus, (μτχ. τοῦ perspicio, spexi, spectum, 3. διορῶ). ἰδ. habeo.
- per-suādēo, suāsi, suāsum, 2. (μετὰ dot.) πείθω τινά, προτρέπω.
- persuāsi, ἰδ. persuadeo.
- per-terrēo, 2. καταφρονῶ, καταπιῶ. perterritus animo (ἀφαιρ.) ἀποτεθαρρονημένος, ἀπολέσας τὸ ἠθικόν, ἄνευ ἠθικοῦ (ἐν

ἠθικῆ καταπτώσει).
 per-tīnĕo (per-tĕneo), tīnĭi, —, 2.
 διήκω, ἐκτείνομαι, γειννιάζω.
 per-turbo, 1. καταθοροβῶ.
 per-vĕnĭo, 4. ἀφικνοῦμαι, φθάνω.
 pestilentĭa, ae, (ὁ νοσηρὸς ἀήρ).
 pestilentĭa autumnī tὸ νοση-
 ρὸν (τὸ βαρὸν) κλῆμα (αἱ ἐπιδη-
 μίαι) τοῦ φθινοπώρου.
 petissem (=petivissem), ἰδ. peto.
 petĭvi, ἰδ. peto.
 pĕto (προβλ. πέτ-ομαι), petĭvi καὶ
 petĭi, petĭtum, 3. ζητῶ, ἀπαιτῶ
 82,4. pacem ἐπιζητῶ (εὔχομαι)
 τὴν εἰρήνην. salutem ἐπιζητῶ
 τὴν σωτηρίαν, προσπαθῶ νὰ κα-
 ταφύγω εἰς... (=confugio) 93,6.
 pĭce, ἀφαιρ. τοῦ pĭx.
 pĭlum, i, οὐ. ὑσός, ἀκόντιον (τῶν
 Ῥωμαίων ὀπλιτῶν). infestis pĭ-
 lis (ἀφαιρ.) δι' ἀκοντίων ἐχθρι-
 κῶν, μὲ τὰ ἀκόντια προβεβλη-
 μένα.
 pĭlus, i, ā. (=ordo), λόχος τῶν
 τριαρίων (τ. ἔ. τῶν πρεσβυτάτων
 καὶ τὰ μάλιστα ἐμπειροπολέμων
 τοῦ λεγεῶνος). Ἰδ. duco.
 pĭx, pĭcis, πίσσα.
 plācet, cūit, —, 2. ἀπροσ. δοκεῖ
 τινι, νομίζει (εὐρίσκει) τις (ὡς)
 καλόν.
 planitĭes ēi, πεδιάς, πεδίον.
 plerīque pleraeque, plerāque, (γεν.
 plurimōrum, -arum, -ōrum),
 οἱ πολλοί, ἢ πλειονότης.
 plerumque, ἐπίρρ. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ.

plures, ā, (γεν. plurĭum), πλείονες.
 pol-licĕor, cĭtus sum, 2. ἀποθ.
 ὑπισχοῦμαι (ὕ π ὀ σ χ ο μ α ι).
 pondus, ĕris, οὐ. βάρος, ἀφθονία,
 πλῆθος.
 pōno, posŭi, posĭtum, 3. τοπο-
 θεῶ, τάσσω.
 porta, ae, πύλη (στρατοπέδου).
 portus, ūs, ā. λιμὴν.
 possem, προτ. ὑποτ. τοῦ possum.
 possim, ἐνεστ. ὑποτακτ. τοῦ pos-
 sum.
 possum, potŭi, posse, δύναμαι.
 potest καθίσταται δυνατὸν 100,4
 post, ἐπίρρ. εἶτα, ἔπειτα. Ἰδ. dies.
 post-ĕā, ἐπίρρ. (post + ἀφαιρ. ἐπίρρ.
 eā), ὕστερον, κατόπιν, εἰς τὸ μέλ-
 λον. postĕrus (ὕστερος). 2) Οὐσ.
 in postĕrum (ἐνν. diem ἡμέραν)
 εἰς τὴν ὕστεραίαν, τὴν ἐπομένην.
 postĕmo, ἐπίρρ. τέλος, ἐνὶ λόγῳ.
 postŭlo, 1. aliquem alicuius rei
 κατηγορῶ τινά τινος (διὰ τι) (κυ-
 ρίως postulo aliquem in quaes-
 tionem ζητῶ τινά εἰς ἀνάκρισιν
 [ἐνώπιον τῶν δικαστῶν]).
 potestas, ātis, εὐκαιρία, δυνατότης.
 potĭor, potĭtus sum, potĭri, 4.
 ἀποθ. (aliquā re) γίνομαι κύριος
 (τινος πράγματος).
 potĭtus, ἰδ. potĭor.
 potŭi, ἰδ. possum.
 praecēptus, ἰδ. praecĭpio.
 prae-cĭpĭo (prae-cāpio), cĕpi, cĕp-
 tum, 3. (προλαμβάνω). animo
 (ἀφαιρ.) victoriam διὰ τοῦ νοῦ

(ἐν τῇ φαντασίᾳ) προλαμβάνω (προεξοφλῶ) τὴν νίκην, ἤδη ἐκ τῶν προτέρων θεωρῶ ἑμαυτὸν νικητὴν 87,7. προδιαγράφω, διατάσσω ἐκ τῶν προτέρων 93,1.
 praeda, ae, κεία, λάφυρα.
 1. praedīco, 1. μνημονεύω, ἀναφέρω 90,1. ὁμολογῶ, ἐκδηλῶ 104,1.
 2. prae-dīco, 3. δίδω ἐκ τῶν προτέρων ἐντολήν, προδιατάσσω, παραγγέλλω 92,1.
 praedixēram, ἰδ. 2. praedico.
 praedo, ōnis, ἄ. πειρατής, ληστής τῆς θαλάσσης.
 praeēram, praeessem, ἰδ. praesum.
 praefectus, i, ἄ. (ἐπιμελητής). praefectus regius ὁ ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, «στρατάρχος».
 praemīum, īi, οὐ. ἀμοιβή. praemia pecuniae ἀμοιβαὶ χρημάτων (ἀμοιβαὶ χρηματικά).
 praepāro, 1. παρασκευάζω (=compāro) 84,1. praeparātus προπαρασκευασμένος 101,4.
 prae-pōno, 3. προϊσθίμι, τάσσω ὡς διοικητὴν, κάμνω ἀρχηγόν.
 praeposūeram, ἰδ. praepono.
 praesentiā, ae, (παρουσία). 2) ὁ παρὼν χρόνος. in praesentiā ἐν τῷ παρόντι, τό γε νῦν.
 praesidiūm, īi, οὐ. φρουρά, φύλακες, βοήθεια 88,5. 89,1.2. 93,7. 94,5.99, 4.101, 3.101,5. ὄχυρὸς τόπος κατεχόμενος ὑπὸ φρουρᾶς

83,3.
 praestitissē, ἰδ. praesto.
 prae-sto, stīti, stītum ἢ stātum, stāre, 1. (μτχ. μέλλ. praestatūrus), (ἴσταμαι ἐμπρός). operam παρέχω βοήθειαν, λαμβάνω ἐνεργὸν μέρος. officium ἐπιτελῶ τὸ καθήκον 85,2. 103,4.
 prae-sūm, fīi, esse (μετὰ δοτ.) διοικῶ, εἶμαι διοικητής.
 praeter-ēā, ἐπίρο. (praeter + ἀφαιρ. ἐπιρο. ēā), ἐκτὸς τούτου, ἐκτὸς τούτων.
 praetor, ōris, ἄ. (ἐκ τοῦ ἱ. prae-ἔο προπορεύομαι), στρατηγός, προϊτωρ.
 praetoriūm, īi, οὐ. ἡ σκηνὴ τοῦ στρατηγοῦ, τὸ στρατήγιον 82,1. ἢ κυριωτέρα θέσις τοῦ στρατοπέδου, ἔνθα ἦτο ἡ σκηνὴ τοῦ στρατηγοῦ, στρατήγιον (στρατηγεῖον), «περίστασις στρατηγίου» 94,6.
 praetoriūs, στρατηγικός, τῶν ἀρχόντων 82,5. porta praetoria ἡ (πρὸς τὸν ἐχθρὸν ἐστραμμένη) πύλη τοῦ στρατοπέδου, πύλη στρατηγίς. 2) Οὐσ. (ἐν. vir) ὁ διατελέσας στρατηγός, ὁ πρόφην στρατηγός 82,3.
 prēmo, pressi, pressum, 3. πιέζω.
 primo, ἐπίρο. κατ' ἀρχάς.
 primum, ἐπίρο. ἀρχήν, ἐν πρώτοις.
 primus, πρῶτος.
 prior, ἄ. καὶ θ. prius, οὐ. (γεν. ōris), πρότερος.
 pristīnus, ὁ πρίν, ὁ πρότερος.

- pristina opinio ἡ προτέρα ἰδέα.
 prius, ἐπίρρ. πρότερον (ιδ. prior).
 prius quam καὶ priusquam
 (ἀκόμη) πρὶν ἢ.
 privātus (ἰδιωτικός). Οὐσ. ὁ ἰδιώ-
 της (κυρίως ὁ ἄνευ δημοσίου ἀ-
 ξιώματος).
 privo, 1. (ἀπο)στερῶ.
 pro, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. (πρό). ἐν
 ὀνόματι, χάριν + γεν., ἀποβλέπων
 εἰς. . .
 pro-curro, cucurri, cursum, 3.
 (τρέχω ἐμπρός). ἐφορμῶ (δρο-
 μαίως).
 prodeātis, β' πληθυντ. ὑποτ. τοῦ
 ὁ. prod-eo, ὁ ἰδέ.
 prod-ĕo (pro, prod- καὶ ĕo), ἦ,
 ĭtum, ĩre, 4. (προβαίνω). animo
 firmiore μετὰ ψυχῆς θαρραλεω-
 τέρας (θαρραλεώτερον) προχωρῶ,
 βαδίζω.
 proditĭo, ōnis, προδοσία.
 prodītus, ιδ. prodo.
 pro-do, dīdi, dītum, 3. προδίδω.
 pro-dūco, 3. (παράγω). ἀνάγω (= pro-
 veho, promoveo) 100, 1. προάγω,
 ἐξάγομαί τινα, παρασύρω 104, 3.
 productus, ιδ. produco.
 proelĭor, 1. ἀποθ. συνάπτω μάχην,
 μάχομαι, συμπλέκομαι, πολεμῶ.
 proelĭum, ἦ, οὐ. συμπλοκή, μάχη.
 proelĭum equestre μάχη ἵππι-
 κή, ἵππομαχία.
 profectĭo, ōnis (ἐκ τοῦ profici-
 scor), ἀναχώρησις.
 profectus, ιδ. proficiscor.
 proficiscenti, ιδ. proficiscor.
 pro-ficiscor, fectus sum, ficisci,
 3. ἀποθ. πορεύομαι. 2) πλέω 101, 4.
 profūdi, ιδ. profundo.
 pro-fundo, fūdi, fūsum, 3. (ἐκ-
 χέω). profundo me (δι)εκχέομαι,
 ἐξαπλοῦμαι, ἐξορμῶ.
 pro-gredĭor (pro-grādior), gres-
 sus sum, grēdi, 3. ἀποθ. προ-
 βαίνω, προχωρῶ, βαδίζω πρὸς
 τὰ πρόσω.
 progressus, ιδ. progredior.
 pro-hĭbĕo (pro καὶ hābeo), bŭi,
 bĭtum, 2. εἴργω. aliquem aquā
 (ἀφαιρ.) κωλύω τινὰ ἀπὸ τοῦ ὕ-
 δατος, κωλύω τινὰ ἀπὸ τῆς ὕ-
 δρευσεως.
 proiectus, ιδ. proicio.
 proĭcĭo (πρόφ. projicio, ἐκ τοῦ pro-
 iācio), iēcĭ, iectum, 3. ἀπορρί-
 πτω, ἀποβάλλω 98, 1. proicior
 (= proicio me) ad terram ὀπίτω
 ἔμαντὸν εἰς τὴν γῆν, ὀπίτομαι
 πρὸ τῶν ποδῶν τινος 98, 2.
 pro-nuntĭo, 1. προαναγγέλλω, προ-
 δηλῶ 94, 3. διαβεβαίω, λέγω
 87, 2.
 propinquus (ἐκ τοῦ prope, pro-
 pinquus, προβλ. long-inquus),
 πλησιόχωρος 88, 5. Οὐσ. πληθ.
 οἱ συγγενεῖς (κυρίως ἐξ αἵματος)
 103, 2.
 propĭor, ἄ. καὶ θ., ĩus, οὐ. (γεν.
 -iōris), συγκρ. ἐγγύτερος, πλησι-
 ἔστερος. Ὑπερθ. proxĭmus.
 propĭus, ἐπίρρ. συγκρ. (θετ. pro-

re, ὑπερθ. proxīme), μετ^ο αἰτ.,
 ἑγγύτερον, πλησιέστερον.
 pro-rōno, β. δημοσιεύω.
 propositum, i, οὐ. σκοπός, πρόθε-
 σις, σχέδιον.
 propositum, ἰδ. propono.
 proposuissem, ἰδ. propono.
 propter, πρόθ. μετ^ο αἰτ. διὰ + αἰτ.,
 ἕνεκα.
 propterea, ἐπίρρ. (propter + ἄφαιρ.
 ἐπίρρ. eā), τούτου ἕνεκα, διὰ
 ταῦτα. propterea quod διὰ ταῦτα
 ὅτι, διότι.
 prosecūtus, ἰδ. prosequor.
 pro-sēquor, β. ἀποθ. ἔπομαι, ἔπα-
 κολουθῶ, συνοδεύω.
 pro-tectus, ἰδ. protego.
 pro-tēgo, χί, ctum, β. σκεπάζω,
 καλύπτω.
 protinus, ἐπίρρ. (pro καὶ tēnus),
 (παρ)ευθύς, ἀπ^ο εὐθείας.
 provincīa, ae, (ἡ πρόσω νικηφό-
 ρός πορεία τοῦ στρατοῦ). ἐπαρ-
 χία.
 proximus, ἰδ. propior.
 publicus, δημόσιος, ἰδ. res.
 puer, puēri, ἄ. παῖς.
 pugna, ae, (ἡ ἐκ παρατάξεως
 μάχη), μάχη.
 pulsus, ἰδ. pello.

Q

quadraginta, τεσσαράκοντα.
 quam, ἐπίρρ. (μετ^ο ἐπιθ. = ὡς,
 πάνυ, πόσον πολύ). 1) πρὸ ὑπερ-
 θετ. (ὅσον τὸ δυνατόν, ὡς 102, β.

2) (μετὰ συγκριτικόν) ἢ 92, β. 95, 4.
 Ἴδ. καὶ prius.
 quando, ἐπίρρ. ποτέ, (καμμιά
 φορά).
 quantus, πόσος, ὁπόσος.
 quantuscumque, ὅσοσδήποτε (πο-
 λύς).
 quartus, τέταρτος.
 quascumque, ἰδ. quicumque.
 -que, ἐγκλιτ. τέ, καί.
 querens, ἰδ. queror.
 quēror, questus sum, quēri, β.
 ἀποθ. παραπονοῦμαι, μετὰ πα-
 ραπόνον λέγω.
 qui, quae, quod. ὅς, ὅστις, ὁ ὁ-
 ποῖος.
 qui (καὶ quis), quae (καὶ qua),
 quid καὶ quod (ἐπιθετικῶς), τίς,
 τί.
 quibusdam, ἀφ. πληθ. τοῦ quidam.
 quicumque, quaecumque, quod-
 cumque, οἷοσδήποτε.
 quidam, quaedam, quoddam
 (ἐπιθετικῶς), γνωστός τις, τίς.
 Πληθυντ. ὠρισμένος ἀριθμὸς,
 τινές.
 quidem, σύνδ. γε, βεβαίως.
 quidnam, ἰδ. quisnam.
 quiētus (μτχ. τοῦ quiesco ἡσυ-
 χάζω), ἡσυχος, ἀκίνητος.
 quin, σύνδ. (ἐκ τῆς ἀρχ. ἀφαιρ. quī
 καὶ nē μετὰ μίαν ἀρνητικὴν κυ-
 ρίαν πρότασιν) + ὑποτακτ., ὅτι.
 Ἴδ. fallo.
 quindēcim, δέκα πέντε.
 quinque, πέντε.
 quinquēmis, is, (κατὰ παράλει-

ψιν τοῦ οὖσ. navis, ἐκ τοῦ quin-
que καὶ remus=κόπη. Πληθ.
αἰτ. quinquereimis καὶ quinque-
remes), ἢ πενήτης (ναῦς).
quis, quid? τίς; ποῖος;
quis (καὶ qui), quid, τίς, τί.
quisnam, quidnam, τίς ποτε;
τίς λοιπόν; τίς.
quisquam, quaequam, quidquam
καὶ quicquam (ἐν ἄρνητ. καὶ
ὑποθετικῇ προτάσει), τίς.
quisquis, quaequae, quidquid
καὶ quicquid, (π ᾱ ς) ὅστις, ὅστις-
δήποτε.
quo, σύνδ. μεθ' ὑποταχτ. (=ut
eō), ἵνα 86,2. 98,2.
quod, ὅτι, διότι.
quoniam, σύνδ. (quom=cum καὶ
iam), ἐπειδὴ (λοιπόν), ἐπειδὴ
(βεβαίως).
quoque (πιθανῶς ἐκ τοῦ quō καὶ
-que=μετὰ τούτου ἐπίσης), καί,
ἔτι, ἐπίσης.

R

radix, icis, (ρίζα, πρβλ. καὶ ῥάδ-ιξ).
Μεταφορικῶς ἐν τῷ πληθ. ἀριθ-
μῶ=ὑπώρειαι, πρόποδες (ὄρους).
ratio, onis, ὑπολογισμός, μέριμνα,
φροντίς 82,5. μέσον 83,5. τρό-
πος 85,2. 101, 4. σύνεσις, φρό-
νησις, περίσκεψις 92,4. αἰτία, αἰ-
τιολογία, δικαιολόγησις 86,2.
recens, ntis, νεόδρεπτος, νεωστὶ
κοπεῖς 96,1. 2) οὖσ. ὁ μὴ λαβῶν
εἰσέτι μέρος εἰς τὴν μάχην, ὁ μὴ

κεκμηκός.
recepisse, ἀπομφ. πρσμ. τοῦ recipio.
recepissem, receptus, id. recipio.
re-cipio (re-cāpio), cēpi, ceptum,
3. (ἀναλαμβάνω). ὑπισχοῦμαι
82,5. recipio me ὑποχωρῶ, ἀπο-
χωρῶ 97,2. ἀποσύρομαι 102,1.
καταφεύγω 102,6. recipior γί-
νομαι δεκτὸς 102,7. γίνομαι δε-
κτός, παρέχεταιί μοι ἄσυλον 103,3.
συνενῶ 82,1.
recūpero, 1. (ἐκ τοῦ re-cipero [=re
καὶ capio]), ἀνακτῶμαι, ἀνακτῶ,
κερδίζω ἐκ νέου.
recusatō, onis, ἄρνησις, διαμαρ-
τυρία.
recūso (re καὶ causa), 1. recūso
nē ἀποκρούω, (δὲν θέλω νά...).
red-ēo, īi, itum, īre, 4. (ἐπανέρ-
χομαι). ad gladium καταφεύγω
εἰς τὸ ξίφος (ἔρχομαι εἰς χεῖρας,
εἰς συμπλοκήν, εἰς ξιφομαχίαν).
redītus, ūs, ἄ. ἐπιστροφή, ἐπάνοδος.
re-fēro, tūli, lātum, ferre, 3. κο-
μίζω.
re-ficō (re-fācio), fēcī, fectum, 3.
(πάλιν ποιῶ). συμπληρῶ (τὰ κε-
νὰ τοῦ στρατεύματος).
re-fūgō, fūgī,—, 3. (ὀπίσω φε-
ύγω), καταφεύγω, διὰ τῆς φυγῆς
ζητῶ τὴν σωτηρίαν, ἐκφεύγω (=
recipio me) 95,4. 99.4.5. 101,6.
regius βασιλικός, τοῦ βασιλέως.
relātus, id. refero.
relictus, id. relinquo.
re-linquo, līqui, lictum, 3. κατα-

λείπω 87,3. relinquo cohortes praesidió (δοτ.) καταλείπω κοόρ-
ταις (ὡς) φρουράν 89,2. 95,3.
ὑπολείπω (ἀ φ ί ν ω) 92,1. ἐγκα-
ταλείπω 97,2. θέτω ἐν δευτέρῳ
μοίρᾳ, θεωρῶ τι ὡς δευτερεῦον
102,1.

reliquēram, ἰδ. relinquo.

reliquus, λοιπός, ὑπόλοιπος.

re-mānēō, mansi,—, 2. μένω ὀπί-
σω, παραμένω.

remansi, ἰδ. remaneo.

re-mitto, 3. πέμπω ὀπίσω.

re-nōvo, 1. ἀνανεώνω. rursus re-
nōvo (κατὰ πλεονασμὸν) πάλιν ἐκ
νέου ἀναλαμβάνω, ἐπαναρχίζω.

re-rēō, reperēi, repertum, 4.
(ἀνευρίσκω). occasionem τυγχά-
νω εὐκαιρίας, εὐρίσκω εὐκαιρίαν.

repressi, ἰδ. reprimo.

re-primō (re-prēmō), pressi, pres-
sum, 3. ἀναστέλλω, μειώνω 92,5.
ἀνακόπτω, ἐπέχω (σταματῶ)
93,1.

re-quiēscō, ēnī,—, 3. ἀναπαύομαι
(ἐξεκουράζομαι).

rēs, rēi, πράγμα. res militaris (τὸ
στρατιωτικὸν πράγμα), αἱ πολε-
μικαὶ ἐπιχειρήσεις 83,3. res
frumentaria (πράγμα σιτικόν),
τὸ ἀφορῶν εἰς τὸν σῖτον, τὰ ἐπι-
τήδεια. res publica ἢ respu-
blica, γεν. καὶ δοτ. rei publi-
cae κλπ. πολιτεία, (κράτος). res
(πληθ.) αἱ συνδιαλέξεις, αἱ συνο-
μιλῖαι 104,1.

re-sisto, stīti,—, 3. ἀνθίσταμαι,
μάχομαι.

re-spīcio (re καὶ [spēcio]), pexi,
pectum, 3. (στρέφω ὀπίσω νό-
ῖδω). στρέφομαι (πρὸς τινα).

re-spondēō, ndi, nsum, 2. ἀπο-
κρίνομαι, ἀπαντῶ.

retentus, ἰδ. retineo.

re-tīnēō (re καὶ tēnēō), tinūi, ten-
tum, 2. δὲν ἀφίνω, δὲν ἐγκατα-
λείπω, διατηρῶ 92,3. retineor
ἐμποδίζομαι 102,5.

reversūrus, ἰδ. revertor.

revertor, reverti (ἐξ ἔνεστ. re-
verto), reverti, 3. ἀποθ. (ἢ μτχ.
reversus), ἐπανέρχομαι, ἐπιστρέ-
φω, ἐπανακάμπω.

rex, regis, ἄ. βασιλεύς.

ripa, ae, ὄχθη. ripa impedita
ὄχθη ἀπρόσβατος (δύσκολος).

rinus, i, ἄ. θυάκιον, (ποτάμιον).

robur, robōris, οὐ. (ἀγρία δρυς).
2) πυρήν, ἄνθος (οἱ κράτιστοι,
οἱ λογάδες) τοῦ στρατοῦ.

rursus, ἐπίρρ. πάλιν, ἐκ νέου,
(ἀκόμη μίαν φορὰν).

S

sacerdotium, ii, οὐ. τὸ ἀξίωμα τοῦ
ιερέως, ἱερωσύνη 82,4. 83,1.

saepe, ἐπίρρ. (συγκρ. saepius.
Ὑπερθ. saepissime), πολλάκις,
ἐπανειλημμένως.

sagittarius, ii, ἄ. τοξότης.

salus, ūtis, σωτηρία, διάσωσις,
(χάρις).

- sanguis, īnis, ἄ. αἷμα, (ζωή).
- satis, ἐπίρρ. λίαν. satis longus (=tam longus) οὔτω (τόσον) μακρός. satis est ἐπαρκεῖ 92,1.
- scāpha, ae, σκάφη (=λέμβος τῶν νεῶν), ἐφόλκιον, (φελοῦκα).
- scīo, scīvi, scītum, 4. γιγνώσκω, γνωρίζω.
- se (καὶ sese), ἑαυτόν, -τήν, -τό, -τοὺς κλπ., ἰδ. sui, 1.
- se-clūdo (se καὶ clāudo), si, sum, 3. ἀποκλείω, ἀποχωρίζω.
- seclūsi, ἰδ. seclūdo.
- secum=cum (πρόθ.) se (ἄφαιρ.), μεθ' ἑαυτοῦ, μεθ' ἑαυτῶν κλπ.
- secundus (ἐκ τοῦ sequor)=δεύτερος, εὐνοϊκός, οὐριος.
- sed, σύνδ. ἀλλά.
- semper, ἐπίρρ. πάντοτε. 2) πολλάκις 96,1.
- senatorīus, συγκλητικός.
- senātus, ūs, ἄ. σύγκλητος.
- senatusconsultum, i, οὐ. (καὶ κχωρισμένως senatūs [γεν.] consultum) συγκλήτου δόγμα.
- septem, ἑπτά.
- sequimīni, β' πλ. προστ. ὁ.sequor.
- sententiā, ae, γνώμη.
- sēquor, secūtus sum, sēqui, 3. ἀποθ. ἔπομαι, ἀκολουθῶ.
- serpo, psi, ptum, 3. ἔρω, διαδίδομαι, ἐξαπλοῦμαι. ignis serpit latius τὸ πῦρ λαμβάνει εὐρυτέρας διαστάσεις.
- servo, 1. (σφῆζω). institūtum τηρῶ τὸ (στρατιωτικὸν) ἔθος 84,3. διαφυλάττω 89,1.
- servus, i, ἄ. δοῦλος.
- seu, ἰδ. sive.
- sese, ἰδ. se.
- sex, ἕξ.
- si, σύνδ, εἰ, εἰάν, ἄν.
- sibi, ἑαυτῷ κλπ. ἰδ. sui, 1.
- sic, ἐπίρρ., οὔτως, οὔτω.
- sicut, ἐπίρρ., ὅσπερ, οὔτως.
- signum, i, οὐ. σημεῖον 85,4. 90,3. 93,1. 93,5 (=vexillum). signa militaria (σημεῖα στρατιωτικά), σημαῖαι 95,4. 99,4. ὄργανα μουσικὰ 92,5.
- sim, ἐνεστ. ὑποτακτ. τοῦ sum.
- similiter, ἐπίρρ. ὁμοίως.
- simul, ἐπίρρ. ταυτοχρόνως.
- sine, πρόθ. μετ' ἀφαιρ. ἄνευ.
- singulāris, e, μοναδικός.
- singūli, ae, a, ἀνὰ ἓνα. singulas cohortes detraxit ἀνὰ μίαν κοῦ ὄρτιν (ἀνὰ ἓν τάγμα) ἀπέσπασε.
- sinister, sinistra, sinistrum, εὐώνυμος, ἀριστερός.
- sive (πρὸ φων. ἢ συμφ.) ἢ seu (πρὸ συμφ.) σύνδ. εἴτε. sive-sive εἴτε-εἴτε.
- societas, ātis, εταιρεία (ἐκ Ῥωμαίων πολιτῶν εἰσπράττουσα τοὺς φόρους τῶν ἀγροτῶν ἐν ταῖς ὄμ. ἐπαρχίαις ἀντὶ ὠρισμένου μισθώματος), συνδικάτον.
- sollīcito, 1. ἐξεγείρω, (ἐξ)ωθῶ εἰς στάσιν (εἰς ἀποστασίαν).
- solvo, solvi, solūtum, 3. λύω. solvo (naves) a terra λύω τὰς

- ναῦς ἀπὸ τῆς ξηραῖς, ἐκπλέω, ἀνάγομαι 101,6. 102,7.
- soror, ōris, ἀδελφή.
- spatium, īi, οὐ. spatium temporis καὶ ἀπλῶς spatium διάστημα χρόνου, χρονικὸν διάστημα 84,1. 95,1. τόπος, χωρὸς 92,1. 103,2. διάστημα (μεταξὺ δύο τόπων) 92,1. 103,2.
- specto, 1. (ἀπο)βλέπω. haec spectans (εἰς) ταῦτα ἀποβλέπων, (ἐπὶ τῷ σκοπῷ νά...).
- sperassem (= speravisse), ἰδ. spero.
- spēro, 1. ἐλπίζω.
- spes, spei, ἐλπίς.
- (spons, ntis), μόνον κατ' ἀφαιρ. suā sponte ἀφ' ἑαντῶν, αὐτοβούλως, ἄνευ διαταγῆς.
- statūo, ōnis, φυλακεῖον (τόπος ἔνθα τοποθετοῦνται στρατιῶται φυλακῆς ἕνεκα).
- statūo, ūi, ūtum, 3. ἀποφασίζω.
- stringo, nxi, ctum, 3. (πρβλ. στραγγίζω=διὰ πίεσεως ἔξάγω). gladium (ἀντὶ τοῦ συνηθεστέρου destringo gladium) σπῶμαι (ἀνασπῶμαι) τὸ ξίφος, σύρω τὸ ξίφος.
- strinxī, ἰδ. stringo.
- structus, ἰδ. struo.
- strūo, xi, ctum, 3. κατασκευάζω.
- studium, īi, οὐ. σπουδή, προθυμία.
- stupa, ae (στύπη), στυππεῖον.
- suberam, ἰδ. subsum.
- sub-īcīo (πρόφερε subjićio, sub καὶ iācīo), iēcī, iectum, 3. ὑποβάλλω. aciem collibus (δοτ.) προσάγω (πλησιάζω) τὸν (παρατεταγμένον) στρατὸν ὑπὸ τοὺς λόφους (ὑπὸ τοὺς πρόποδας τῶν λόφων). subicio me (ἀντὶ aciem meam) iniquis locis (δοτ.) ὑποβάλλω ἑμαυτὸν (τὸν στρατὸν μου) εἰς τόπους ἀνίσους (τ. ἔ. εἰς τόπους στρατηγικῶς δυσμενεῖς).
- sublātus, ἰδ. tollo.
- sub-lūo (ἐκ τοῦ sub-lāvo), ūi, ūtum, 3. (ὑπονίπτω) montem ὑπολούω (βρέχω) τὸ ὄρος (τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους).
- subsēqui, ἀρμφ. τοῦ subsequor.
- sub-sēquor, 3. ἀκολουθῶ κατόπιν.
- sub-sum, (ὑπόκειμαι). subest ἐγγύς ἐστι, πλησιάζει.
- suc-cēdo (sub-cedo), 3. alicui, διαδέχομαι τινά.
- successi, ἰδ. succedo.
1. sūi, sibi, se, ἀντων., ἰδ. 102,6. κ. ἄ.
2. suī, (98,2), ἰδ. suus.
- sum, fūi, esse, εἶμαι, εἰμί. aliquis ἢ aliquid est praesidio (δοτ.) εἶναι τις ἢ τι βοήθεια (πρὸς βοήθειαν). sum ad aliquid χρησιμεύω πρὸς τι 101,2. est periculo (ἀφαιρ.) capitis mei εἶναι μετὰ κινδύνου τῆς κεφαλῆς μου (ἢ ζωῆ μου κινδυνεύει) 102,6. fui consul ὑπῆρξα (διετέλεσα, ἐχορημάτισα) ὑπατοῦς. ventus est ἄνεμος εἶναι (πνέει). sum in curatione regni

εἶμαι ἐν τῇ ἐπιτροπεύσει τοῦ βασιλείου, ἐπιτροπεύω τὸν ἀνῆλικον βασιλέα.

summa, ae, ὁ (διὰ τῆς λογιστικῆς ἀποτελούμενος) ἀριθμὸς, σύνολον. quae summa erat milium XXII ὅς (ἀντί: ὄν κοόορω) ὁ ἀριθμὸς ἦτο εἴκοσι δύο χιλιάδων. Ἰδ. καὶ diffido.

summōtus, ἰδ. summōveo.

sum-mōvō (sub-mōvō), 2. ἐκδιδώκω, ἀπωθῶ.

summus (ὑπερθ. τοῦ supērus), ἀνώτατος, μέγιστος. Ἰδ. superior.

sumo (subs[=sub]-ēmo), sumpsi, sumptum, 3. λαμβάνω (παρὰ τὴν θέλησιν), εἰσπράττω βί(α) 103,1.

1. sumptus, ūs, ἀ. δαπάνη, ἔξοδα.

2. sumptus, ἰδ. sumo.

superior, ius, (γεν. iōris. Συγκρ. τοῦ supērus), πρότερος.

supēro, 1. νικῶ (=vincō).

super-sum, ἐπιζῶ 87,2. ὑπολείπομαι 91,2.

sup-porto (sub-porto), 1. προσκομίζω, φέρω.

suprā, ἐπίρω. (ἐκ τοῦ superā [parte]), ἀνωτέρω.

suspiciō, ōnis, ὑποψία.

sus-tinō (subs[=sub] καὶ tēneo), tinūi, [tentum ἦ] tentātum, 2. ἀντέχω (βαστῶ) 94,2. impetum ὑπομένω τὴν ἔφοδον 84,4.

suus, ἑαυτοῦ, -τῆς, -τῶν (ἰδικός του, ἰδικός της, ἰδικός των). nihil sui

οὐδὲν τῆς ἑαυτῶν περιουσίας, οὐδὲν ὅπερ ἀνῆκεν αὐτοῖς 98,2.

T

tabella, ae (ξύλινος μικρὸς πίναξ). δελτίον ψηφοφορίας.

tabernaculum, i, οὐ. σκηνή.

taeda, ae, ξύλον ὀητινοῦχον). δός.

tam, ἐπίρω: τόσον (πολύ). tam (μετ' ἐπιθέτου) οὕτω, τόσον.

tamen, σύνδ. ὅμως.

tametsi, σύνδ. εἰ καί.

tantus, τοσοῦτος, τόσον σπουδαῖος.

tantum (αἰτ. τοῦ οὐ. tantum), ἐπίρω. κατὰ πολὺ 96,4. tantum ut τοσοῦτον ὥστε 101,3.

tardius, ἐπίρω. συγκρ. (τὸ θετ. tarde βραδέως), βραδύτερον.

tectus, (κυρίως μτχ. τοῦ tego). Ὁς ἐπίθετον=constrātus κατεστρωμένος). scaphae tectae ἀκάτια (πλοιάρια) «καταστροφώματα ἔχοντα» 100,2.

tēgo, tēxi, tectum, 3. (στέγω) καλύπτω, περιφρουρῶ, προστατεύω 102,3.

telum, i, οὐ. (βέλος), ἀκόντιον.

temēre ἐπίρω. ἀλογίστως, ἀπειρισκέπτως, εἰκῆ.

tempestat, ātis, τρικυμία (=procella).

tempōris, γεν. τοῦ tempus.

temptandus, ἰδ. tempto.

tempto, 1. πείρω λαμβάνω, ἀποπειρώμενος (διακινδυνεύων) μανθάνω.

- tempus, pōris, οὐ. χρόνος. isdem (=iisdem) temporibus (ἀφαιρ.) κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους. eodem tempore κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον. tempus anni ἡ ὥρα τοῦ ἔτους.
- tendi, παθ. ἀπρμ. τοῦ tendor, tentus sum καὶ σπανιώτ. tensus sum, tendi, ἰδ. tendo.
- tendo, tetendi, —, 3. (τείνω). praetorium «πήγνυμι», διατείνω (τε ν τ ὶ ν ω, σ τ ῆ ν ω) τὴν σκη- νὴν τοῦ στρατηγοῦ, «σκηνο- πηγῶ».
- tēpō, tenūi—, 2. κατέχω. πληρῶ 88,2. me loco (ἀφαιρ.) κρατῶ ἔμαντὸν ἐν τῇ (τεταγμένῃ) θέσει, διατηρῶ τὴν θέσιν μου 94,1. καταλαμβάνω, γίγνομαι κύριος 101,1. διατηρῶ, κρατῶ 102,3.
- tergum, ἰ, οὐ. νῶτον, νῶτα. a ter- go ἐκ τῶν ὀπισθεν, ἐκ τῶν νώτων.
- terni, ἀνὰ τρεῖς, τρεῖς.
- terra, ae, ξηρὰ 101,6. ἔδαφος 98,2.
- terrō, rūi, ἵtum, 2. φοβῶ, πτοῶ.
- tertius, τρίτος.
- testis, is, ἄ. ὁ μάρτυς.
- timō, ūi, —, 2. φοβοῦμαι.
- timor, ōris, ἄ. φόβος.
- timuisse, timuissem, ἰδ. timeo.
- tollo, sustūli, sublātum, 3. αἴρω. clamorem αἴρω κραυγὴν, ἀλα- λάζω, «ἰάχω» 92,5. ἀφαιρῶ, ἀποκομίζω (πα ἰ ρ ν ω) 103,1.
- tot, ἀκλ. τοσοῦτος, τοσοῦτοι.
- totus, (γεν. totūs, δοτ. toti), ὅλος ὀλόκληρος, ἅπας.
- tradītus, ἰδ. trado.
- trā-do (ἐκ τοῦ trans-do), dīdi, dī- tum, 3. παραδίδω.
- tradūco (trans-duco), 3. διαβιβάζω.
- tres, trīa, (γεν. trium), τρεῖς.
- trichīla, ae, σκιάς, κλισία φυλλο- σκεπῆς καὶ φυλλόστρωτος, παρὰ- πηγμα φυλλοσκεπές (εἶδος κρεβ- βατίνας ἢ π ἔ ρ γ κ ο λ α ς).
- tribūnus, ἰ, ἄ. (ὁ φύλαρχος, ὁ προϊστάμενος φυλῆς τινος). tri- bunus militum (στρατιωτικὸς) χιλίαρχος.
- trīginta, τριάκοντα.
- trīgēmis, is, (tres καὶ remus=κό- πη), ἡ τριήρης (ναῦς).
- tuba, ae, σάλπιγξ.
- tuemīni, β' πληθ. προστακτ. ὁ. tueor.
- tuēor, tuītus sum, 2. ἀποθ. φυ- λάττω, ὑπερασπίζω.
- tuli, ἰδ. fero.
- tum, ἐπίρρ. τότε.
- tunc, ἐπίρρ. τότε.
- turmātīm, ἐπίρρ. ἰλαδόν, κατ' ἴλας.

U

- ubi, σύνδ. ὡς, εὐθὺς ὡς, ἀφοῦ 93,5. 98,2.
- umquam, ἐπίρρ. ποτέ. Ἴδ. neque.
- unā, ἐπίρρ. (ὁμοῦ, ἅμα). unā cum alīquo μετὰ τινος.
- undīque, ἐπίρρ. πανταχόθεν.
- unīus, γεν. τοῦ unus.
- unīversus, σύμπαρ. unīversi σύμ- παντες, ἀθρόοι, ὁμοθυμαδόν.
- unus, (γεν. unīus, δοτ. unī), εἷς.

- 2) εἷς μόνον (unus modo, unus omnino) 82,1. 82,3.5. 89,1. 102,4. 3) μόνος, εἷς μόνος 91,2.
- urbānus, ἀστικός, τοῦ ἄστεως.
- urbs, urbis, πόλις (ἰδίᾳ ἢ Ῥώμη. Προβλ. Ἄστυ=Ἄθηναί, Πόλις=Κωνσταντινούπολις).
1. usus, ūs, ἄ. ἐμπειρία, ἄσκησις 84,3. 86,5 (ἰδ. manus), 93,1. χρεία, ἀνάγκη 96,2. 103,1. cum usus adesset (=si quando usus ἢ opus esset, si usus veniret) ἐάν ποτε (δούκις) παρίστατο χρεία, ἐν ὄρα ἀνάγκης.
2. usus, μτχ. τοῦ utor 95,5. 100,3.
1. ut, ἐπίρο. ὅσπερ 85,1. 86,5. 93,3. 94,3. 96,4. 104,1. 2) (τρόπος καὶ αἰτία) ut... existunt 104,1.
2. ut, σύνδ. 1) χρονικός· ὡς, εὐθύς, εὐθύς ὡς 94,5. 2) τελικός· ὅπως, ἵνα, 82,1.5. 85,2. 86,5. 92,2.3.5. 95,1. 102,2.3. 102,7. 103,3. 3) συμπερασματικός· ὥστε 82,2. 84,3. 85,4. 92,1. 94,5. 96,1.4. 101,7. ut=ita ut 84,2.
- uterque, utrāque, utrumque, (γεν. utriusque), ἐκάτερος, ἐκάτεροι, ἀμφοτέρω.
1. ūti (ἀντί ut σύνδ.), 86,1. 101,3. 102,2.
2. ūti, ἀπρομ. τοῦ utor 83,5. 90,1. ūtor, ūsus sum, ūti, 3. ἀποθ. χρῶμαι, μεταχειρίζομαι 90,1. χρησιμοποιοῦ (ἐκμεταλλεύομαι) 83,5. 95,1. re frumentariā commodi-

ore χρῶμαι τοῖς ἐπιτηδείοις ἄρον, ἔχω τὰ τρόφιμα ἄνευ μεγάλων ἐμποδίων, «ἄρον τῆς τροφῆς εὐπορῶ». usus tempore anni commo-
 diore ἐποφεληθεῖς, τυχὼν ὥρας τοῦ ἔτους (ἐπιοχῆς) εὐνοικῆς (κατὰ λέξιν εὐνοϊκωτέρας).
 ducibus usi centurionibus (ἀφαιρ.) χρησάμενοι τοῖς ἑκατοντάρχοις (ὡς) ἀρχηγοῖς, σχόντες τοὺς ἑκατοντάρχους ὀδηγοῦς, ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῶν ἑκατοντάρχων.

utrum, πότερον. utrum—an πότερον—ἢ.

V

valēo, lūi, —, 2. (ὕγιαίνω). equitatu (ἀφαιρ.) ἰσχύω κατὰ τὸ ἱππικόν, ἔχω μεγάλας ἱππικὰς δυνάμεις.

valetūdo, dīnis, (εὐεξία). ἐπὶ κακῆς ἐννοίας· ἀσθένεια, καχεξία, νόσος.

vallum, i, οὐ. (τὸ μετὰ πασσάλων ὄχυρωμένον πρόχωμα). χαράκωμα, πρόχωμα, «χάραξ».

vehementer. ἐπίρο. μεγάλως, σφοδρῶς.

velim, ἐνεστ. ὑποτακτ. τοῦ volo.

vellem, προτ. ὑποτακτ. τοῦ volo.

venio, vēni, ventum, 4. ἐρχομαι, ἀφικνοῦμαι. in deditiōnem ἐρχομαι εἰς παράδοσιν, παραδίδομαι. cum classe venio μετὰ στόλου ἐρχομαι (πλέω).

ventus, i, ἄ. ἄνεμος.

verbum, i, οὐ. λόγος, λέξις.

- vero, ἐπίρρ. βεβαίως, «μὴν» (=re-
vērā) 87,6. 93,2. 94,3. 95,5. 2)
ἐναντιομ. σύνδ. : δέ, ἀλλὰ 84,2.
versor, ἀποθ. 1. (στρέφομαι). δια-
τρίβω, εἶμαι, εὐρίσκομαι.
versus, πρόθ. (ἐπιτασσομένη), μέχρι.
Larīsam versus πρὸς τὴν κα-
τεύθυνσιν τῆς Λαοίσης.
verto, rtī, rsum, 3. στρέφω. terga
στρέφω τὰ νῶτα, τρέπομαι εἰς
(ἄτακτον) φυγὴν.
vester, vestra, vestrum, ὑμέτερος,
(ἰδικός σας).
vetus, vetēris, παλαιός, πολὺν ἡ-
δη χρόνον ὑπάρχων, παλαίμαχος.
vexillum, i, οὐ. (ὑποκοριστικὸν
τοῦ vēlum=ὄρθον). σημαία (ἰπ-
πικοῦ), σῆμα, σημεῖον. Τοῦτο ἀ-
νετείετο ἄνωθεν τῆς σκηνῆς τοῦ
στρατηγοῦ.
vicem, ἰδ. vicis.
vīcis, γεν. (τοῦ ἀχρήστου vix)
αἰτ. vicem μετὰ τῆς in=in vī-
cem καὶ κεχωρισμένως in vicem)
ἀμοιβαίως 98,3.
victor, ōris, ἄ. νικητής.
victoria, ae, νίκη.
vidēo, vīdī, visum, 2. 1) βλέπω,
ὁρῶ 87,4. 94,5. 96,1. 2) vi-
deor φαίνομαι, εἶμαι φανερός,
βλέπει (ἢ νομίζει) τις ὅτι ἐγώ...
νομίζομαι, φαίνομαί τι 82,2.
85,1. 4. 87,7. 92,4. 96,4. 3)
videor ἀντὶ mihi videor πι-
στεύω, νομίζω 84,1.
viginti, εἴκοσι.
visō, 1. (ἐκ τοῦ vis), βιαίως με-
ταχειρίζομαι, κακοποιοῦ.
vir, viri, ἄ. ἀνὴρ.
vires, virium, ἰδ. vis.
virtus, ūtis, ἀνδρεία.
vis (αἰτ. vim, ἀφαιρ. vi), δύναμις
(σοματική). Πληθ. vires, ūtum κλπ.
vīvus, ζωντανός, ζῶν.
vix, ἐπίρρ. μόλις.
vōco, 1. καλῶ.
vōlo, volūi, velle, θέλω.
voluisse, ἰδ. volo.
voluntariī, ōrum, ἄ. οἱ «ἐθελοντῆν
στρατευόμενοι», οἱ ἐθελονταί.
voluntas, ātis, θέλησις, προθυμία
84,1. ἐπιθυμία, πρόθεσις 102,7.
voluptas, ātis, τέρψις, εὐχαρί-
στησις.
vulnus, nēris, οὐ. τραῦμα. sine
vulnere ἄνευ τραύματος, ἄνευ
αἵματοχυσίας, ἀναιμακτί.

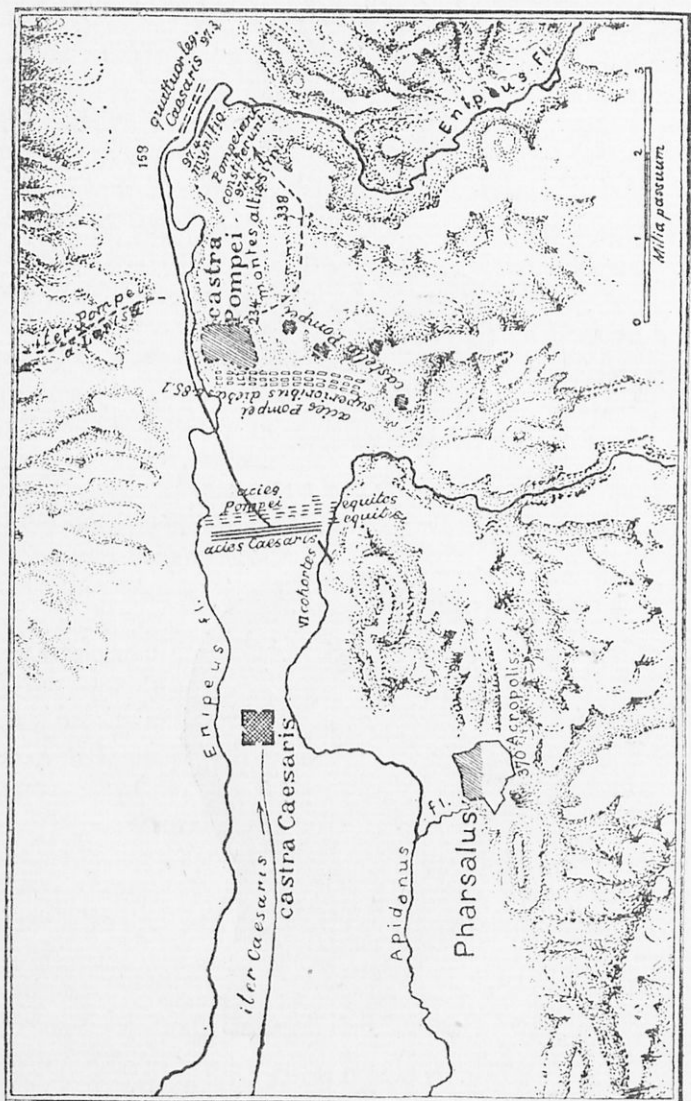
ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ

ΠΟΜΠΗΙΟΣ

(Κατά Stoffel)

Η ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΦΑΡΣΑΛΟΝ ΜΑΧΗ

4

5

6

4) Aquilifer (25)*. 5) Signifer (26). 6) Aquila (25).

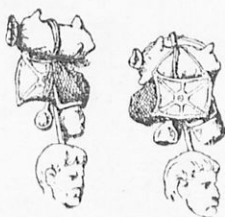
* Οι ἴριθμοι παραπέμπουσιν εἰς τοὺς ἀντιστοίχους παρασελιδίου ἀριθμοὺς τῶν σελίδων 31-42.

7

8

9

7) Miles legionarius (3 και 22). 8) Vexillum (28 και 29). 9) Sarcinae
ἢ Mulus Marianus (11 και 23).

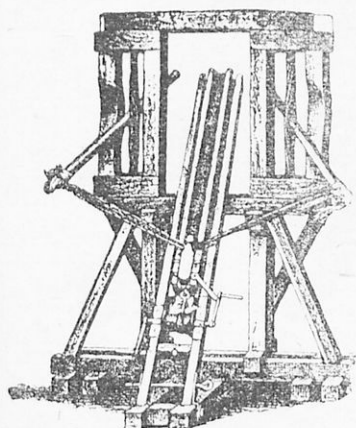
10

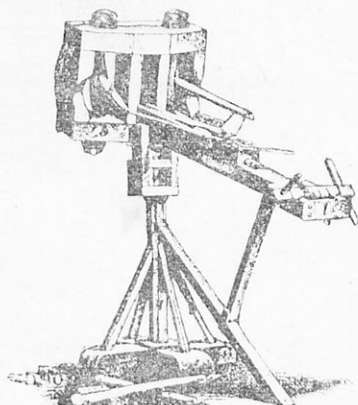
11

12^α12^β

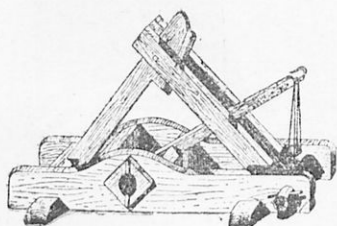
10) Centurio (12 και 63). 11) Funditor (18). 12^α) Tuba (29). 12^β) Cornu (29).

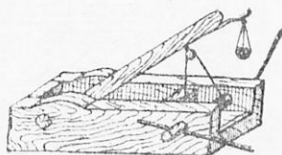
13

14

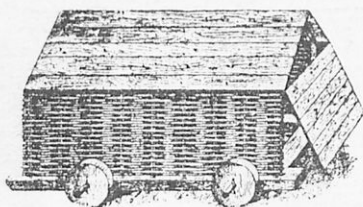

15

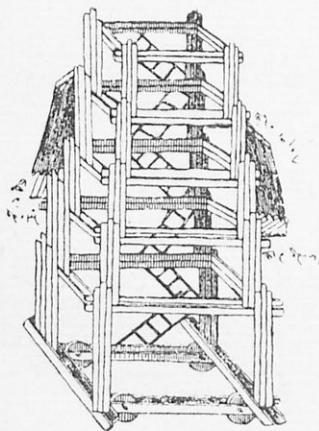

16

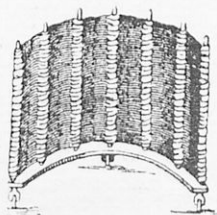
13) Ballista (23 α'). 14) Catapulta (23 α'). 15) Funda librilis (23 α').
16) Scorpio ή Onager (23 α').

17

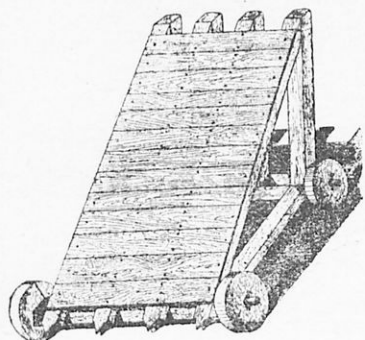

18

19

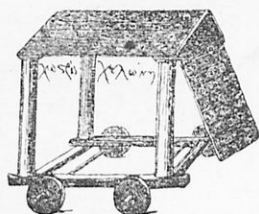
17) Vinea (23 β'). 18) Turris ambulatoria (23 β'). 19) Pluteus (23 β').

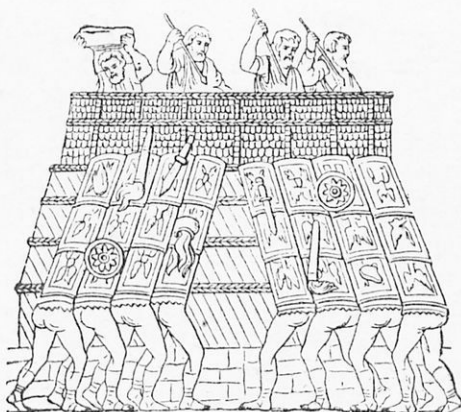
20

21

22

23

20) Testudo (23 β'). 21) Testudo arietaria (23 β'). 22) Testudo fossaria (23 β'). 23) Testudo (Συνασπισμός 40).

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

σελ. 22	στίχος 4	κάτ.	ἀντί fecerunt	ἀνάγν. fecerunt
» 31	» 1	»	» ἐκτός	» ἐκτός
» 38	» 8	»	» praerorium	» praetorium
» 39	» 1	»	» tela immittere	» tela ἢ pila immittere
» 41	» 2	»	» ψηφίση	» ψηφίση
» 43	» 12	ἄν.	ἀπαλειπτέον : praetorium]	ἀρ. 46 κ. 47
» 43	» 3	κάτ.	ἀντί praestarent	» praestaret
» 46	» 7	»	» castris]	γρ. castris] (γερουνδ. ἔλιξις)
» 46	» 16	»	» dimicari]	» dimicari] (ἀπροσώπως)
» 47	» 2	»	» agged.	» aggrederetur
» 47	» 4	»	» aperto	» aperto]
» 47	» 9	»	» in	» in]
» 47	» 19	»	» cog.	» cogitavissent
» 49	» 9	κάτ.	» X	» X.
» 49	» 8	»	» IX	» IX.
» 50	» 7	ἄν.	» X	» X.
» 50	» 11	»	» X	» X.
» 52	» 8	κάτ.	» (ἀφαίρ.)	» (ἀφαίρ.).
» 53	» 11	ἄν.	» IX	» IX.
» 53	» 12	»	» VIII	» VIII.
» 55	» 8	»	» barbarisque	» barbarisque]
» 57	» 9	»	» (ἀπολέσσαι	» (ἀπολέσσαι).
» 58	» 11	κάτ.	» disiderarent	» desiderarent
» 60	» 5	ἄν.	» δυνανόν	» δυνατόν
» 60	» 14	κάτ.	» ἀφαίρ. τροπ.	» ἀφαίρ. ἀπόλ. τροπ.
» 74	» 15	ἄν. στ. α'	» adiungo	» ad-iungo
» 78	» 10	» β'	» conticīo	» con-ficīo
» 80	» 11	ἄν. » α'	» consul	» consul,
» 81	» 11	κάτ. » α'	» custōdia	» custōdīa
» 82	» 9	» β'	» ξ ε τ ε ν τ ὶ ν ω	» ξ ε τ ε ν τ ὶ ν ω)
» 84	» 2	ἄν. » α'	» castris	» castris (ἀφαίρ.)
» 91	» 15	κάτ. » α'	» εὐγενοῦς	» εὐγενοῦς]
» 91	» 14	» α'	» benigne)]	» benigne)
» 92	» 6	ἄν. » α'	» mediū	» mediū
» 94	» 3	κάτ. » α'	» ob-īcio	» ob-īcīo
» 94	» 2	ἄν. » β'	» occasīo	» occasīo
» 101	» 4	» β'	» re-cipīo	» re-cipīo
» 101	» 12	» β'	» recūpero	» recūpēro
» 102	» 3	» β'	» re-spīcio	» re-spīcīo
» 105	» 6	κάτ. » α'	» sus-tinēo	» sus-tinēo
» 106	» 14	ἄν. » α'	» tenūi—	» tenūi—,

Ἀνάδοχος ἐκτιπώσεως - βιβλιοδεσίας: Ι. & Π. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΣ – Στοά Ἀρσακείου 6

0020556895

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ

